OBSZAR

JĘZYKA LITEWSKIEGO

W GUBERNII WILEŃSKIEJ.

SKREŚLIŁ

ANONIM.

W KRAKOWIE,
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.
1898.

OBSZAR

JĘZYKA LITEWSKIEGO

W GUBERNII WILEŃSKIEJ.

SKREŚLIŁ

ANONIM.

W KRAKOWIE,
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Józefa Filipowskiego.
1898.

Osobne odbicie z T. III. Dz. I. Materyałów antropolog.-archeolog. i etnograf.
Akademii Umiejętności w Krakowie.

Obszar języka litewskiego w gub. wileńskiej

skreślił

ANONIM.

Podobnie jak w Prusiech Wschodnich, gdzie Litwini ulegają wpływowi assymilującemu sąsiedniego żywiołu niemieckiego, tak i w gubernii wileńskiej język litewski stale choć zwolna ustępuje naporowi słowiańszczyzny białorusko-polskiej. Fakt ten nie uszedł uwagi autorów „Starożytnej Polski“. W opisie dawnego powiatu wileńskiego, jakim był za czasów W. Ks. Litewskiego, zaznacza Baliński: „powiat wileński... zaludniony jest samymi Litwinami. Jednakże język litewski panuje ciągle dopiero od strony północnej, czyli z prawego brzegu Wilii; od południa pod samem Wilnem ustąpił polskiemu, dalej zaś mieszają się z sobą wsi mówiące po litewsku, z wsiami, gdzie mowa polsko-ruska jest w użyciu. Wszakże między ludem wiejskim język litewski przeważa w tym powiecie obie poprzedzające mowy. W niektórych miejscach, chociaż nazwiska wsi i nawet mieszkańców są czysto litewskie, zapomniano już języka rodowego. Dawne inwentarze czyli spisy włości dowodzą, że zmiana ta początek swój bierze od wojen szwedzkich za Jana Kazimierza, które spólnie z morową zarazą po nich grasującą w kraju wiele wypleniły ludności. Nowi osadnicy z głębszej rusko-litewskiej części W. Księstwa przybyli przyłożyli się do zmiany językowej między pozostałymi mieszkańcami“. Jako miejscowości, w których okręgu mowa litewska dotychczas panuje, są wymienione: Kiernów, Muśniki, Mejszagoła, Giedrojcie, Widziniszki, Pobojsko, Niemenczyn, Dubinki, Wor-

niany, niektóre wsie około Solecznik. O dawnym powiecie oszmiańskim powiedziano w temże dziele: „Język litewski między ludem wiejskim trwa dotąd w powiecie oszmiańskim: naprzód ku granicy powiatu lidzkiego, w Dziewieniszkach, Narwiliszkach i Surwiliszkach, w Lipniszkach, Gieranonach i w okolicznych włościach; od wileńskiego powiatu w Grażyszkach, Wialbiatowie, Klewicy, a z drugiej strony w parafii Solskiej, około Jakientan; od granicy powiatu nowogrodzkiego w Baksztach starostwie, w parafii Trabskiej około Tokarzyszek, w całej parafii Iwiejskiej. Jadąc z Oszmiany traktem olszańskim do Wiszniewa, niema mowy litewskiej; dopiero się zaczyna w Łazdunach. Są tam wśród mowy ruskiej wioski po litewsku mówiące, znajduje się nawet w okolicach tamecznych starostwo zwane Łotewskie. Również mówią po litewsku w tej części powiatu dawnego oszmiańskiego, która obecnie składa powiat zawilejski (dzisiejszy Świeciański), około Świecian, w Dangieliszkach i t. d.“

W dawnym powiecie lidzkim według tego samego źródła „językiem litewskim mówią jeszcze po rzekę Dzitwę, w Zyrmunach, Bienakoniach, Bolcienikach, około Ejszyszek i nawet za Lidą do Niemna. Wszakże i za tą rzeką jadąc ku Zdzięciołowi w słonimskie znajdują się dwie wsi pośród Rusinów po litewsku mówiące. Są to zapewne osady przez wychodźców pruskich podczas wojen krzyżackich założone“.

Dawny powiat wiłkomierski jest prawie wyłącznie litewski, lecz w znacznie większej swej części wszedł w skład gubernii kowieńskiej, podobnie jak i dawny powiat bracławski. Dawny powiat trocki województwa trockiego jest litewski „wyjąwszy część jego południowo-wschodnią, gdzie około samych Trok przez dawny napływ różnorodnych mieszkańców ustąpił miejsca oddawna polskiemu lub rusko-polskiemu, albo gdzie, jak nad rzeką Mereczem, ku rzece Kotrze, już się ziemie słowiańskie stykają, albo na koniec, gdzie się znajdują osady ruskie“. Dawny powiat kowieński, którego część należy obecnie do gubernii wileńskiej (Kronie, Jezno, Punie), jest czysto litewski. Wreszcie należące obecnie do gubernii wileńskiej: Dzisna, Głębokie, Łużki, Prozoroki, Miory, Nissa należały dawniej do województwa połockiego, a Radoszkowicze, Ilja, Badsław, Korzeniec do województwa mińskiego i leżą na terytoryum odwiecznie białoruskiem.

Względnie najnowsze dane o obszarze językowym litewskim znajdujemy w Słowniku Geograficznym w artykule Dra Józefa Bielińskiego „Wilno“. Pod względem etnograficznym gub. wileńską zamieszkują Litwini i Słowianie, a także w znacznej liczbie Tatarzy, Karaimi i Żydzi. Uczeni etnografowie przedsiębrali niejednokrotnie badania dla wykreślenia granic plemiennych Litwinów i Słowian. Badano najstarożytniejsze osady, dawne nazwiska

Cyganie pojawili się za czasów Jagiełły (1412), a Żydzi przyszli na Litwę z Kijowa w XII. stuleciu.

W latach 1860—1863 był sporządzony wprawdzie spis urzędowy mieszkańców gub. wileńskiej pod względem narodowości, lecz cyfry jego są zupełnie nieprawdopodobne, gdyż wykazuje on Litwinów tam, gdzie ich prawie wcale niema, jako to w powiatach dzisieńskim i wilejskim, odnajduje ich nawet w guberniach grodzieńskiej w liczbie 260.000 i w mińskiej w liczbie 64.000. — Oto dane tego spisu: powiat wileński 83.056 Litwinów (53 prawosławnych), 983 Rosyan, 4847 Białorusów, 684 Rusinów (!), 47.140 Polaków (bez miasta Wilna). Powiat trocki: 21.070 Litwinów (382 prawosławnych), Rosyan 999, Białorusów 1260, Polaków 4114. Powiat lidzki: 64.625 Litwinów (19.427 prawosławnych), 7265 Rosyan, 23.016 Białorusów-katolików, 7385 Polaków. Powiat oszmiański: 65.098 Litwinów (2527 prawosławnych), 27.394 Białorusów, 20.650 Polaków. Powiat święciański: 82.135 Litwinów (1626 prawosławnych), 376 Rosyan, 6557 Białorusów, 5506 Polaków. Powiat wilejski: Litwinów 30.795 (1820 prawosławnych), Rosyan 5266, Białorusów 48.808 (2609 katolików), Polaków 24.092. Powiat dzisieński: Litwinów 2150 (prawosławnych), Rosyan 41, Rusinów 14, Białorusów 57.174, Polaków 45.649. W całej gubernii było 819.518, w tem Litwinów 418.878, Słowian 349.350, mianowicie: Rosyan 14.830, Rusinów 798, Białorusów 169.056, Polaków 154 566.

Według pamiętnika gubernialnego gubernia wileńska liczyła w r. 1890. mieszkańców 1,336.279, w tem prawosławnych 363.351, roskolników 24.443, katolików 737.337, ewangelików 2.952, reformowanych 319, żydów 204.220, karaimów 633, Mahometan 3.024. Z tego na miasto Wilno przypadało 109.808, w tem prawosławnych 13.787, roskolników 746, katolików 33.628, ewangelików 1.822, reformowanych 140, żydów 63.698, karaimów 127, Mahometan 360. Cyfr narodowości niema; liczyć jednak można, że katolicy są to przeważnie Litwini lub Polacy, roskolnicy-Rosyanie, prawosławni przeważnie Białorusini, a po części Rosyanie przybyli z wewnętrznych gubernij w charakterze urzędników, ewangelicy przeważnie Niemcy, reformowani przeważnie Polacy. Ludność katolicka jest rozdzielona w sposób następujący: w mieście Wilnie 33.628, w pow. wileńskim 143.597, w pow. trockim 155.684, w powiecie oszmiańskim 105.761, w pow. święciańskim 133.240, w pow. lidzkim 121.853, w pow. wilejskim 62,724, w pow. dzisieńskim 56.627.

W r. 1890. marszałek szlachty gub. wileńskiej p. Adam Plater zarządził spis mieszkańców gubernii z uwzględnieniem plemienia i języka. Dopiero ten spis daje nam pojęcie o prawdziwem rozsiedleniu się i liczbie Litwinów, mówiących swym wła-

snym językiem w obrębie gubernii wileńskiej. Obejmuje on tylko miasteczka i wsie, bez Wilna i miast powiatowych i większych niepowiatowych jak np. Druja, Radoszkowicze, sporządzonym zaś został przez starostów włościańskich odpowiednich włości, na jakie się dzielą powiaty gubernii wileńskiej, a zawiera następujące rubryki: nazwę miejscowości, ilość mieszkańców, narodowość, język, oświatę ludową, pochodzenie miejscowe lub immigracyjne, notatki archeologiczne. — Rubryce narodowościowej nie można przypisywać w tym rejestrze poważniejszego znaczenia statystycznego, gdyż pojęcie o narodowości dla autorów spisu było widocznie niejasnem. I tak spotykamy w nim np. Litwinów, mówiących w domu po białorusku, po polsku, lub Białorusów, mówiących w domu po litewsku, lub po polsku. — Z tego powodu uwzględniono w niniejszej pracy jedynie rubrykę języka domowego jako miarodajne kryteryum narodowości. — Co do języków rozróżnia rejestr języki: rosyjski, białoruski, rusiński, polski, litewski, łotyski, żydowski, inne (niemiecki i t. d.). Otóż Rusinów na obszarze gubernii wileńskiej niema wcale, Łotyszów jest bardzo nieznaczna garstka w powiecie dzisieńskim, prawdopodobnie immigrantów z poblizkiej Kurlandyi lub Inflant i ci zostali włączeni w tej pracy do Litwinów. Co się tyczy Polaków, opracowano w spisie rubrykę tę w różnych włościach nadzwyczaj niejednostajnie, a mianowicie w jednych włościach wszystkich Słowian ryczałtowo zaliczono do Białorusów, nie wyłączając urzędników Rosyan i Polaków, większych właścicieli, w innych całą ludność słowiańską pochodzenia włościańskiego zaliczono do Białorusów, a pochodzenia szlacheckiego do Polaków, wreszcie w niektórych włościach zwłaszcza w pow. wileńskim i trockim rozróżniono skrupulatnie Polaków i Białorusów. Wobec tego niepodobna było w niniejszem opracowaniu podać cyfr języka białoruskiego i polskiego i nie pozostało nic innego, jak umieścić Polaków i Białorusów w jednej wspólnej rubryce białorusko-polskiej. Przyczyną tego niejednostajnego postępowania urzędników spisujących był prawdopodobnie nie tyle szowinizm, ile raczej ta okoliczność, że pomiędzy językiem polskim a białoruskim istnieje cały szereg gwar przejściowych tak, że pytanie, do którego z dwu języków zaliczyć daną gwarę miejscową, mógłby rozstrzygnąć jedynie filolog, a nie starosta włościański, który kwestyą upraszczał zaliczając całą ludność ryczałtem do języka białoruskiego, tem bardziej, że w tym wypadku wyznanie religijne nic a nic nie przyczynia się do rozwiązania kwestyi. Z językami rosyjskim i litewskim podobna trudność nie zachodziła i dlatego rubryki tych języków mogły być wypełnione staranniej. Karaimów w tej pracy zaliczono do żydów. Wskutek tego otrzymano następujące rubryki: I. rosyjską, II. białorusko-polską, III. litewską, IV. żydowską, V. innych języków (Niemcy,

Tatarzy). Na mapie uwzględnione zostały tylko cztery pierwsza grupy, gdyż Niemcy i Tatarzy stanowią bardzo nieznaczny ułomek ludności ogólnej. — Prócz wymienionych niedokładności, a polegających na nieuwzględnieniu miast większych, na ryczałtowem zaliczaniu całej ludności włości lub też gminy (sielskij okrug) do pewnego języka, są też w rejestrze Platera i inne, utrudniające wyśledzenie prawdziwej liczby ludności, mówiącej po litewsku, jako to: pomijanie w niektórych włościach ludności, zamieszkującej majątki obywatelskie, lub zaścianki i okolice szlacheckie; brak cyfr w niektórych włościach o szczegółowej liczbie mieszkańców, używającej tego lub innego języka, a natomiast wyrażenie ogólnikowe np. „we wsi X. język litewski i rosyjski“, lub „we wsi Y. język przeważnie białoruski, po części zaś litewski“. W wypadkach, gdzie cyfr językowych danej wsi nie podano, lecz tylko zaznaczono w niej ogólnikowo dwu lub więcej języków, tam liczbę ludności dzieliłem pomiędzy różne języki na części równe. Gdzie zaś zaznaczono dla jakiejś miejscowości przewagę pewnego języka nad drugim, tam na większość liczyłem stale $^3/_4$ mieszkańców, na mniejszość $^1/_4$. Postępując stale w ten sposób zyskiwałem szansę, że błędy szacowania w ogólnej sumie mniej lub więcej się równoważą. Sam spis nie był dotychczas drukowany i ja korzystałem z rękopisu łaskawie mi przez hr. Adama Platera użyczonego. Również spis nie uległ opracowaniu dalszemu, mianowicie brak w nim bardzo często sumy ludności w danej gminie (sielskij okrug) lub włości i w ogóle cyfr otrzymanych przez sumowanie. Żaden powiat nie został w spisie opracowany jako całość. Jednem słowem — spis ten przedstawia surowy, acz nader cenny materyał, jedyny dotychczas w swoim rodzaju i zarządzenie jego należy uważać jako wielką zasługę hr. Platera. Prostuje on kursujące dotychczas błędy nawet w specyalnych wydawnictwach, jak Słownik geograficzny.

Plan zaś obecnego opracowania jest następujący: przedewszystkiem przedstawia cyfry obliczone przeze mnie ze spisu Platera, otrzymane dla powiatów i włości; następnie daje przegląd poszczególnych włości z wymienieniem wszystkich miejsc, zamieszkałych w całości lub częściowo przez ludność, używającą języka litewskiego; gdzie starosta włościańskie przytoczył także nazwy miejscowe w jęz. litewskim, tym ostatnim, jako rdzennym, oddaję pierwszeństwo. Gdzie wśród ludności litewskiej znajdują się wyspy słowiańskie, lub wśród ludności białorusko-polskiej wyspy rosyjskie, tam je wymieniam szczegółowo. Wreszcie przy każdej włości podaję uwagi o dostrzeżonych niedokładnościach i sposobach użytych do ewentualnego ich sprostowania, zaznaczam zaczerpnięte z rejestru Platera notatki, tyczące się zabytków archeologicznych, jako to horodyszcz, kurhanów czyli wołotówek, cmentarzysk i t. p., oraz dane o oświacie ludowej elementarnej. Sądzę,

że praca niniejsza nie będzie pozbawioną znaczenia dla etnografów, zwłaszcza za lat kilkadziesiąt, gdy, jak się spodziewać można, granice języka litewskiego ulegną nowym zmianom pod naporem słowiańszczyzny.

Wyniki, do których opracowanie spisu Platera mnie doprowadziło, są następujące: w obrębie gub. wileńskiej ludność mówiąca po litewsku zamieszkuje:

1) Z powiatu wileńskiego 11 włości na 18, a to: Gielwary, Szyrwinty, Muśniki, Malaty, Giedrojcie, stanowiąc w nich większość, tudzież Mejszagołę, Podbrzeż, Niemenczyn, Jasiszki, Soleczniki, Worniany, stanowiąc w nich mniejszość. Na 102.143 ludności w tych włościach Litwini stanowią cyfrę 54.804. W włościach zaś: Rzesza, Mickuny, Kierdziejowce, Szumsk, Bystrzyca, Rukojnie, Rudomina, liczących razem 54.815 Litwinów, wcale dzisiaj niema;

2) z 17 włości powiatu trockiego Litwini mieszkają w 16, mianowicie prócz włości Troki w stosunku 91.859 na 135.558 ludności zarejestrowanej. W włościach Jewie i Międzyrzecz stanowią mniejszość, w wszystkich innych większość;

3) z 21 włości pow. święciańskiego Litwini zamieszkują w 10, mianowicie: Melegiany, Łyngmiany, Daugieliszki, Zabłociszki, Kukuciszki, Twerecz, Święciany, Michałów, Komaje, Hoduciszki, w ilości 56.925 głów na 71.660 ogólnej cyfry mieszkańców. Prócz tego w włości Łyntuny mieszka 51 Litwinów. W tej włości, tudzież w włościach, gdzie Litwinów wcale już niema, jako to: Stracza, Kiemieliszki, Swir, Szemietowo, Jasiew, Zanarocz, Wojstom, Dobotowo, Kobylniki, Wiszniewo — liczy się mieszkańców 67.180;

4) z 23 włości pow. oszmiańskiego Litwini zamieszkują 6, mianowicie: Dziewieniszki, Siedlisko, Juraciszki, Łagomowicze, Bakszty, Soły w ilości 13.848 na 38.403 i stanowią większość tylko w dwu pierwszych włościach. Pozostałe 17 włości, bez mieszkańców litewskich liczą razem 108.846 głów;

5) w powiecie lidzkim zamieszkują 5 włości, mianowicie: Aleksandrowską, Radań, Koniawy, Zyrmuny, Ejszyszki, w ilości 16.533 głów na 31.317 ludności i stanowią większość w trzech pierwszych włościach. Sporadycznie mieszkają w włościach Zabłocie (19) i Bieniakowie (60). Łącznie z tymi dwiema 18 pozostałych włości pow. lidzkiego liczy mieszkańców 105.708, w tem 79 Litwinów;

6) w pow. dziśnieńskim Litwini i Łotysze trafiają się sporadycznie w włości Prozoroki (2), Ihumenowo (28), Stefanpol (17), a w włości Botyń zamieszkują 6 wsi w liczbie 516 głów. Razem Litwinów i Łotyszów w tym powiecie liczą 563 na 157.322 ludności;

7) Na 135.623 mieszkańców pow. wilejskiego jest 23 Litwinów w włości Wiazyń.

Wogóle więc według spisu Platera dało się wykazać 233.680 Litwinów na 1,008.575 ludności zarejestrowanej, co stanowi 23·17‰. W spisie Platera pominięto, jak wzmiankowałem, ludność miasta Wilna, 6 miast powiatowych, miast Drui i Radoszkowicz, kilku gmin wiejskich jak np. Hermanowicze w pow. wilejskim, a w wielu włościach opuszczono ludność dóbr większych, zaścianków, okolic, wogóle miejscowości zaludnionych przez ludność niewłościańska. To tłumaczy różnicę cyfry Platera od cyfry pamiętnika gubernialnego za r. 1892, a wynoszącej 1.336.279. Przypuściwszy, że ludność litewska bierze udział w równej mierze z innemi plemionami w stratach przez przytoczone opuszczenia, wówczas liczba jej w stosunku do cyfry pamiętnika gubernialnego wynosiłaby 309.515. Przypuszczenie to nie jest jednakowoż prawdopodobnem, gdyż w miastach litewskich, jak wiadomo, przeważają żydzi, jak to np. widać z przytoczonej powyżej ludności Wilna; dalej w miastach, jak to widzieliśmy w statystyce Litwinów wschodniopruskich, ludność litewska łatwiej ulega wpływowi obcej kultury i zatraca język rodowity; wreszcie w zaściankach i okolicach przeważa drobna szlachta, po większej części polska lub spolszczona. Wobec tego prawdopodobniejszą bez porównania będzie średnia arytmetyczna pomiędzy cyfrą wykazaną przez Platera bezpośrednio (233.680), a wykalkulowaną na jej podstawie cyfrą maksymalną (309.515), czyli prawdopodobna ilość Litwinów w gub. wileńskiej wynosi 271.598 mieszkańców. Przypuszczając, że Litwini są wyłącznie katolikami, co nie zbyt z prawdą mijać się może, pozostanie po potrąceniu tej liczby Litwinów od ogólnej ilości katolików gub. wileńskiej, wynoszącej 737.337 osób, 465.739 katolików słowiańskiego języka. Cała zaś ludność gub. wileńskiej w r. 1892. przedstawia się w ten sposób (w cyfrach zaokrąglonych): Litwinów 272.000, Słowian 853 000, Żydów i Karaimow 205.000, innych narodowości (Tatarów i Niemców) 6.000. Ze Słowian jest 24.000 roskolników, wyłącznie Rosyan i 466.000 katolików, nadto 363 000 prawosławnych, przeważnie Białorusów, a w małej części Rosyan. Cyfry te znakomicie się różnią od przytoczonych wyżej i wykazują, że Litwinów w gub. wileńskiej jest ilość znacznie mniejsza, niż dotychczas przypuszczano.

Powiat wileński.

Tu i wszędzie następnie rubryka bez cyfry oznacza ilość ogólną, I. Rosyan, II. Polaków i Białorusów, III Litwinów, IV. Żydów, V. inne narodowości (Tatarów, Niemców). Skrócenia: R.

Rosyanin lub rosyjski, P. Polak lub polski, B. Białorus lub białoruski, L. Litwin lub litewski, N. Niemiec, niemiecki, Ż. Żyd, żydowski, T. Tatar, tatarski, w. wieś, z. zaścianek, ok. okolica, f. folwark, m. majątek, mk. mieszkaniec. „Sielskoje obszczestwo“ tłumaczę stale przez „gmina“.

Wykaz włości i gmin.

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	I. Gielwany.						
1	Gm. Gielwany	1921	—	12	1609	300	—
2	„ Bogusławiszki	1244	25	97	922	200	—
3	„ Powicina	594	—	52	542	—	—
4	„ Soboliszki	1325	25	58	1242	—	—
5	„ Kiejżany	1101	126	—	975	—	—
6	„ Czabiszki	1066	—	46	908	112	—
7	„ Gielwanki	1052	100	29	923	—	—
	Razem	8303	276	294	7121	612	—
	II. Szyrwinty.						
1	Gm. Szyrwinty	2654	5	1207	279	1147	16
2	„ Poszyrwińcie I.	1723	7	1142	477	83	14
3	„ Szeszoły I.	1252	6	10	1123	113	—
4	„ Szeszoły II.	1217	65	166	975	11	—
5	„ Wazung	389	4	—	368	15	2
6	„ Leoniszki	1268	122	67	1044	33	2
7	„ Spodwiliszki	722	46	29	623	14	10
8	„ Bejwidy	1282	88	66	1106	22	—
9	„ Rulikańce	1096	14	18	1049	—	15
10	„ Olawy	821	—	4	783	34	—
11	„ Poszyrwińcie II.	722	6	10	664	42	—
	Razem	13.146	363	2719	8491	1514	59
	III. Muśniki.						
1	Gm. Muśniki	1160	29	—	1009	122	—
2	„ Poszyrwińcie	623	29	24	550	—	—
3	„ Narwidziszki	780	49	—	780	—	—
4	„ Bortkuszki	1384	—	—	1384	—	—
5	„ Opigosze	623	—	—	623	—	—
6	„ Kiernowo	1345	—	—	1345	—	—
7	„ Ksaweryn	508	—		508	—	—
	Razem	6423	78	24	6199	122	—
	IV. Malaty.						
1	Gm. Malaty I.	2681	100	100	1481	1000	—
2	„ Malaty II.	853	37	?	776	?	—
3	„ Bijuciszki	1040	160	120	760(?)	—	—
4	„ Czuły	1302	60(?)	70(?)	1112(?)	60(?)	—
5	„ Bebrusy	2423	130(?)	170(?)	1923(?)	200	—
6	„ Szylniki	666	—	—	666	?	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
7	Gm. Kazimierowo	867	—	—	867	?	—
8	„ Inkietry	711	—	?	711	?	—
9	„ Antodury	740	—	141	599	—	—
10	„ Widzieniszki	404	52	190	1052	130(?)	—
	Razem	12.687	do 600	do 800	około 9787	do 1500	—
	V. Giedrojcie.						
1	Gm. Marciniszki	2249	110	746	1122	260	—
2	„ Janowo	775	—	267	482	26	—
3	„ Łowmiany	520	—	92	412	16	—
4	„ Daliszki	1550	42	550	737	221	—
5	„ Gawejki	751	—	157	591	3	—
6	„ Okmiana	1793	5	700	1040	8	—
7	„ Wysoki Dwór	1325	42	119	1126	38	—
8	„ Kietutary	980	—	85	837	58	—
9	„ Łabejki	713	—	11	686	16	—
	Razem	10.656	199	2727	7033	646	—
	VI. Mejszagoła.						
1	Gm. Borskuny	793	5	23	755	—	—
2	„ Elizabelin	939	1	75	873	—	—
3	„ Gejszyszki	1036	1	468	579	8	—
4	„ Mejszagoła	1013	6	842	—	165	—
5	„ Bobrykowszczyzna	641	—	637	—	4	—
6	„ Dakszty	1132	—	1115	—	17	—
7	„ Korwie	840	9	819	—	12	—
8	„ Kiemple	281	10	271	—		—
9	„ Rostyniany	1189	—	1170	—	19	—
	Razem	7864	32	5420	2207	225	—
	VII. Podbrzeż.						
1	Gm. Podbrzeż	1801	40	871	290	600	—
2	„ Adamajcie	1468	102	847	519	—	—
3	„ Wiżulany	1113	8	698	402	5	—
4	„ Glinciszki	1678	—	244	1434	—	—
	Razem	6060	150	2660	2645	605	—
	VIII. Niemenczyn.						
1	Gm. Padziuny	2148	50	992	500	606	—
2	„ Niemenczyn	1748	—	957	784	—	7
3	„ Podkrzyż	1940	8	1879	—	53(?)	?
4	„ Traszkuny	2923	205	2149	—	69	—
	Razem	8759	263	6477(?)	1284(?)	728 ?	7 ?
	IX. Janiszki.						
1	Gm. Janiszki	461	7	200	201	53	—
2	„ Karolinówka	899	—	—	890	9	—
3	„ Jodziniany	864	—	209	634	21	—
4	„ Orniony	976	37	130	638	171	—
5	„ Baranów	910	—	9	882	19	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
6	Gm. Garkiszki	1237	56	184	990	7	—
7	„ Ołkuniszki	898	—	55	843	—	—
	Razem	6245	100	787	5078	280	—
	X. Soleczniki.						
1	Gm. Soleczniki Wielk.	1189	4	1027	—	158	—
2	„ Kamionka	1136	—	1123	—	13	—
3	„ Soleczniki Małe	915	—	802	—	113	—
4	„ Jaszuny	1891	84	1674	—	133	—
5	„ Karolin	630	—	93	489	48	—
	Razem	5761	88	4719	489	465	—
	XI. Worniany.						
1	Gm. Gierwiaty	1668	18	22	1575	—	—
2	„ Galczuny	743	—	—	743	53	—
3	„ Ryndziuny	1146	—	18	1128	—	—
4	„ Sokołojce	911	—	911	—	—	—
5	„ Hoża	836	—	830	28	—	—
6	„ Ostrowiec	1834	18	1735	6	—	2
7	„ Dubniki	1709	—	1644	—	89	—
8	„ Markuny	1348	—	1348	—	65	—
9	„ Podworany	2103	—	1246	—	—	—
10	„ Kaliszki	1024	—	995	—	857	—
11	„ Bobrowniki	1365	—	1365	—	29	—
12	„ Worniany	1554	—	1259	—	295	—
	Razem	16.239	36	11.363	3480	1388	2
	Razem	102.143	2185	37.981	53.804	8.085	68
	Włości słowiańskie						
	XII. Rzesza	8.620	—	8620	—	—	—
	XIII. Mickuny	11.337	353	8518	—	1015	451
	XIV. Kierdziejowce	10.665	16	10.045	—	604	—
	XV. Szumsk	4.956	—	4.956	—	—	—
	XVI. Bystrzyca	6.556	—	6.363	—	193	—
	XVII. Rukojmie	5.590	—	5.414	—	176	—
	XVIII. Rudomina	7.091	169	6.428	—	489	5
	Razem	54.815	538	51.344	—	2.477	456
	W całym powiecie wileńskim zarejestrowano	156.958	2.723	89.325	53.804	10.562	524

BIBLIOTEKA NARODOWA

Uwagi o opracowaniu pojedynczych włości i wykaz miejscowości z językiem litewskim.

Włość Mejszagoła. Gmina Borskuny posiada następujące miejscowości, w których mówią po litewsku: Borskuny, Antonajcie, Uszakowszczyzna, Wierzbołowo, Gaj, Karklina, Labkiszki, Monastyrka, Powasadele, Rataliszki, Stepary 104, Stajkiszki, Uliczoła, Uzuliany, Ejciuny, Iżdogi, Dubowszczyzna. Birki 21 B., Mussa 12 P., Gm. Elizabelin ma wsie L.: Azja, Autonele, Antokol v. Leoniszki, Autonajcie, Wirmaty, Wapienica, Gadziszki, Darkuszki, Dakszyki, Joda, Kwaksze, Leoniszki, Plikszyki 198, Pojodzie, Podbrodzie, Paciuny, Romanszyki, Sokolniszki, Soła, Szawliszki, Szylele, Kwakszef, Zielonka, Stajkliszki. Na f. f. mieszkają przeważnie P. Gm. Gejszyszki ma wsie L.: Aluńce, Białczoryszki, Moskowszczyzna, Mieżance 163, Ojrany, Pustelniki, Pakielnia. Pozostałe gminy są słowiańskie. Na 5410 mieszkańców grupy II. ma być 5027 Białorusów, a 383 Polaków. M. Mejszagoła na 427 mk. liczy 160 Ż. a M. Korwie na 72 mk. 12 Ż. Oświatę elementarną uwzględniono tylko R. (285 osób).

Włość Gielwany. Gm. Gielwany ma wsie L.: Mikołajańce 152, Tylwiki 104, Cegielnia, Monczuszany 159, Poszyrwińcie, Szarkajcie 105, Zewaliszki, Grażeniszki, Łubele 180, Preniuki, Kiemny 100, Zuwinty, Mendaryszki, Poupie, Markuny, Łapiszki, Linomorgi, Pokolniszki, Budy, Alinowo, Szmakszty, Stefanowo, Pasieki, Malapie, Kielekiemce 112, Knigłówka. M. Gielwany na 344 mk. liczy 300 Ż. Gm. Powicina ma wsie L.: Kulniszki 264, Jotkańce, Możejkiszki 199, Pustopole, Europa. Gm. Bogusławiszki ma wsie L.: Piple 140, Jakubańce, Jaskowogi, Antokolce, Matejuńce 135, Wiesy, Wiejanka, Wojtkuny, Bogdysze, Jaciuny, Becinniszki, Wojtaliszki, Tataryszki, Szpakiszki, Kongiedy, Gielwanie. Ż. Dyrwany ma 25 R., M. Bogusławiszki na 314 mk. ma 200 Ż., na folwarkach ludność P. Gm. Soboliszki ma wsie L.: Mażek 172, Igłoryszki, Karoliszki, Łaplary, Moskaliszki, Starodworzyszcze, Leszczuny 117, Gerlewszczyzna, Posilniszki, Dawańce, Buda 154, Posadniki 234, Olechniszki, Soboliszki, Lukonie. F. Molupie ma 25 R., inne f. mają P. Gm. Kiejżany ma wsie L.: Kiejżany 234, Ludwikiszki, Podgunie, Wisznopopol, Buda, Podejgi, Wanagiszki, Tartak, Ruksza, Wierzch-Ruksza, Wenecja, Sużet, Lipówka, Bezkiele, Malinówka, Gołębie, Szarakiszki, Kienżany, Pustoszka, Borówka, Purwiele, Michaliszki, Koncupie, Osinówka, Malinowo, Owsianiszki, Stawiszcze, Zagajcie, Grejtuszki, Kudrasze, Ościenne, Narsztupie, Brendy, Szafarnia. Wieś Przełazy ma 126 R. Gm. Czabiszki ma wsi L.: Juchniańce 176, Zwawgokol, Burniszki, Łabanowo, Janiańce, Dyrkszany, Ruski Bóg, Bobryszki 102, Tołoczyszki, Smielanka,

Generaliszki, Łankista, Ostrówek. M. Czabiszki liczy 112 mk. samych Ż. Na f. f. ludność polska. Gm. Gielwanki ma wsie L.: Szawle 132, Szejpuny 108, Paciuniszki, Niewierańce 165, Staurygoła 105, Szejszniuńce 117, Siedunce 105, Nartoki 117, Jasiszki. Na f. f. ludność P., we wsi Bohojanlenje 94 R., na f. Zagroda 6 R. Cała ludność grupy II. ma być w tej włości wyłącznie P.

Włość Szyrwinty. W gm. Szyrwinty wsie L.: Trojaki 97, Rymucie, z. Kwiadzie. Ludność LP. mają: Bardzie 107 (43 L.), Tacinny 64 (20 L.) Drużki 119 (38 L.). M. Szwinty ma 1576 mk., w tem 5 R., 16 N., 408 P. i 1147 Ż. Gm. Poszyrwińcie I. ma wsi litewskie; Maciejańce 221 (207 L.), Nieczańce 132 (124 L.), Romaszkańce 151 (146 L.). W gm. Poszyrwińcie II. wsie L.: Dejnie, Mejże III, Girałka, Jodkańce, Sawejkiszki, Kojrańce, Luny, Grygaluny 108, Udorka, Zwirble 102, Rostalindzie, Poszyrwincie. F. Janowo ma 10 P.; Żydzi rozsiani sporadycznie. Gm. Szeszoły I. ma wsie L.: Szeszoły, Kuziły 154, Miszniuny 479, Wagiełka 139, Uzupiany, Poszeszołka, Borejszele, Kicztasze, Zajezierze, Anksztogiry, Bierżałaty. M. Szeszoły na 194 mk. ma 54 Ż. Gm. Szeszoły II. ma wsie czysto L.: Gajdele, Cegielnia, Trapele, Błusiszki, Szafarnia, Biłaty, Adelino, Pojodzie 135, Gawienie 160, Zepla, Bojary, Uliczany, Nowosiołki. F. Szeszótki Jasieńskiego ma 110 P. i 14 L. Wsie P. L. są: Najdy, Rogówka, Cyniliszki. Wsie R. L. są: Nowosiółki 45 (30 L.), Wysoki Dwór 33 (10 L.), Urliki 45 (27 L.), Józefówka 20 (12 L. 3 P.). W gm. Wazuny wsie L. są: Unciuny, Madyle 125, Giemieliszki, Andrejkiszki, Medyniszki, Wojweryszki, Teofiliszki, Rogowszczyzna. W gm. Leoniszki wsi czysto L. są: Leoniszki 136, Bojarkumpie, Wysoki Dwór, Podbakszta, Józefowo, Podmagazynek, Karoliszki, Antoninowo, Pumpuciszki, Władysławowo. Ludność mieszaną z domieszką P., R., Z. mają: Zybały 118 (91 L.), Douboryszki 51 (43 L.), Zury 56 (54 L.), Stankuniszki 87 (53 L.), Nowosiółki 68 (54 L.), Drublany 197 (182 L.), Matuki 40 (37 L.), Tarniszki 52 (37 L.), Kiwańce 65 (57 L.), Kruźnia 20 (13 L.). Ff. Staszkuniszki, Leoniszki II., Podkaroliszki mają razem mk. 52, samych P., a Szatajkiszki 20 R. Najdeczki 10 R. i 5 P. W gm. Spodwiliszki wsie czysto L. są: Kołtynie, Trojaki, Boniszańce, Dębówka, Laury, Nowosiółki, Gumbiele, Górne Wiesy, Stare Wiesy, Kozareczka, Dolne Wiesy, Kątek, Wiktoryszki, Spodwiliszki, Santoki, Dudziszki, Czapieniszki, Bredańce, Auguń, Barcie. Wsie mieszane są: Okmańce 118 (5 R., 10 P.), Józefowo 28 (11 R.), Rokiertuke 57 (30 R.), Nowe Wiesy 14 (8 P.); w Woronowsku 18 P. i 3 Ż., w Nadrzeczu 11 P. W gm. Bejwidy wsie czysto L. są: Poszyle I., P. III., Skrzypiaty, Jadzie, Podrekświe I. i III., Rekświe, Podłakjany II., Jażerojcie, Sirociszki, Gursztawy, Gasperowo, Karoliszki 137, Medyniszki, Limańce 222, Poresza. Ludność mieszaną

mają wsie: Bursztany 69 (5 Ż.), Łukjany 95 (7 R.), Tomaszyszki 24 (10 R.), Tałucie 48 (2 Ż.), Wejwidze 129 (3 Ż.), Sudaki 160 (11 Ż.), Wieś Bohatyry zamieszkuje 56 R., a 9 drobnych zaścianków ludność czysto P. Gm. Rubikańce ma wsie czysto L. lub z małą domieszką innych narodowości: Rubikańce 229 (2 Ż.), Bojary 120, Wojtkuszki, Najdy I. i II., Jodaparwie, Kameliszki, Szczuryszki I. i II., Dekswie I. i II., Jasiszki, Jodele 26 (11 Ż.), Sarafaniszki I. i II., Potylce, Kiewkliszki I. i II., Kiewkle 20 (8 R.), Krewne 224, Uździany 113 (5 Ż.), Pożusie 113. Na f. Kiewle mieszka 8 P. i 6 R., na Stefanowie 7 P. W gm. Olany wsie L.: Kraszeny I. i II., Kraszena, Budy 147 (7 Ż.), Skowrody, Pogiry 84 (5 Ż.), Olany 332 (4 P., 18 Ż.), f. Olany, Trypandziszki, Nugary 13 (4 Ż.), Adolino, Borówka, z. Bady, z. Skowrody, Wobały, Pakiszki. Cała ludność grupy II. ma być w tej włości czysto polską. Oświatę elementarną R. posiadało 474 osób. L. 712, P. 3,268.

Włość Muśniki. W gm. Muśniki m. Muśniki na 238 mk. ma 116 Ż. Wieś Ruskie Sioło ma 29 mk. samych R. Reszta wsi ma być czysto L. mianowicie: f. Muśniki, Koźliszki, Bojaryszki, Borejki, Grablewszczyzna, Dejlidzie, Kowkiszki, Krociliszki, Żubiszki, Mitkiszki, Ordziszki, Palki, Rusaki, Wamokiszki, Wojtkuny, Gurnowo, Złotoruny, Kunikiszki 135, Romaniszki, Trapiczniki, Czyrki. W gm. Poszyrwińcie wsie L. są: Windejki 137, Wybrańce, Winksztobrojście 133, Dubie, Jodańce, Antonosze, Podwinksztobrojście, Rustejkiszki, Ulszyszki, Szylele, Ignaciszki, Poszyrwińcie. Na f. Wybrańce 24 mk. samych P., we wsi Prawy 49 R. i 50 L. Reszta gmin jest czysto L. W gm. Narwidziszki, wsie: Bartasiuniszki, Brazioły, Wisznopol, Ilga, Kiejmińce, Narwidziszki, Ladokupie, Lapelańce, Markucie, Mińczuki, Montyniawy, Nowiny, Pobiarże, Pigańce, Pomusze, Podworańce, Lewkiszki, Rustejkiszki, Skrudzioły, Strazdy. W gm. Bortkuszki: Diokalnia, Grauże, Zielanka, Zarnowogi, Kiejminy 168, Katapiszki 110, Osinówka, Papiernia, Pojodzie 148, Podwejłuny, Podkrynica, Podposperże, Pomuzyce, Podubia, Powasarele, Swientokampie, Skietery 115, Użublondzie 119, Użuszele 105, Użukompie, Użurojście, Jawniuny 126, Bortkuszki. W gm. Opigosze: Dowboryszki, Zadzie, Kruny, Opigosze 104, Smele 123, Sokolniki, Wilejkiszki, Towczule 132, Montegaliszki, Dobryliszki, Stachowszczyzna, Swietliszki, Borejkiszki, Swieciszki, Starożele, Kamieńszczyzna. W gm. Kiernowo: Werszuliszki, Krzyżówka, Wiciuny, Luny, Mejłuny, Posperże 137, Pojodna, Lutkuszki, Pokalniszki, Pohulanka, Pojeziorce, Podworańce, Rachaliszki, Czyrki, Kiernówka, Balciowiszki, Bogolubów, Drangi, Kliniebłoto, Krywejkiszki, Mitkiszki, Rudejkiszki, Siemieniszki, Swistuny; M. Kiernowo 256. W gm.

Ksaweryn: Badele, Wołkokiemie 115, Lale, Ksaweryn, Litwiniszki, Mozolewszczyzna, Podole, Skiery, Prudniki.

Włość Malaty opracowana niedbale, gdyż przy nomenklaturach miejscowych brak odpowiedniej cyfry narodowości lub języka, a podano tylko ogólne wskazówki o jakościowym składzie ludności. Cyfry brakujące obrachowano na podstawie cyfr Słownika Geograficznego. Gm. Malaty I. Na miasteczko Malaty obrachowano na podstawie Słownika geogr. do 1000 Żydów, 100 R., 80 P., reszta L. Prócz tego Ż. zamieszkują Podbiebrusy (4) i f. Cesarkę (13); jest ich też kilku na wsiach Kiele 156 i Lale 82. W f. Malaty i Szejkiszki mieszka 19 R. Wsie czysto L. są: Kiewłaki, Jawry, Bebrokumpie, Załokiesia, Rymucie 108, Połukształyny, Sorokiszki, Jodziszki, Aleksiszki, Łokiesia, Kiemietyszki, Szostakiszki, Antotyszki, Przerojście, Cezaryszki, Podobażys, Jocze, Gajlusze, Rzeszotka, Ażubale 130, Gaj, Kaliże, Gołba, Oktopoły, Konopiółka, Wilkiszki, Braszkiszki, Birzółka. Po strąceniu od ogólnej ludności gminy 2681 mk. innych plemion: 100 R., 100 P., 1000 Ż., otrzymano 1481 L. Gm. Malaty II. Wsie: Spaskoja, Aukształynia, Nowina liczą 77 mk. roskolników czyli R., a reszta ma być czysto L., mianowicie: Poszylina, Wilkiszki, Naragiszki, Gajlusza, Podkrysze, Kaliże, Paszuniszki, Raupiszki, Szaudynie, Uliczoła, Kisielówka, Szeszołki, Zadworniki, Reklowiszki, Żwirbliszki, Szczury, Antopuńce, Pumpuryszki, Powarniszki, Tuleje, Ejgiałty, Janiszki, Rakieniszki, Kiemietyszki, Połokiesa, Szakaliszki, Malaty, Kiemejma, Jodańce, rzcem 2776 mk., jakoby samych L. — Gm. Bijuciszki. W 13 f. mieszka 120 P.; we wsiach: Chmielówka I. i II., Gasperańce, Namaliszki, Djakonja, Bijuciszki, mieszka do 140 R., a we wsi Łowmiańce 49 mk. L. i R.; razem odliczono 160 R., Reszta mk. gminy są L. we wsiach: Marceliszki, Kluki, Krejwiszki, Paszklańce, Zodziszki, Adamajciszki, Gudełki, Reputany, Szauksztaliszki, Papańce, Czymbaryszki, Antajodzie, Migdaliszki, Skroblińce, Warlina, Grybniak, Czymbary, Morozówka 108, Skrobele, Lelunce, Pojaurys, Jaszkiele, Kozaki, Krasnogórska, Antopunie, razem 760 mk. samych L. W gm. Czuły w 5 zaściankach mieszka 35 P., we wsi Czuły (30) mieszkają R. i P., w Styrniółce (34) mieszkają P. i Ż., razem obliczono 70 P. Sami R. zamieszkują: Kiewlińce (25), Kaszelinę, Skinderyszki II., Jaury II., razem z 22 mk.; razem odliczono 60 R. Nieco Ż. mieszka obok L. we wsiach: Czułany 78 mk., Styremiółka 17 mk., odliczono do 60 Ż. Reszta ludności gminy obrachowana jako L. Wsie czysto L. są: Krowele 111, Ejdacie, Widugiry, Antołokaje, Gorneliszki, Ażurojście, Kaszelina I, Strzeliszki, Jauliszki, Kamuża, Manduny 133, Pejuszki, Gejdzie, Purwiańce, Zamaki, Kulańce, Poszekscie 173, Mackiany, Wikiańce, Antostyr-

nia, Gejdziszki, Soleniszki, Kaffeehaus, Szylele, Saukładyszki, Styrmia, Skinderyszki, Podrosze, Szawczuniszki, Jaury I.

W gm. Bebrusy miasteczko Inturka liczy 331 mk., na podstawie statystyki miasteczka z 1885. obliczono w niem 20 R., 110 P., 200 Ż. We wsiach mieszanych obrachowano każdą narodowość w równych częściach. Czysto R. jest wieś Rożdestwenskaja z 50 mk., R. L. jest Pokrowskaja 107. Razem odliczono R. 130. Czysto P. jest wieś Narejkiszki, 8 mk. PL. są wsie: Antogołona, f. Butkowszczyzna, Buczeliszki, Butkowszczyzna, Bejnaszyle, Bebrusy, Marcinowo, Gele, Jeleniszki, Kierszuniszki, Kiertoja, razem z 97 mk. W ogóle P. odliczono 170. Po potrąceniu 130 R., 170 P., 200 Ż., reszta mk. gminy L. we wsiach: Putryszki, Weniłka, Batkowszczyzna, Iżdogi, Żajeziorce, Surguszki, Matele, Galiszki, Bumbiańce, Kauszyńce, Diewityszki, Zamakiele 130, Roukucie, Maciuniszki, Lesiszki, Papiszki, Jurszyszki, Bumbieniszki, Wiżyńce, Wejksztańce 157, Kiertojka, Gugiałówka, Belczańce, Maćkańce, Łapatańce, Androszuny, Gale, Szklaryszki, Szczuryszki, Rutańce, Koczergi, Rudesa, Rudosiółka, Simuńce 108, Bebrusy, Stanaliszki, Kołokosy, Miłoszyszki, Malinowszczyzna, Mirabel, Sadeniszki, Straszkuniszki, Pogołona, Miunatowy, Dobnica, Krzynek, Możańce.

Następujące gm. są czysto L. lub z małą domieszką P. i Ż., której nie podobna oszacować i dlatego cała ludność ryczałtowo policzona w tej pracy do L. W gm. Szylniki wsie: Narkuszki, Gisełka, Cesarka, Krupiele, Pikciuny (Ż.), Sandryszki, Prudy, Kursiszki, Poszaudynie, Piotrowskie 104 (Ż.), Ażuszele, Makugale, Zwiniany 244, Antecesarka, Szylniki, Rafaliszki, Jodziki, Jodaczki.

W gm. Kazimierzowo: Szymańce, Kunegundowo, Janówka, Gorszwiany 124, Judyki, Pumpucie, Niasańce, Paciszki, Wareniszki, Sadańce 104 (Ż.), Wilacze, Nowosiółka (Ż.), Miszkiszki (Ż), Kajrańce, Kazimierzowo. W gm. Inkietry: Dousiańce 104, Ażeliszki, Czywice 100, Papiszki, Nikiszki, Szylejkiańce, Munducie (Ż.), Speciuny, Sperkiańce, Ażupis, Gojtyszki, Kumielina, Sikoryszki, Daniszki, Ażusienis, Inkietry (P.). W gm. Antodury na 17 f. mieszka 141 P.. a wsie czysto L. są: Leoniszki 128, Pokubaciszki, Okmiańce 122, Kumpy, Janowo, Bimbiryszki, Staciowo, Ażusim, Pieczale, Smilgiszki, Bimbiry, Smilgi, Warlin, Antodury, razem z 599 mk. samych L.

W gm. Widzieniszki 240 mk.; na podstawie spisu miasteczka z 1885 r. obliczono 130 Ż. i 110 P. Na 7 f. mieszka 80 P., na f. Stary Dwór 32 R. We wsiach: Popiszki, Lesańce 134, Kowalniszki 100, Jurdyka-Szwedy jest pewna mała domieszka Z. do ludności L., której nie podobna oszacować. Razem więc odliczono 190 P., 32 R.. 130 Ż. Resztę zaliczono do L.

Wsie czysto L.: Pograboście, Powiedzieniszki, Wilejkiszki, Zadworniki, Druski, Poszelina, Degużyna, Polejnis, Wysoki Dwór, Wiżele, Zujówka, Zury, Wiktoryszki, Ratańce 156, Dobasze 164, Dobuszołka, Pobirże. Grupa II. w tej włości jest czysto polska.

Włość Giedrojcie. Tu po raz pierwszy znajdujemy uwzględnione nazwy miejscowe litewskie. Cała grupa II. ludności jest tu polska. W Gm. Marciniszki M. Giedrojcie, liczy 401 mk., w tem 9 R., 135 P., 48 L., 209 Ż. Wsie czysto litewskie są: Gerczukej, Dowioczej, Dudenio, Duniańce, Łatwej, Mejszalej 132, Poluksze Pikieta, Smolinka, Trakej, Szyła, Szlewietras, Marciniszkej, Miszkinej, Reduta, Podowieczy, Jodzisze, Rożampol, Zdzisławowo. Ludność mieszaną posiadają: Baškas (76 L., 10 P., 2 R.), Zawenij (59 L., 58 P., 8 Ż.), Inej (16 L., 7 Ż.), Mickonis (50 P., 12 L., 8 R.), Pilakienis (80 L., 25 P.), Podworej (61 P., 30 L., 6 Ż., 5 R.), Poszyła (32 L., 30 P., 2 Ż.), Rudzonis (70 L., 5 Ż.), Tarowczyszkies (30 L., 30 P.), Koronżyszkej (37 P., 16 R., 12 L.), Magunie (36 L., 30 P.), Jarzynowo (9 L., 6 P.), Erażyszkie (16 L., 6 P.), Bekupis (20 P., 19 L.), Józefowo (20 L., 16 P.), Ratinis (10 L., 3 P.). W 15 osadach mieszka razem 274 mk., z których 251 P. i 23 Ż. We wsi Werbiły mieszka 70 R.

W gm. Okmiana. Wsie czysto L., lub z domieszką nieco Ż. są: Aralja, Grauždynie, Gubesa (131 L., 4 Ż.), Krowialajdzie, Łyczuny (97 L. i 1 Ż.), Mamskalnia, Pustyłka, Rudaki, Rydwaniszki, Smejle, Okmiana, Szmilginias, Dembówka, Gubesa II, Giżej. Wsie mieszane są: Miechowo (10 P., 9 L.), Burkiła (20 L., 17 P.), Gudejki (50 L., 35 P.), Giedrojcie II (7 P., 4 L.), Kapuściszki II (20 L. 2 P.), Pukieniszki (4 P., 3 L.), Paciuny (31 P., 10 L.), Porojście I i II (21 L., 12 P.), Janczury (70 L., 10 P.), Masaliszki (19 L., 5 R.), Abramowszczyzna (10 P., 9 L.), Miszkińce (8 P., 2 L.), Kupryszki (8 P., 4 L.), Szlagieryszki mają 4 R., Giedrojcie I i III 28 Ż. W 39 osadach mieszka razem 548 mk., w tem 540 P. i 8 Ż.

W gm. Wielki Dwór wsie czysto L. lub z małą domieszką Ż. są: Bilszej, Wojczale, Koźliszki, Komosta, Kuwienie, Masinliszki, Kojaliszki, Melużej, Miszkiniej, Pożere, Raczyszkie, Skorenikej, Sobolanka, Sadouciszkie, Szarejkiszkej, Jaurej, Tymieńszczyzna (20 L., 10 Ż.), Jasialiszkej (104 L., 4 Ż.), Lozari, Pustoszka, Stasiszkian, Mikszenasna, Wilejkiasna, Miszkieliszkian, Przyjaźń, Smelki, Kamniszkia (3 L., 6 Ż.), Malinowo, Skrudziszki, Sala Lozari v. Wyspa Łazarcie, Nerkiszki, Czerwonka, Sabuliszkia. Wsie mieszane są: Wilkorojście (10 L., 3 P.), Wiedory (66 L., 10 P.), Kułundzie (72 L., 12 P., 5 Ż.), Ożugiry (13 L., 9 P.), Radzuny (60 L., 4 P.), Szałtobarkitia (40 L., 10 P.), Wielki Dwór (50 L., 10 P.), Ambrożyszki (22 L., 6 P.), Koźli-

szki (10 L., 8 P.). W 5 osadach mieszka 59 P., a w 3 osadach 42 R.

W gm. Kietutany wsie czysto L. lub z nieco Ż. są: Bastany (106 L., 6 Ż.), Góry, Józefowo, Krasnogórka, Mirabel, Wenoselis, Puśniej (122 L., 8 Ż.), Ryngiele, Siciuny, Sawginie (78 L., 2 Ż.), Czywile (72 L, 6 Ż.), Szaudzie (38 L., 4 Ż.), Szupienie (76 L, 11 Ż.), Kietutany, Łukaszany, Adamowo, Borysówka, Dobramyśl, Okraspol (33 L., 7 Ż.). Ludność mieszaną posiadają: Staszkury (52 L., 18 P.), Ameryka (4 P., 2 L.); w 5 osadach mieszka 67 P. i 14 Ż.

Gm. Łabejki jest prawie czysto L. Wsie: Bikani (109 L., 5 Ż.), Dwareliszki (137 L., 5 Ż.), Daweni (41 L., 3 Ż.), Molinia, Rymejsie, Rosoliszki, Poszaudynie, Skole (124 L., 3 Ż.), Janiele, Łabejki (26 L., 6 P.), Hieronimówka, Szankiszki (14 L., 5 P.), Łowmiany, Dejniszkiej, Girzà v. Puszcza, Kaulatraki. W gm. Janowo osady czysto L. lub z nieco Ż. są Ligołówka, Dwojlińce (144 L., 14 Ż.), Geilidziszki, Degiszki, Kierale (51 L, 6 Ż.), Olka (16 L, 6 Ż.), Trumpokaje. Osady mieszane: Grejciuniszki (9 P., 6 L.), Dyrmiety (60 L., 2 P.), Sidabry (60 L, 40 P.), Sniegi (22 P., 20 L.). W 8 osadach mieszka 188 P. W gm. Dubinki osady czysto L. lub z nieco Ż. są: Derwaniszki (22 L., 3 Ż.), Łownikańce (158 L., 3 Ż.), Muraliszki (156 L., 5 Ż.), Turliszki (76 L., 7 Ż.), Kuryszki, Pilwiszki, Czystobore. Ludność mieszaną mają: M. Dabinki (2 R., 89 P., 165 Ż.), wsie Michaliszki (21 L., 20 P.), Sołoliszki (15 P., 12 L.), Ciuniszki (190 L., 9 P.); w Raznotołku mieszka 40 R. i 9 P. W 19 osadach mieszka 441 P. i 16 Ż. W gm. Gawejki czysto L. lub z nieco Ż. są: Załktynie (73 L. i 3 Ż.), Worany, Worbiliszkie, Gawejkie, Deksnia, Drusej, Łabatiszka, Miażonias, Piwory, Szakimas, Szulpiszkia. W 150 osadach mieszka 157 P. W gm. Łowmiany czysto L. lub z nieco Ż. są: Butiszki (124 L., 5 Ż.), Lelekani (84 L., 11 Ż.), Łazdinis v. Adamowszczyzna, Batkuny, Łowmieni, Tałucie, Gasparolus, Krupieliszkies, Fawory, Faworki. W 9 osadach mieszka 90 P. W Giebułciszkach 8 L. i 2 P.

Oświatę R. posiada w włości Giedrojcie 405 P., 395 osób. Włość Giedrojcie obfituje w zabytki archeologiczne. Cmentarzyska znajdują się w gm. Janowo w osadach: Grejciuniszki, Kierule, Naszuny; w gm. Marciniszki w osadach: Giedrojcie i Podworańce (zwane Pilikalnis); w gm. Okmiana, we wsiach: Zagarynka, Aleksandryszki, Radeki Dolne. W gm. Wielki Dwór we wsi Kuwienie. W gm. Łowmiany we wsi Fawory. W gm. Gawejki w wsiach: Warańce, Deksenia, Drusie.

Włość Podbrzeż. W gm. Podbrzeż M. Podbrzeż liczy 40 R., 52 B., 88 P., 15 L. i 594 Ż. Czysto L. jest tylko z. Ligi (3 L.). 20 osad liczy 248 P. i 6 Ż. Ludność mieszaną LP.

mają: Gawryliszki (45 P., 40 L.), Mitkuszki (60 L., 45 P.), Krowiele (45 P., 30 L.), Podembie (68 P. 40 L.), Błażyszki (10 P., 3 L.), Ciechanowo (65 P., 20 L., 10 B.), Gierwiaty (24 P., 20 Ż.), Migucie (77 P., 10 L.), Podbrzeż (20 P., 10 L.), Jurkiszki (4 L., 3 P.), Posawiena (6 P., 4 L.), Bakaniszki (5 P., 2 L.), Kazimierzowo (27 P., 17 L.), Gintowszczyzna (6 P., 3 L.), Janówka (10 P., 9 L.). W gm. Adamajcie osady czysto L. są: Pieślakiszki, Puzgryszki, Rataliszki II, Ejdaniszki I i liczą razem 47 L. Osady mieszane są: Dumbla (4 P., 3 L.), Leony (20 P., 10 L.), Wojtkuńce (15 P., 10 L.), Biernaty (36 P., 20 L.), Bareliszki (38 P., 19 L.), Woroniszki (59 P., 41 L.), Wirżuniszki (10 P., 5 L.), Grodzie (77 P., 60 L.), Dasiańce (48 P., 40 L.), Zemojtele (7 P., 6 L.), Kołnata I—VII (104 P., 63 L.), Kalniszki (32 P., 20 L.), Okmiana (24 P., 8 L.), Pukliszki (8 P., 3 L.), Powarpie (24 P., 14 L.), Podjeziorce (12 P., 8 L.), Radziule (14 P., 10 L.), Rejszaliszki (10 P., 9 L.), Rataliszki I (19 P., 10 L.), Regieliszki (20 P., 11 L.), Tumańce (22 P., 9 L.), Szarkiszki (10 P, 10 L.), Jakubańce (10 P., 6 L.). W 5 osadach mieszka 92 P.; Mitrofanówka liczy 102 R. W gm. Wiżulany osady czysto L. są: Jankowszczyzna, Girulszczyzna, Dowsele, Kudry II, Margieliszki, Dawle, Bobrowszczyzna, Rakiszki, Dobura, razem 56 L. 26 osad liczy 166 P.; wieś Wygódka 12 B., karczma Pikieliszki 5 Ż. Ludność mieszaną mają: Mieszkańce (33 P., 30 L.), Szepiecie (30 L., 9 P.), Moskaliszki II (5 P., 3 L.), Jodoziory (40 P., 20 B., 14 L.), Babaniszki (19 L., 10 P.), Stauboryszki (10 P. 8 L.), Podworyszki I (10 P., 9 B., 6 L.), Makucie (36 L., 13 P.), Kudry I (57 L, 30 P.), Królikiszki (10 P., 6 L.), Podworyszki II (10 P., 9 L.), Bietryszki (10 P., 7 L.), Bobrowszczyzna II (19 P., 15 L.), Piekieliszki (51 L., 40 B.), Mikulańce (30 P., 9 L.), Kowszedoła (16 P., 7 L.), Dyrwany (7 P., 4 L.), Skierdynia (7 L., 4 P.), Szrubiszki (3 P., 2 L.). Wreszcie w 5 osadach mieszka 203 Słowian pomieszanych z sobą, bez L., mianowicie: 75 P., 18 R. i 110 B. W gm. Glinciszki wsie czysto L.: Burkiła, Linkańce, Lidimas, Zakiszki, Spiegli, Baraneli, Sprejni I i II, Wibraniszki, Naksztiszki, Gasperiszki, Giegużiszki, Gudaniszki, Wersmina, Rawnopole, Sklewscy, Lebioda, Nadmusy, Petriszki, Narunsziki, Wesołówka I—V 186, Pogranicze, Mejżyszki, Linkańce, Lutyka, Rymotagis, Kiena, Rudujcie, Zygmunty, Markuńce, Pomusie I—V 110, Downaliszki, Ławy, Pojaniszki, Roży kamień, Smaguryszki, Palim, Kołnota, Pusznia, Jodupie, Wejnaryszki, Matlakiszki I, Brodziszki, Nugaryszki. Ludność mieszaną mają: Cegielnia (7 L., 5 P.), Glinciszki (86 P., 20 L.), Anowil (30 P., 10 L.), Pieruńce (16 P., 7 L.), Szunele (10 P., 6 L.), Szlomiszki (6 P., 4 L.), Troki II (10 P., 6 L.), Szylinka (12 P., 7 L.), Tar-

tak (4 L., 3 P.), Szwagieryszki (5 P., 4 L.). 6 osad czysto P. liczy 47 mk.

Oświatę R. posiada w włości Podbrzeż 540 osób. Z grupy II jest Polaków 2377 a Białorusów 283.

Włość Niemenczyn opracowana niedbale. Według Słownika Geograficznego przeważa w niej jęz. polski. Ludność litewską odnotowano w spisie Platera tylko w 2 gminach. W gm. Padziuny M. Niemenczyn liczy 112 P. i 603 Ż. Karczma Sużańska ma 3 Ż., Kolonija Hinskaja ma 50 R. W 48 osadach mieszka 992 P. Osady L. są według spisu: Padziuny 125, Wiłkorojście, Kabiszki II, Spragielina, Stakińce, Minkiele, Maciuny, Kabele, Purpuszki, Dejlidany, Azy, Smogury, Syrwidyszki, Goduniszki, Garniszki, Cegielnia, Sobole, Borunele, Garnopoliszki, Androniszki, Parochniany, Okmiana, Karpusze, Ludaliszki, Zarniszki, Nowy Szynk. Razem 500 L. W gm. Niemenczyn wsie L. są według rejestru Platera: Radziwoniszki, Waszkańce, Szaudynka, Slesaryszki, Unianiszki, Kuncyszki, Szklarvszki, Radowsie, Zukańce, Bożerana, Mozulaniszki, Sciegale, Różyszki, Papieniszki, Sontoka, Koncept, Placówka, Krywicze, Psiarnia, Mielnica, Strapa, Sapieżyszki z 784 mk. L. Czerwony Dwór liczy 7 N. 17 osad liczy 257 P. W gm. Podkrzyż Litwinów nie odnotowano; również i w gm. Traszkuny. W tej ostatniej są 2 kolonie rosyjskie: Pietrowskaja 100 i Pawłowskaja 105 mk. Reszta ludności obydwu ostatnich gmiu po potrąceniu nieco Żydów i kilku Niemców jest według Słownika Geograficznego polska.

Włość Janiszki. W gm. Janiszki M. Janiszki liczy 7 R., 20., 53 Ż. Wieś Szauksztaliszki ma 58 mk. samych P. Reszta wsi ma ludność mieszana LP., mianowicie: Stabule 57 L. i 4 P., Binkury 28 L. i 6 P., Poandenie 32 L. i 3 P., Podubinka 101 P. i 50 L., Wielkorojście 29 L. i 4 P., Łabejszyn 1 L. i 4 P.

Gm. Karolinówka czysto L. zawiera wsie: Łowkieniki (127 L. 5 Z.), Juchniszki (88 L., 4 Ż.), Dejlidy 109, Butowszczyzna, Paszulniszki, Zejmele, Troniszki, Stefaniszki, Sadoniszki, Matalańce, Lepieliszki, Surguszki, Jaunokumpis, Gawaniszki, Szloużna, Łakaja, Potylta, Jurkiszki. 15 kolonistów R. zamieszkałych w Znamiensku przyjęło język L. W gm. Jodziniany wsie czysto L. są: Biuny 94 L. i 3 Ż., Poprudzie 110, Gurele, Słoboda, Zowgianiszki, Zowgiady, Andrulańce, Mażule, Podłukaje, Poałdyka, Juseniszki, Jutaniszki, Polepce. W 21 osadach mieszka 209 P. i 18 Ż. W gm. Orniony M. Podbrodzie liczy 24 P. 147 Ż.; w. Grybianka 37 R. i 16 L. 6 osad liczy 43 P. i 6 Ż. Czysto L. są wsie: Orniony (157 L. i 9 Ż.), Giry (80 L. i 6 Ż.), Surgiańce (57 L. i 3 Ż.), Skardzie, Porndenie, Medejki, Zuprowale, Widugiry, Azuprudzie, Antokol. Ludność mieszaną mają: Orniony II

(55 P. i 45 L.), Baranówka 18 P. i 2 L.). Gm. Baranów jest czysto L. i zawiera wsie: Maldziuny (183 L. i 3 Ż.), Raduliszki, Taleje, Wiłkostastis, Ergedyszki, Aukształoszgiry, Szeszkiszki, Santoka, Garnis, Platama, Podżejmiana, Rejściuki, Antowesza, Łukszania, Podszerpeksznia, Baranowo I, Mazuryszki, Jodzieniszki, Zewejtyszki, Postawiszki, Prudziszki, Jodopurwis, Podkerotis, Fedoryszki, Szałtokłanis, Zabłocie, Pogudaniszki, Posiewry, Żukowszczyzna, Rutowszczyzna, Baranowo II (15 L., 9 P., 6 Ż.). W gm. Garkiszkie wsie czysto L. są: Graużyny 100, Kumańce (17 L. i 4 Ż.), Jutańce, Bimbiszki, Bindziaki, Łokagiry, Paużole, Roubiszki, Widżunie, Kupieliszki, Pupaniszki, Januszki. Koloniści R. ze wsi Preobrażensk, Troickaja, Nikolskaja w liczbie 177 przyjęli język L. We wsi Murawiejnik 256 mk. mówiących dotyczas po R. Ludność mieszana mają wsie: Izabelin (83 L., 9 P., 3 Ż.). Sawidańce (90 L. 2 P.). Satrańce (63 L., 3 P.), Zydowenia (50 L., 1 P.), Garkiszki (177 L., 8 P.), Meszkaledy (45 L., 4 P.). W 7 osadach mieszka 157 P. W gm. Ołkuny wieś Ołkuny liczy 55 P. i 14 L.; zresztą wsie czysto L., mianowicie: Nowosady I i II, Gejżuny, Huta, Olkuniszki, Mikołaiszki, Kacioniszki, Rejstaniszki, Rekloniszki, Getrudowo, Burniańce, Pikcioniszki, Zelaniszki, Sudniki, Zasudniki, Dudanosy, Zamoście, Iwaniszki, Rostaniszki, Sosmulka. W tej włości oświatę R. posiada 300, P. 1448 osób. Białorusów niema.

Włość Soleczniki. Tylko w gm. Karolin znajdują się Litwini we wsiach: Posolcze 191, Wielkie Sałki 115, Dawćmieny 87, Dajniszki 56 L. i 6 Ż., Dejnowa 69 L. i 5 Ż., Trylańce 62 L. i 10 Ż., Czużekompie 48, Podworańce 23 L. i 6 Ż., Leśny Dwór 4. W gm. Jaszuny we wsi Gajmieszka 79 R. obok 6 B. Oświatę R. posiada 3800 osób. W grupie II ma być 4292 B. i 427 P.

Włość Worniany. Tylko w 5 gminach mieszkają L. W gm. Gierwiaty M. Gierwiaty liczy 48 Ż. i 158 L. Wsie L: Czerniszki (22 L., 5 P.), Olszniany (15 L., 5 P.), Gierwiaty (33 L., 9 P.), Gudzieniki I (11 L., 5 P.), Macki 380, Miciuny 314, Gajgole 145, Czerniszki II 217, Gudzieniki, Zarzecze, Bezdany, Rymdziury, Gibirda, Nowosiele, Koniecpole, Zaczerniszki, Zielona, Rudziny, Olszniany. W gm. Galczany wsie L. są: Galczuny 337, Gieluny 326, Popiszki, Polówka, Łodzie, Bizduliszki.

W gm. Ryndziuny wsie L. są: Rymdziuny, Pelegrynda 149, Giry 403, Milce, Pietrzyki, Kierpłoszyna, Knistuszki 142, Rymdziuny II 190, Bezdany, Kacin, Sawiczuny, Safijuska.

W gm. Sokołojce L. bardzo mało. Wsie: Pakowicze (22 B. i 6 L.), Sokołojce (10 B. i 5 L.), Mamota (8 B. 7 L.), Nowosiółki (14 B. i 10 L.). W gm. Hoza tylko w majątku Szelniki mieszka 6 L. obok 23 B. W grupie II ludności włości Wormiany

zanotowano 165 P. i 11.198 B. Oświatę R. posiada 362, P. 247 osób. Cmentarzyska znajdują się w wsiach: Łynkiszki, gm. Dubniki; Sokołojce, Ostrowiec, Płompiany, Niemajcie gm. Sokołojce, Czerniszki gm. Gierwiaty.

Włość Rzesza. Całą ludność ryczałtowo podano za B.

Włość Mickuny. W grupie II odnotowano tylko 166 P. w jednej gminie Paluszyszki, a 8.350 Białorusów. W grupie V. jest 425 Niemców, 28 Tatarów.

Włość Kierdziejowska. P. 117, B. 9.896. Oświata R. 391, P. 341.

Włość Szumsk. Cała ludność ryczałtowo zaliczona do B. We wsiach Kurhany i Kołodzierżawczyzna znajdują się cmentarzyska, zwane tatarskimi. W osadzie Miedniki są ruiny starodawnej twierdzy.

Włość Bystrzyca. Cała ludność ryczałtowo zaliczona do B.

Włość Rukojnie. P. ma być 80, a B. 5.334. We wsi Murowanka, gm. Jakszany, znajduje się nasyp, długi na 10 sążni, szeroki na 4, wysoki na 2.

Włość Rudomina. Polaków ma być 157, Białorusów 6.271. Oświatę elementarną R. posiada 312, P. 619 osób. We wsi Wilcza Łapa, gm. Ponary, nad strumieniem znajduje się kamień, na którym wyciosano kozie kopyto i wilczą łapę i stąd pochodzi nazwa miejscowości.

Powiat trocki.

Wykaz włości i gmin.

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	I. Wł. Oława.						
1	Gm.	Daszkańce	624	—	—	624	—	—
2	„	Szwabiszki	797	—	—	797	—	—
3	„	Demotańce	1433	127	16	1290	—	—
4	„	Zwirżduny	607	—	—	607	—	—
5	„	Poterańce	687	—	—	687	—	—
6	„	Czyżuny	681	—	—	681	—	—
7	„	Niemonajcie	793	52	—	547	194	—
8	„	Olita	687	—	214	286	187	—
9	„	Mieluny	655	38	—	617	—	—
10	„	Dawgi	663	—	—	332	331	—
11	„	Gieczołówka	767	44	—	723	—	—
12	„	Ilgieniki	878	34	—	844	—	—
13	„	Gelintany	723	—	—	723	—	—
		Razem	9995	295	230	8758	712	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	II. Wł. Niedzingi.						
1	Gm. Mieszkucie	2130	4	231	1831	64	—
2	„ Niedzingi	2887	7	472	2281	127	—
	Razem	5017	11	703 (693 P.)	4112	191	
	III. Wł. Butrymańce.						
1	Gm. Butrymańce	2600	23	515	1127	913	22
2	„ Piwoszuny	1671	15	331	1253	63	9
3	„ Punie	1262	6	16	985	255	—
4	„ Skrejciuny	1531	19	313	1174	—	5
5	„ Gajciuny	2719	9	693	1923	95	—
6	„ Krużańce	1451	—	—	1433	18	—
7	„ Ginejkańce	961	—	123	782	16	—
	Razem	12195	72	1891 (1266 P.)	8837	1359	36 N
	IV. Wł. Hanuszyszki.						
1	Gm. Duszmiany	208	—	—	208	—	—
2	„ Samniki	216	—	16	200	—	—
3	„ Panoszyszki	226	—	—	226	—	—
4	„ Grożniki	230	—	—	228	2	—
5	„ Grożnikiele	95	—	—	95	—	—
6	„ Zukleje	212	—	—	212	—	—
7	„ Hanuszyszki	645	—	—	582	63	—
8	„ Romanowo	229	—	—	229	—	—
9	„ Jaczańce	238	—	—	238	—	—
10	„ Skubejki	161	—	76	85	—	—
11	„ Wojkontany	158	—	69	89	—	—
12	„ Jurewicze	179	—	39	140	—	—
13	„ Panoszyszki II.	241	—	—	—	241	—
14	„ Wackiszki	94	—	—	94	—	—
15	„ Rudnia	155	—	—	155	—	—
16	„ Miguciany	276	—	—	276	—	—
17	„ Duśmianki	378	—	—	378	—	—
18	„ Bytowtany	278	—	—	278	—	—
19	„ Geniany	262	—	—	262	—	—
20	„ Zyliny	213	—	—	213	—	—
21	„ Gienakiemie	106	—	—	106	—	—
22	„ Gudakiemie	194	—	—	194	—	—
23	„ Użaleje	128	—	41	87	—	—
24	„ Esmańce	102	—	71	31	—	—
25	„ Talkowo	205	—	162	43	—	—
	Razem	5429	—	474	4195	306	—
	V. Wysoki Dwór.						
1	Gm. Wysoki Dwór	445	20	—	203	202	20 T
2	„ Użagoście	462	—	—	398	56	8

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
3	Gm. Lelany	599	—	—	585	14	—
4	„ Górnorzecze	453	—	—	417	36	—
5	„ Rudziszki	354	—	—	352	2	—
6	„ Oleszyszki	238	—	—	231	7	—
7	„ Tataryszki	384	—	—	364	20	—
8	„ Władysław	546	82	—	443	21	—
9	„ Gerejciszki	66	—	—	60	6	—
10	„ Jasudańce	164	—	10	154	—	—
11	„ Ryngołajcie	199	—	—	184	15	—
12	„ Czyżuny	424	—	67	331	26	—
13	„ Bobrowniki	92	—	—	92	—	—
14	„ Bajżany	217	—	—	209	8	—
15	„ Giedynańce	174	—	—	166	8	—
16	„ Scypioniszki	1278	—	—	1238	40	—
	Razem	6095	102	77 (P)	5374	514	28 (T)
	VI. Wł. Merecz.						
1	Gm. Piekianiszki	17	—	—	8	9	—
2	„ Soleniki	946	—	—	946	—	—
3	„ Niecicze	396	—	—	396	—	—
4	„ Merecz	2323	—	—	800	1523	—
5	„ Brokorojście	263	—	—	263	—	—
6	„ Pieryszki	250	—	—	250	—	—
7	„ Randomańce	484	—	—	484	—	—
8	„ Nierowo	1418	—	—	1061	357	—
9	„ Kobiele	1297	—	—	1297	—	—
10	„ Radówka	635	—	—	635	—	—
11	„ Mordasowo	863	—	—	863	—	—
12	„ Kościuny	263	—	—	263	—	—
13	„ Ruska Wieś	413	48	—	365	—	—
14	„ Rzecańce	472	—	—	472	—	—
	Razem	10560	48	—	8624	1888	—
	VII. Wł. Orany.						
1	Gm. Marcinkańce	721	11	—	600	110	—
2	„ Barciele	520	—	—	509	11	—
3	„ Orany	1556	29	22	818	704	—
4	„ Bobryszki	714	—	9	675	30	—
5	„ Druckuny	595	13	2	565	15	—
6	„ Miergażeris	612	—	—	607	5	—
7	„ Przełaje	1110	—	—	1033	37	—
8	„ Girajcie	522	—	—	517	5	—
9	„ Zaraciszki	231	—	—	719	12	—
10	„ Jakiańce	580	—	13	563	3	1 N
	Razem	7678	53	46 (P)	6606	972	1 N
	VIII. Wł. Jezno.						
1	Gm. Nibry	1094	—	—	1082	12	—
2	„ Wieżany	1210	—	136	884	190	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
3	Gm. Kaszany	1342	—	5	1323	14	—
4	„ Jezno	1926	—	67	1669	190	—
5	„ Stokliszki	2539	—	—	1499	1040	—
6	„ Sipowicze	1511	—	8	1503	—	—
7	„ Birsztany	1744	—	—	1730	8	6 T
8	„ Pesztowiany	1501	—	—	1494	7	—
9	„ Sabowo	1265	—	3	1252	10	—
10	„ Pokrowsk	1276	—	—	1272	4	—
	Razem	14809	—	219 (P)	13108	1475	6 T
	IX. Wł. Zyżmory.						
1	Gm. Zyżmory	1124	15	11	523	573	2 N
2	„ Kasperowszczyzna	176	12	10	150	3	1 N
3	„ Bejsztroki	61	5	1	55	—	—
4	„ Miżany	158	—	25	132	1	—
5	„ Władykiszki	155	6	12	134	3	—
6	„ Milejgany	57	—	1	53	3	—
7	„ Straszuny	148	27	20	96	5	—
8	„ Zuchorańce	71	2	12	54	3	—
9	„ Dajnowo	135	27	32	73	3	—
10	„ Pokiercie	110	7	37	59	7	—
11	„ Jodkany	221	30	31	29	111	11 N
12	„ Turłowiszki	172	56	17	99	—	—
	Razem	2587	187	209 (207 P)	1457	720	14 N
	X. Wł. Zośle.						
1	Gm. Zośle	3391	84	449	1282	1766	—
2	„ Łowmiany	965	64	745	115	41	—
3	„ Rusiany	1401	3	48	1254	96	—
4	„ Pojaciszki	657	—	19	617	21	—
5	„ Śmilgi	972	—	172	756	42	—
6	„ Ilgokiemie	931	—	16	890	25	—
7	„ Giłuty	925	41	29	828	27	—
8	„ Stabenciszki	1486	—	140	1205	141	—
9	„ Krywanie	481	—	—	470	11	—
10	„ Poporcie	982	68	—	870	44	—
11	„ Kowgany	810	—	472	321	17	—
12	„ Nierowo	992	—	14	922	56	—
	Razem	14115	260	2096 (1252 P)	9569	2192	—
	XI. Wł. Kronie.						
1	Gm. Dorsuniszki	840	5	112	621	102	—
2	„ Kronie	961	72	30	735	120	4 N
3	„ Zydejkiszki	925	—	317	605	3	—
4	„ Nikodemowo	857	—	61	764	38	—
5	„ Kowale	1389	10	130	1177	60	2 (N)
6	„ Kajryszki	1026	96	—	922	8	—
7	„ Siekany	572	—	—	568	4	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
8	Gm. Angleniki	798	—	22	762	14	—
9	„ Tamiszki	536	—	11	515	10	—
10	„ Dowejkowo	802	—	120	768	14	—
11	„ Sznipiele	523	—	10	513	—	—
	Razem	9236 N.	183	823 (538 P)	7850	373	5
	XII. Wł. Jewie.						
1	Gm. Abramowicze	1001	—	116	855	30	—
2	„ Jarmoliszki	694	13	681	260	—	—
3	„ Pasieki	582	—	432	150	—	—
4	„ Aleksandryszki	1229	8	1183	38	—	—
5	„ Jewie	1059	258	788	—	4	9 N
6	„ Strejpuny	641	4	614	—	213	—
7	„ Drozdówka	896	35	861	—	—	—
8	„ Białolesie	567	—	567	—	—	—
	Razem	6669	318	4982 P?	1303 —	57	9 N
	XIII. Wł. Sumieliszki,						
1	Gm. Korejwiańce	474	—	—	474	—	—
2	„ Kiejtowiszki	886	160	—	676	50	—
3	„ Bogdanańce	898	26	775	97	—	—
4	„ Sumieliszki	1001	188	58	755	—	—
5	„ Budzile	402	—	—	402	—	—
6	„ Windziule	521	41	—	480	—	—
7	„ Naszkuny	780	22	150	608	—	—
8	„ Korkuciany	576	124	—	452	—	—
9	„ Mystyniany	799	—	485	314	—	—
10	„ Jagielany	368	—	—	368	—	—
11	„ Dowgierdziszki	1028	—	1028	—	—	—
	Razem	7733	561	2496 (499 P)	4626	50	—
	XIV. Wł. Olkieniki.						
1	Gm. Pomerecz	385	—	—	385	—	—
2	„ Wójtowo	696	—	—	696	—	—
3	„ Czarne Kowale	587	—	—	587	—	—
4	„ Klepacze	425	—	—	425	—	—
5	„ Mosty	249	—	—	249	—	—
6	„ Dorguże	464	—	—	464	—	—
7	„ Ogrodniki	378	—	—	378	—	—
8	„ Naniszki	419	—	—	419	—	—
9	„ Wieżańce	424	—	—	424	—	—
10	„ Czebotary	207	—	—	207	—	—
11	„ Krumińce	360	—	—	360	—	—
12	„ Olkieniki	1213	—	—	1213	—	—
13	„ Waryszki	374	—	—	374	—	—
14	„ Podziany	411	—	—	411	—	—
15	„ Dakszni	413	—	—	—	413	—
	Razem	7028	—	—	6615	413	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	XV. Wł. Międzyrzecz.						
1	Gm. Skorluciany	1048	8	951	—	38	45 T
2	„ Porudomina	1150	—	1150	—	—	—
3	„ Sandwarowo	835	—	835	—	—	—
4	„ Angleniki	1175	—	1175	—	—	—
5	„ Ludwinowo	529	—	529	—	—	—
6	„ Rudniki	707	—	?	?	—	—
7	„ Cierniany	913	—	?	? 725 (?)	—	—
8	„ Międzyrzecz	1653	—	?	?	—	—
9	„ Piłołówka	23	—	—	—	23	—
	Razem	8023	8	7391?	725?	61	45 T
	XVI. Wł. Troki.	7195	502	6612	—	55	18 T 8 N
	W całym powiecie trockim ludności:						
		133558	2600	28280	91859	10648	97 T. 74 N.

Wykaz miejscowości z językiem litewskim i uwagi o opracowaniu pojedynczych włości.

I. Włość oławska czyli aleksandrowska.

W spisie podano litewskie nazwiska miejscowości, tudzież zaludnienie każdej, oraz ogólną wskazówkę o języku każdej nomenklatury, nie podając jednak cyfry, przypadającej na odpowiedni język. Wobec tego, gdzie w jakiej nomenklaturze podano dwa lub trzy różne języki, tam przyjęliśmy dla rachunku równy podział ludności pomiędzy języki.

1. Gm. Daszkańce czysto litewska. Wsie: Daszkonius 208, Andruniej 136, Wieżonis 280, Użabrodi (? ludność). Razem 624 Litwinów.

2. Gm. Szwabiszki czysto litewska: Szwabiszki 195, Słobódka 165, Ołowie II 157, Szwabołowskie 154, Pogoiry 57, Ołowie III 57, Szoukiany 12, Ołowie I (?). Razem 797 L.

3. Gm. Demontańce: Demontańce 434, Uliszki 126, Stanuliszki 16 P., Teklańce 205, Karkleniszki 62, Lelańce 198, Nowa Mikołajówka 119 R. i L., Koleśniki 135 R. i L., Zydańce 76, Wieżyszki 24, Terpisy 37, razem 1.433 ludności. Licząc połowę ludności Mikołajówki i Koleśnik na Rosyan wypadnie w gminie 127 R., 16 P., 1290 L.

4. Gm. Zwirżduny: Zwirżduny 269, Konczeki 174, Bychowciszki 164, razem 607 L.

5. Gm. Poterańce: Poterańce 332, Węciuny 139, Koniuchy 132, Butrymowicze 84, Skierniewo (?). Razem 687 L.

6. Gm. Czyżuny. Kryciuny 51, Użakolnia 164, Czyżuny 196, Buda I 98, B. II 37, Podgila 58, Podmłynek 63, Tomaszew 15, razem 681 Litwinów.

7. Gm. Niemonajcie. Miasteczko Niemonajcie 389 (L. i Ż.). Pawłowska Słoboda 95 i Grygorjewka 10, obie z ludnością RL. Kołniany 167, Kostryszki 110, Dubry 22. Razem 793, w tem 52 R. i 194 Ż.

8. Gm. Olita. Miasteczko Olita 562 (L., P. i Ż.). Jurkiańce 70, Poniemunkiele 55 L. i P. Razem 686, w tem 214 P., 187 Ż.

9. Gm. Mieluny. Mieluny 162, Podoława 24, Powortany 187, Pociłonis 143, Wieciuny 116, Makarówka 77 R. i L. Razem 655, w tem 38 R.

10. Gm. Dawgi. Miasteczko Dawgi 663 L. i Ż. Na Żydów odliczono 331.

11. Gm. Gieczołówka. Użupie 280, Maniuny 134, Sudorgi 73, Świętorzecze 88 L. i R., Ejnarowicze 160, Marguszki 14, Murawszczyki 18. Razem 767, w tem 44 Rosyan.

12. Gm. Iłgieniki. Iłgieniki 279, Mieszkosala 153, Dowojniszki 143, Jakowlewka lub Kudaryszki 68 R. i L., Plinkiany 111. Kompy 86, Nowosady 38; — razem 878, w tem 34 R.

13. Gm. Gelintany. Gelintany 265, Duszniany 192, Walentyszki 84, Morgiale 18, Wabole 164; razem 723 L.

W całej włości 9.995 mk., w tem 295 R., 230 P., 8.758 L. 712 Ż. Oświatę R. posiada część męszczyzn, L. lub P. wszyscy męszczyźni i część kobiet

II. Włość Niedzingi.

1. Gm. Mieszkucie. Wsie czysto litewskie: Winkszniny, Wodziany, Wołokiela, Gieniuszki, Girańce 113, Kurmieniszki, Ławkieniszki, Laukorojście, Mieszkucie 224, Masaliszki 141, Michniuny, Pogilsze, Poniedzingi, Pilwingi 213, Rokotany lub Purwiele 111, Sacharówka, Rakońce 144, Wsie polskie: Kucewicze, Montwiliszki, Lasogóry, Morgi. Wsie LP.: Winkszniny folwark, Wodziany folwark, Gudarojście, Paciuniszki, Pogilsze II, Rykotany, Poworze.

2. Gm. Niedzingi. Wsie czysto L: Arciuny 128, Bychowczyszki 107, Wigielańce, Wartywłoki, Gudzie I, G. II 164, Hajdukany 252, Gaj, Wysokie Giry, Dworczany, Komisarówka, Łojcie, Naszkorojście, Pokorsze I 116, Papiszki 148, Podawgi, Pokorsze III, Sakańce 296, Sapieżyszki, Szuszczakolnia, Ry-

miańce 189,. Wsie P.: Niedzingi II, Bieniuny 136, Gaweniany 147, Zelnowicze, Karłowszczyzna, Pokorsze II; Satałańce, Talkuny, Chorążyce. Wsie LP.: Bychowczyszki I, Kucakiemie, Podmłynie 122 W Niedzingach I mieszkają Rosyanie, Litwini i Żydzi.

Co do oświaty: R. posiadało 108, a P. 1.457 osób.

Pod względem archeologicznym: w gm. Mieszkucie, we wsiach: Lasogóra i Ławkieniki znajdują się nasypy ziemne; w Kucewiczach kamień z znakiem krzyża i napisem w nieznanych głoskach; w gm. Niedzingi, we wsi Arciunach okopy długości do 100 sążni; a na folwarku Gudzie 7 kurhanów sypanych.

III. Włość Butrymańce.

1. Gm. Butrymańce. Miasteczko Butrymańce liczy 1299 mk. w czem 23 R., 133 B., 67 P., 193 L., 16 N., 867 Ż. Wsie czysto L. są: folwark Butrymańce, Kasperyszki, Matunie 203, Pieskunie 129, Gryszkonie 149, Płasowniki, Aniskonie, Gimaciszki. Wieś Caruniszki jest B. Wsie LP. są: Rajżawa, Olasanka, Gryszkowie II, Piaskunie, Płasowniki II. BL. są wsie: Trakiękiki, Rajże II 257, Adamnie, Carewszczyzna, Wajkuciszki.

2. Gm. Piwoszuny. Miasteczko Piwoszuny liczy 246 mk., w tem 3 B., 62 P., 161 L. i 20 Ż. Wsie czysto L. są: Bundzie, Łaćwienis 294, Ejgiełonis 219, Romaszyszki, Michałowo 165, Kazimirowo 109, Lesionis, Huta, Krumias, Nowosady, Buda. Miejscowości czysto P.: Piotrowina, Malwino lub Paletnikaj, Wonżedziszki, Pooranie I i II, Sybiryszki, Swiliniszki, Bokadziszki, Gajluka, Międzyrzecz, Klidzie 143. LP. są: Paszkuniszki, Morgi. W Michciówce v. Barszkias mieszkają L. P. i B.

3. Gm. Punie. Miasteczko Punie ma 1.206 ludności, w tem 4 R., 5 B., 5 P., 937 L., 255 Ż. Wieś Aleksandrowo jest litewską, Szyłajcie polską.

4. Gm. Skrejciany. Czysto L. są: Skrejczonis 284, Domnin lub Michszopia, Kiedonis 240, Podwariszkes 158, Norgieliszkias, Roubonis 216, Gierwianej. P. są: Ejneronis 217; Joczyszki. LP. są Żemajtele. R. i L. zamieszkują Nowo Aleksandrówkę.

5. Gm. Krużańce, czysto L. wsie: Krużanej 241, Karwielnikiej, Stalczaj 171, Wojdakiemie 196, Polepie 209, Zegary 253, Piwogole 140, Puszany 176, Nowosiółki.

6. Gm. Gajciuny. Wsie czysto L. są: Janówka 130, Jawnenis 253, Załkuny 152, Gajciuny, Czesanka, Garkiszki, Towciany, Junczany 148, Sadworyszki, Zodziszki, Kułubiszki, Pracepol, Turwistańce, Lajbuciszki, Gajowszczyzna, Staniowa, Ludwinowo, Pawlinowo. Miejscowości P. są: Dudziszki, Radziwilańce folwark, Lubarciszki, Sylwanowo, Justynowo, Talatańce, Staniewo, Holen-

dernia, Pikuszki, Nowosady, Zielona, Aleksandrów, Wojdaciszki, Podebie, Lasogóry, Girajcie, Grażyszki, Jarosławiszki, Swirmiele, Woszyłowo, Wincentowo, Kajfryszki, Mickunowo, Raj. B. są: Kołubiszki. Miejscowości mieszane L. P.: Opatrzność lub Likszykias, Mostontowicze, Staniewo, Roganiszki, Jurgielany, Raceniki, Junczany, Stackiszki, Ginejkiszki, Bądzie Nowe, Ordziszki, Ajciuny 194, Likiszki, Walunce, Zielone pole, Lelańce. LB. są: Akuszkonis, Antobolanka 136, Radziwilańce. Ludność LPR. mają Weszniańce.

7. Gm. Ginejkańce. Czysto L. miejscowości są: Ginejkańce 210, Gajlakiemie 201, Silgionis 208, Szudonis 140, Sobowo. Czysto P. są: Butrymiszki 110, Trokiale, Sadworyszki. P. L. są: Aniksztonis. Oświatę R. posiada 934, L. lub P. 973 osób.

Pod miasteczkiem Punie leży horodyszcze zwane „Margiery". Tu więc należy szukać owego castrum Pallen Duisburga, gdzie poległ wódz litewski Margier, a które przenoszono do rozmaitych miejsc. We wsi Mażaniej, gm. Butrymańce, leży kurhan, zwany „Zamkielis".

IV. Włość Hanuszyszki.

1. Gm. i w. Duszmianis 268.
2. Gm. i w. Samniki 216, w tem 16 B.
3. Gm. i w. Ponoszyszkis 226.
4. Gm. i w. Zukleje 212.
5. Gm. i w. Grożniki 230, w tem 2 Ż.
6. Gm. i w. Grożnikiele 95.
7. Gm. Hanuszyszki. Hanuszyszki czyli Onuszkis (120 L. i 63 Ż.), Biciunejle 142, Grendowie 164. Towożianis 156.
8. Gm. Romanowo. Romanowo 147, Wojakuniszki, Poteryszki, razem 229.
9. Gm. i w. Jaczańce 238.
10. Gm. i w. Skubejki (85 L. 76 B.).
11. G. i w. Wojkotany 89 L. i 69 B.
12. Gm. Jurewicze. Jurewicze 90 L. i 21 B., Orla 50 L. i 18 B. Razem 140 L. i 39 B.
13. Gm. i w. Panoszyszki II 241 Ż. rolników.
14. Gm. Wackiszki. Wackiszki, Halabardziszki 94.
15. Gm. Rudnia. Rudnia, Huta 155.
16. Gm. Miguciany. Miguciany 178, Darżemiańce 98. Razem 276.
17. Gm. Duśmianki. Duśmianki 279, Zylinciszki 99, razem 378.
18. Gm. Bytowtany. Bytowtany, Smoluki, Sołomiszki, Bakaloryszki 134, razem 278.

19. Gm. Genionis. Genionis 118, Pamusie 144, razem 262.

20. Gm. Zyliny. Zyliny, Burbonis, Zamoris, Werbiciszkis, Soły, Woniszki, razem 213.

21. Gm. i w. Gienakemie 106.

22. Gm. Gudakemie. Gudakiemie 157, Antakolnis 37. Razem 194.

23. Gm. Użuleje. Użuleje 41 B., Antakolnis 87 L.

24. Gm. Esmańce. Esmańce 71 B., Pribonis 31 L.

25. Gm. Talkowo. Talkowo 69 B., Łowgiany 93 B., Pokalnikej 43 L.

W całej włości 5180 mk., w tem 4380 L., 474 B. i 306 Ż. Oświatę R. posiada 194 osób, P. nie uwzględniono w spisie.

V. Włość Wysoki Dwór.

1. Gm. Wysoki Dwór. Miasteczko Wysoki Dwór 429 ludności, w tem 20 R., 187 L., 20 T., 202 Ż. i wsie: Widziańce i Ławaryszki 16 L.

2. Gm. Użagoście. Użagoście 224, w tem 8 T. i 56 Ż. Pałapiszki 238.

3. Gm. Lelany. Agrypiszki 262, Lepelańce 173, Wingieniki, Druskieliszki, Krysztofiszki 6 Ż. Razem 499, w tem 14 Ż.

4. Gm. Górnorzecze. Jurewicze 143, Krupejki 114, Jarmoliszki, Kaluszki, Hermanowo, Szedziuńce. Razem 453, w tem 36 Żydów.

5. Gm. Rudziszki. Rudziszki, Korejwiszki, Antowersza, Krunejki, Anturańce. Razem 354, w tem 2 Żydów.

6. Gm. Oleszyszki. Oleszyszki 124, Micuńce 114. Razem 238, w tem 7 Ż.

7. Gm. Tataryszki. Tataryszki 190, Gudziańce 194. Razem 384 (20 Ż.).

8. Gm. Władysław. Wsie L.: Niekrany 205, Maćkienciszki 133, Zaborówka 126; R.: Wiłuńce, Strawieniki, Purwiny. Razem 546, w tem 82 R., 21 Ż., 443 L.

9. Gm. Gerejciszki. Gerejciszki 60 L. i 6 Ż.

10. Gm. Jasudańce. Jasudańce, Łowaryszki, Massie, Rangowo, Szedziuńce. W Widziańcach 10 P. Razem 164, w tem 10 P.

11. Gm. Ryngołajcie. Ryngołajcie 142, Poświęcie 57. Razem 199 (15 Żydów).

12. Gm. Czyżuny. Czyżuny 357 (26 Ż.), Luszczyniszki 67 P. Razem 424, w tem 67 P., 26 Ż., 331 L.

13. Gm. i w. Bobrowniki 92.

14. Gm. i w. Bajżany 217, w tem 8 Ż.

15. Gm. i w. Giedynańce 174, w tem 8 Ż.

16. Gm. Scypioniszki. Wsie Batkiszki 127, Wojtkuny 222,

Michaliszki, Ginejkany, Nickańce, Bunciszki, Nemojtany 258, Zydziszki 205, Nowopie, Lewkiszki 147. Razem 1.278, w tem 40 Żydów.

W całej włości 6095 mk., w tem 102 R., 77 P., 5374 L., 28 T., 514 Ż. Oświatę R. posiada 78 osób, L. 65, P. nie uwzględniono.

W gm. Wysoki Dwór na zaścianku Ławaryszki znajduje się kurhan, przeszło 10 sążni szerok., przeszło 7 s. wysok.

VI. Włość Merecz.

Pod względem języka zaliczono wszystkich mk. prócz R. i Ż. ryczałtem do L., nie wyłączając mieszczan w Mereszczu. Oświatę uwzględniono tylko R. 1.408 osób.

1. Gm. Pieniakiszki. P. 8 Ż., Pogranicze 9 L.

2. Gm. Soleniki lub Druskieniki. Druskieniki 336, Budonis 132, Klepoczej 190, Taracionis 190, Miżonis, Krikształonis, Noszkunej — razem 946 mk.

3. Gm. Niecicze. Niecicze czyli Nieciesos, Samuninkej 178, Byliszkej, Dzilgine, Pigagos, Pilekiszkas. Rudnia. Razem 396.

4. Gm. Merecz. Miasto Merecz czyli Mierkine 1.925 ludności, w tem 1.523 Ż. Wsie: Maksimonis 138, Czasej czyli Zamereczanka, Jabłonowo, Kamienciszki. Mialnicza czyli Żakowale, Ażarejtis czyli Bakanówka, Kaczynges, Paszylinge. Razem 2.323, w tem 1.523 Ż. 800 L.

5. Gm. Brokorojście. Brokorojście czyli Brokarejscis 179, Brokarejstale, Dokuczka. Razem 263.

6. Gm. Pieryszki. Pieryszki 132, Lizdej, Wiercietka, razem 250.

7. Gm. Randomańce. Randomonis 239, Szunapis, Zogialej, Maksimej, — razem 484.

8. Gm. Nierowo. Miasteczko Ratnicza 439, w tem 357 Ż. Wsie: Nierawej 315, Wieciunej 297, Grutas 159, Nowosiółki, Kiermuszija, Mialnicza czyli Młynek. Razem 1.418, w tem 1.061 L. i 357 Ż.

9. Gm. Kobele. Kobielej 281, Szklanej 203, Muslejka 154, Darżalej 140, Margionis 265, Kapiniszkaj 208, Grzybówka, Dugnej, — razem 1.297

10. Gm. Radówka. Roduka 128, Norulej 125, Trasnikas 148, Rudnia, Dubinikas, Uciecha, Wirszurodukis, Wisabarszkej czyli Klucze. Razem 635.

11. Gm. Mordasowo. Mordasawas 279, Puchocej 232, Karzetos 118, Purplej 142, Kejbucej 92. Razem 863.

12. Gm. Kościuny. Kaściunej, Lankinikaj, Bingielej 124, Krunej, — razem 263.

13. Gm. Ruska Wieś. Ruska Wieś czyli Gudakiemie 235, Lubartonis 130, Kurmiszkej są L., Zukówka czyli Zukiszkie liczy 48 L.

14. Gm. Rzecańce. Rzecańce czyli Rajcinikaj 198, Wesmunej 117, Sawilionis 112, Lejdiakinej. Razem 472.

W całej włości 10.560 mk.: 48 R., 8,624 L. 1.888 Ż.

VII. Włość Orany.

1. Gm. Marcinkańce. Miasteczko Marcinkańce czyli Uliczia Marcinkonis 721 ludności, w czem 11 R., 600 L., 110 Ż.

2. Gm. Bartialej czyli Bartele (Barciele). Bartialej 128, Zylinielej 128, Molej, Diechtionej, Pamerkis, Karpiszkias. Razem 520, w tem 11 Ż.

3. Gm. Orany. Miasteczko Orany 1.329 (700 Ż.), Dmitrówka 146, Baciulonis. Razem 1556, w tem 29 R., 22 P., 818 L., 704 Ż.

4. Gm. Bobriszkes (Bobryszki). Bobriszkes 225, Kirklonis, Aleksandrowo, Powarienis, Sarafiniszkies 146, Mieszkuciej, Parnusis, Marcinawa. Razem 714, w tem 9 P., 675 L., 30 Ż.

5. Gm. Druckunej (Drukcuny). Druckunej 291, Ażerekaj 157, Kazimierawas, Dwarczej, Pawierdawnis, Dajnówka, Nowosiołki. Razem 595, w tem 13 R., 2 P., 565 L., 15 Ż.

6. Gm. Mirgażeris. Miergażeris 345, Girażeris 109, Moladugnis, Saławercis. Razem 612, w tem 5 Ż.

7. Gm. Przełaje. Miasteczko Perłojes czyli Przełaje 1.110, w tem 37 Ż.

8. Gm. Girajcie. Girajtie 194, Smalnikej 77, Maskowka 146, Padkmenis, Szarkiszkiej, — razem 522, w tem 5 Ż.

9. Gm. Zuraciszki. Zurej 197, Milioniszkas 158, Paalej 103, Manczegiris 124, Łowis. Razem 731, w tem 5 Ż.

10. Gm. Jakiańce. Jokienej 254, Paruczej 143, Wazgirdonis, Papiernikej. Razem 580, w tem 1 N., 13 P., 3 Ż.

Cała włość liczy 7.678, w tem 53 R., 46 P., 6.606 L., 1 N., 972 Ż. Oświatę R. posiada 523, L. 1.408 osób.

VIII. Włość Jezno.

1. Gm. Nibry. Nibry 296, Benczekiemie 165, Pelukany 327, Kisieliszki I i II, Dębowo, Zydejkonis, Medeniszki, Medejkawy, Szyliny, Frezantol, Koczaniszki, Marcinowo. Razem 1.094, w tem 12 Ż.

2. Gm. Wieżany. Wsie czysto L.: Baczuny 208, Giełażuny 146, Nieczuny 162, Misiszki I 104, M. II, Padwaryszki, Powersze, Szyłajcie. LP.: Pilaszyszki Górne, P. Dolne, Szyłany, Zwirdziuny. Miasteczko Nemaniuny ma 265 ludności: 75 L., 190 Ż. Razem 1210, w tem 136 P. i 190 Ż.

3. Gm. Kaszany. Kaszoni I 330, K. II, Piaszczewsk 130, Słoboda 226, Andrunaj, Budas, Wesiszkaj 194, Dokurnoni, Kiskieliszkaj, Kodyszki, Kupsztyniaj, Morszniaj, Muśnikaj, Powieksznia, Jachniszkaj. Razem 1.342, w tem 5 P. i 14 Ż.

4. Gm. Jezno. Miasteczko Jezno 504 (117 Ż., 387 L.). Wsie czysto L.: Liciszkonaj 346, Warbeliszkaj 258, Jundziliszki 174, Antonowo, Budas, Jadowiszkaj, Brezniokej, Dymszykaj, Kukiszkaj, Grykopiedziaj, Baniakaj, Dyrwonaj, Nizkodworas, Norwidziszkaj, Gojus, Dworaliszkaj. LP. są: Jezno folwark, Sakonis, Nizkodworas II, Werbeliszkaj II, Furmaniszkaj, Ustronie, Ignacewo. Razem 1.926, w tem 67 P. i 190 Ż.

5. Gm. Stokliszki. Miasteczko Stokliszki 2.372 (1332 L. i 1.040 Ż.). Wsie Buda, Zupa, Konstantynów, Zagostka, Tewraki, Kalny, Gostka liczą razem 167 L.

6. Gm. Sipowicze. Siponi 310, Wajtyszki 175, Zemojtkiemie 234, Matyszany 117, Puzoni 149, Szołtyniańce 129, Wanagi, Martyniowy, Monbieły, Poszełankie, Tawlaki, Jackoni, Dzingieliszki, Ponartyszki, Prokiele, Szatupie, Siponi II, Poniemuń I i II. Razem 1.511, w tem 8 P.

7. Gm. Birsztany. Miasteczko Birsztany 423, Szkiewonie 172, Nawdziuny czyli Zukoj 246, Szarwinie, Gojus, Jarzębkowo, Łangweniszki, Podprenaj, Iwanówka. Razem 1.744, w tem 6 T. i 8 Ż.

8. Gm. Pesztowiany. Pesztowiany 248, Norejkiszki 145, Kieleniszki 110, Miedzioni 277, Olszenikaj 337, Unkoni 191, Fiadoriszkaj 103, Pesztowiany II, Tawrekaj, Malinów I i II, Promieżaj, Poszałtupie, Pozelwaj. Razem 1.501, w tem 7 Ż.

9. Gm. Sabowo. Sabowo I 258, S. II, Sondakaj 341, Krasowciszkis 136, Sadworiszkaj 272, Nowopole, Kiermaszyniaj, Rajka, Wilkaj czyli Stefaniszki, Promieżaj, Pozelwiaj, Budas, Bobaskałnas, Budkaj, Bunciszkaj, Glinowkaj, Nowopole II. Razem 1.265, w tem 3 P. i 10 Ż.

10. Gm. Pokrowsk. Pokrowaj I—IV, Traczonis 217, Bogdaniszkes 104, Anglenikaj 194, Wiłunelaj, Pikielunaj, Pobrażyszkies. Razem 1.276, w tem 4 Ż.

Cała włość liczy 14 809 mk., w tem 219 P., 13.108 L., 6 T., 1.475 Ż. Oświatę R. posiada 334 osób. Kurhany znajdują się w gm. Pesztowiany, na folwarku Pesztowiany w liczbie 10, we wsi Sabowo, gm. Sabowo, we wsi Kisieliszki, w gm. Nibry. Pod miasteczkiem Birsztany leży horodyszcze, zwane „Witoldowa Góra".

IX. Włość Zyżmory.

1. Gm. Zyżmory. Miasteczko Zyżmory 791 w tem 10 R., 5 P., 2 B., 200 L., 2 N., 572 Ż. Wsie: folwark Zyżmory, Wanda-

pol, Juchnionis, Podumie, Brześniak, Strawienikej, Strawienikas, Polimsza, Jurzdyka, Bundziszkies, Gorklis, Raczonis, Szylonis, Kartownikiej, Antokalnis. Razem 1.124, w tem 15 R., 9 P., 2 B, 523 L., 2 N., 573 Ż.

2. Gm. Kasperowszczyzna. Kasperowszczyzna czyli Kasperiszkies, Staniewo, Liones I i II, Karpówka, Butlaj, Powole, Zauliszki, Bijasztanie, Rusonis I i II, Jodziszki I i II, Milżyny, Traki, Gojus, Szafarnia, Wróblewszczyzna I i II, Niestraniszki, Apaszata, Iwanówka. Razem 176 mk., w tem 12 R., 10 P., 1 N., 3 Ż.

3. Gm. Bejsztroki. Biajsztrokej I—III, Buda, Szakiszki, Szyłalis czyli Borek, Górany, Zyżmorka. Razem 61, w tem 5 R., i 1 P.

4. Gm. Miżany. Miżonis I—III, Ejtekonis, Kruszonis, Poliwinkej, Wilonis I—III, Szakiszkej, Polipie, Judaszyszkej, Edwardowo, Szypkowszczyzna, Dąbrowa. Razem 154 mk., w tem 25 P., i 1 Ż.

5. Gm. Włodykiszkies (Władykiszki). Włodykiszkies, Kemiales, Gudiena, prócz tego 20 drobnych nomenklatur. Razem 155, w tem 6 R., 12 P., 3 Ż.

6. Gm. i w. Milejgany 57, w tem 1 P., i 3 Ż.

7. Gm. Zuchoronis (Zuchorańce). 22 drobnych nomenklatur z 71 ludności, w tem 2 R., 12 P., i 3 Ż.

8. Gm. Dajnowo. Dajnówka, Nowa Słoboda, Kulukiszki, Kowkiniszki, wsie litewskie. Kletowszczyzna (27 R.). Klasiszki i Buryszki — razem 32 P., 12 nomenklatur. Ludności 135: 27 R., 7 R., 32 P., 73 L., 3 Ż.

9. Gm. Pokiercie. Drobnych nomenklatur 13 z 110 mk., w tem 7 R., 37 P., (Ejgeniszki, Medyny, Zasztowty, Kibucie), 7 Ż., 59 L.

10. Gm. Jodkany. Miasteczko Koszedary 145 i 5 drobnych nomenklatur. Ludności razem 221, w tem 30 R., 31 P., 29 L., 11 N., 119 Ż.

11. Gm. Turłowiszki. Turłowiszki, Balceryszki. 102 nomenklatur z 172 ludności, w tem 56 R. (Noworywka, Szarkiszki), 17 P., 99 L.

W całej włości 2 587 mk., w tem 187 R., 2 B., 207 P., 1.457 L., 14 N., 720 Ż. Oświatę R. posiada 301, a LP. 183 osób.

Kurhany znajdują się na folwarku Bujwidańce, w gm. Pokierkie i w lesie zaścianka Górany, gminy Bejsztroki.

X. Włość Zośle.

1. Gm. Zośle. Miasteczko Zośle liczy 1.926 ludności, w tem 12 R., 228 P, 40 L., 1.646 Ż., St. D. Z. Zośle ludności 249,

w tem 26 R., 73 P., 22 B., 41 L., 1.646 Ż. Wsie do gm. Zośle należące liczą 1.216, w tem 46 R, 126 P., 1.201 L., 33 Ż. Z nich czysto L. są: Korsaki 165, Cinejki 112, Wojdzionis 150, Bujwanej 72, Talpanej 174, Dumsis, Neweliszkes, Lewryszkies, Pietkowszczyzna, Miszkiniszkies, Korkuciszkies. P. są: Obuchówka, Szaudaunie, Owsianka, Jurszyszki, Bieciuny. Ludność LP. posiadają: Korsaki II, Dobrowole, Stanisławówka, Szczukiszki, Giwiliszki, Borce. W Nowem Jeziorku obok 160 L. mieszka 46 R. Cała gmina liczy 3.391, w tem 84 R., 22 B., 427 P., 1.282 L., 1.766 Ż.

2. Gm. Łowmiany posiada bardzo mieszaną ludność. Wsie czysto L. są: Nadłowmiany I, Medyny II, Antonojcie, Zywinty, Bortkuszki, Wysmały, Dobrza. Wsie B.: Łowmiańce 385, Swirplany, Kłusy. Wsie P.: Pietraszki, Nowosiółki, Szyłosiady, Pięciowłóki. Wsie R., Nadnacie II, Barok, Medyny I, Wady. Wsie LP. są: Dubiały, Nadłowmiany II, Nadnacie I, Kosmaczyzna. Wieś naprakszta posiada PLR. ludność. W całej gminie 965 mk., w tem 64 R., 132 P., 606 B., 115 L., 41 Ż.

3. Gm. Rusiany. Wsie L.: Rusiany 264, Kasperyszki 147, Jaczuny 162, Płytówka, Zakle, Grykopol, Ponkszczej, Szilinej, Surwele, Samuelów, Krywanki, Dowbory, Bućkuny, Szyłany 102. Wsie PL.: Giegużyn Mały (67 L., 30 P., 47 Ż.) i Zubrzyki. W całej gminie 1.401 mk., w tem 3 R., 48 P., 1.254 L., 96 Ż.

4. Gm. Pojaciszki. Wsie L.: Pojaciszki 266, Paltenikej 121, Danilonis, Dobrewieczory, Kurniszki, Kozłowszczyzna. Ludności 657, w tem 19 P. i 21 Ż.

5. Smilgi. Wsie L.: Smilgi 230, Wilkiszki 210, Guzulej lub Białoniszki 118, Bogdaniszki 132. Wsie PL.: Połomień I i II, wsie P: Połomień III, Osinówka.

Ludności 972, w tem 172 P., 42 Ż.

6. Gm. Iłgokiemie. Wsie L.: Iłgokiemie 173, Budnikej, Nowosady, Kalniszki, Piplej 174, Słoboda 130, Januszonis 129, Kościuszyszki, Nowiki, Pozalenie, Dubie. Ludności 931, w tem 16 P. i 25 Ż.

7. Gm. Giłaty. Wsie: Giłucej 201, Migucionis 146, Pustakiemie 176, Ciwiszkies, Puriszkiej, Glubaka, Kaklariszkies, Słoboda, Gabryelowo, Teodorowo, Zabielina, Rajówka, Degtiariszkies, Todozja, są czysto L.; Wincenpole i Koncept, LP. Trezampol ma 41 mk. R. Ludności 925: R. 41, 29 P., 27 Ż. — reszta Litwini.

8. Gm. Stabenciszki. Wsie L: Stabenciszki 248, Prozoryszki 246, Wałkekemis 190, Ejragale 136, Mouszany 122, Łajciszki, Rudnej, Goponiszki, Mouczuny, Rusinki, Prudniki, Sienkiany II, Gieczany. Wsie LP.: Borejkiszki, Hanusańce, Ordany, Gurele, Słoje, Kupszczyszki, Ejragołka. Wsie P.: Sienkiany I,

Popertele; Michałowszczuzna. Ludności 1.486, w tem 140 P. i 141 Ż.

9. Gm. Krywanie. Krywanie 235, Tataryszki 170, Bartoszuny — razem 481, w tem 11 Ż.

10. Gm. Poporcie 280, Worejkany 222, Baksztany 178, Ławkogalis 204, Prudniki, Łapowe I i II są czysto L. Krasnosiołówka liczy 68 R. i 13 L. Razem 982 mk., w tem 68 R. i 44 Ż.

11. Gm. Kowgany. Wsie L.: Kowgany 216, Gierworojście, Gawliszki I i II, Bernadyszki, Wiercimy, Lewty. Wsie LP.: Zielony Róg, Dajnowo; LB. jest Dajnowo II, liczy 200 B. i 43 L. P. są: Burbiszki, Kreciuny, Moroniszki, Bienkuny, Aukszto je, Tatarka. Razem 810, w tem 258., 214 B., 17 Ż.

12. Gm. Nierowo. Leleny 137, Podworańce, Kmity, Szeszany, Nierowo 180, Miciuny 198, Ponary, Pokalniszki 162, Korsuniszki, Naszlany, Antokol, Kiewryszki, Limuciany, Ponary, Brosty, Złobiszki, Nowosiele, Aleksandryszki, Krasny Bór. Ludności 992, w tem 14 P., 56 Ż.

Cała włość liczy 14.115 ludności, w tem 260 R., 1.252 P., 842 B., 9.569 L., 2.192 Ż. Oświatę R. posiada 409, P., 104 osób.

XI. Włość Krowie.

1. Gm. Dorsuniszki. Miasteczko Dorsuniszki ma 737 mk., w tem 5 R., 90 P., 540 L., 102 Ż. Wsie: Brama Ostrogi, Morgi, — litewskie, Odmiany, — polsko-litewska. W całej gminie 840, w tem 5 R., 112 P., 621 L., 102 Ż.

2. Gm Kronie. Miasteczko Kronie 537 (60 R., 20 P., 333 L., 4 N., 120 Ż). Wsie L.: Narkuny 149, Plebaniszki, Glebiszki, Epidemia, Pohulanka. PL. jest Gabrjelowo. W całej gminie 961, w tem 72 R., 30 P., 735 L., 4 N., 120 Ż.

3. Gm. Zydejkiszki. Wsie L.: Zydejkiszki I, 184, Z. II, Markuny 142, Awinielce 160, Mąkowiszki zaścianek. Wieś B. Mąkowiszki sioło 152. Wsie LP., z bardzo znaczną przewagą Polaków: Burczaki, Siejbuty, Hermanowicze, Zaaliszki. W całej gminie 925, w tem 165 P., 152 B., 3 Ż.

4. Gm. Nikodemowo. Wsie, L.: Nikodemowo, Postrawie, Mojsiejuńce 145, Surgonciszki, Wiekany 184, Wajgowo 110, Protkuny, Grabowszczyzna, Grażeniszki, Feodorowo. Wilejkiszki są P., Bosewicze LP. Razem 857, w tem 61 P., 764 L. 37 Ż.

5. Gm. Kowale. Miasteczko Kowale czyli Kalwej ma 158 mk., w tem 10 R., 20 P., 78 L., 50 Ż. Wsie L.: Kowale folwark, Butkiemie 147, Kozaki 194, Sawelany 280, Rakiszki 266, Płaskuny 124. Zasztowty, Dudziszki, Skorbiszki. Wsie: Kolonja i Zurany są B; Szaliszki BL., a Sylwiszki BP. Ogółem 1.389, w tem 10 R., 43 P., 97 B., 1.177 L., 2 N., 60 Ż.

6. Gm. Kajryszki. Wsie: Kajryszki Wielkie czyli Kairiszkis Dealetas 189, Kajryszki Małe czyli K. Mażus, Jonieliszkis 160, Gintejkiszkis 179, Prydatki, Debowa Buda I i II, Morgialej, Gajewszczyzna, Łukiszkis, Wilkinszczyzna, Polimszus, są L., z nieco Rosyan. Jezolino liczy 40 R. i 60 L. Razem 1.026, w tem 96 R. i 8 Ż.

7. Gm. Siekany. Siekionis 280, Użgironis, Gieguźinis, Doktoriszkis, Bajoriszkis — razem 572, w tem 4 Ż.

8. Gm. Angleniki. Angleniki 169, Wizginy 110, Łapojnia 150, Kraczkiemis, Warkaliszkis, Jodkaszej, Diokiszkis, Garniszkis, są L. Mieszkucie I i II, P. Razem 798, w tem 21 P., 14 Ż.

9. Gm. Tamiszki. Tamiszki I—III, Andrunaj 102, Migonis 166, Purwinikej 110, Jogalino. Razem 536, w tem 11 P., 10 Ż.

10. Gm. Dowejkowo. Wsie L.: Wiluny 386, Dowejkinis 222, Plaskuna-Buda, Władypolis, Krawczyszki, Paukształiskis. Wsie P.: Płytniki i Franipol. Razem 802 w tem 36 B., 84 P., 14 Ż.

11. Gm. Sznipiele. Sznipialej 182, Miciunej 120, Nowopolus I—III, Wirkinikaj, Tolejkiszkis. Razem 523, w tem 10 P.

W całej włości mieszka 9.235 ludności, w tem 183 R., 538 P., 285 B., 7.850 L., 6 N., 373 Ż.

Oświatę R. posiada 287, L. 572 osób.

XII. Włość Jewie.

Ludność jest tu mieszana, litewsko-słowiańska. Gminy z ludnością przeważnie lub po części litewską:

1. Gm. Abramowicze. Wsie L.: Abromiszkes 204, Gejbonas 207, Sobaliszkes 133. Krapowszczyzna, Ałyszki, Szarkinie, Lachowicze, Rajścinia, Kakleniszki, Giernakole, Gierwatojnie, Krynica. PL. jest folwark Ałyszki; okolica Perkunakiemia ma ludność mieszaną: P., B. i L. Razem 1.001, w tem 70 P., 46 B., 30 Ż.

2. Gm. Jarmoliszki. Czysto L. jest tylko wieś Jewieniki (260), reszta jest B. Ludności razem 694, w tem 13 R., 4 P., 677 B., 260 L.

3. Gm. Pasieki. Wsie Kapsza, Matukiszki, Naruciany liczą 100, samych L. Pakalniszki mają 50 L., 200 B. Reszta wsi B. Ogółem 582 mk., w tem 17 P., 415 B., 150 L.

4. Gm. Aleksandryszki z wsiami: Dyrżany 144, Mitkiszki 167, Aleksandryszki 113, Zaborze 153 — posiada ludność L. rozsianą sporadycznie, a w ogóle liczy 1.228 mk., w tem 8 R., 38 P., 1.145 B., 38 L.

Gminy słowiańskie:

5. Gm. Jewie. Miasteczko Jewie, ludność nie podana. Większe wsi: Balceryszki, Filipiszki, Oleśniki. Ludność wynosi 1.059 głów, w tem 258 R., 788 B., 9 N., 4 Ż. R. zamieszkują wsie:

Lisia Góra I (11). Miadzioły 58 na 78 ludności, Balceryszki 84 na 170, Dokuczajówkę 39 na 80, Szadubały 40 a są także i po innych wsiach rozrzuceni.

6. Gm. Strejpuny. Wieś Jodele 140 ludności, Owsianiszki 160. Razem 641 mk., w tem 4 R., 15 P., 599 B., 23 Ż.

7. Gm. Drozdówka z wsiami Kurkiszki 203, Wiłuniszki 126, Drozdówka i t. d. liczy 896 mk., w tem 35 R., 4 P., 857 B.

8. Gm. Białolesie, z wsiami: Łoździany 115, Karagieliszki 126, liczy 567, w tem 9 P. i 558 B.

W całej włości 6.927 mk., w tem 318 R., 157 P., 5.085 B., 1.318 L., 9 N., 40 Ż. Oświatę R. posiada 237 osób.

Kurhany znajdują się w gm. Jewie, na zaścianku Orliszki; w gm. Abramowicze, w okolicy Perkunakiemie, w gm. Aleksandrowskiej, we wsi Zaborze.

XIII. Włość Sumieliszki.

1. Gm. Korejwiańce. Korejwiańce 246, Szale I i II, 156, Giłuże. Razem 474 samych L.

2. Gm. Kiejtowiszki. Miasteczko Kiejtowiszki liczy 50, samych Ż. Wsie L.: Kiejtowiszki 150, Obeniany 193, Peluńce 213, Opikszta, Korweniszki. Wsie R.: Nowe Daniliszki 153 i folwark Obeniany 7. Razem 886 mk., w tem 160 R., 676 L., 50 Ż.

3. Gm. Bogdańce. Wsie L.: Koziełkiszki I i II, Sztarajnia, Dargańce. Wieś R. Machańce 26. Wsie P.: Buzgany, Frankowo, Zeżule, Polesie, Antoniszki, Podbuzgany, Granapol. Reszta wsi B., pomiędzy nimi 300 B. Razem 898 mk., w tem 26 R, 126 P., 97 L., 649 B.

4. Gm. Sumieliszki. Miasteczko Sumieliszki 666 i wieś Sumieliszki I 89, liczą razem 755 L Wsie S. III 33, Nowoaleksandrówka 155, liczą razem 188 R. Wsie: Kunawiszki, Dąbrówka i Łoje liczą razem 58 B. Ogółem 1001 mk., podzielonych na plemiona, jak wyżej wykazano.

5. Gm. Budzile. Wsie: Budzile 177, Prusiszki, Krunie, Buda, Sumieliska, Denkuniszki, Jurażeris, Suchy Rojst, Czerwone Oczko. Razem 402 L.

6. Gm. Windziule. Wsie: Windziule 193, Zuwice 111, Szakatałany, Bojary — razem 480 L. Nowosiółki 41 R. Razem 521 mk.

7. Gm. Naszkuny. Wsie L.: Warkolce 172, Buda Warkolska, Onufryszki, Naszkuny, Naszkuniszki, Nowosiółki, Cyruliszki, Gumbrany, Galampol, Stelmaszyszki, Warkutany, Rakowa noga, liczą razem 608. Łojcie mają 22 R. Pojurgiszki mają 8 B. Gubiszki 106, Iwiczyzna, Gonlampole, Zaborowszczyzna, Barba-

ryszki, Bołondziszki, Stelmaszyszki II, Zarginia, liczą razem 142 P. W całej gminie 780 mk., rozdzielonych na plemiona, jak podano.

8. Gm. Korkuciany, Wsie L.: Stańczyki 155, Korkuciany 150, Pograuda 103, liczą 452. Wieś R. Aleksandrówka 124. Razem 576 ludności, podzielonej, jak podano.

9. Gm. Mustyniany. Wieś Mustyniany liczy 314 L. Wsie: Szafryszki, Tolejki i 3 drobniejsze liczą 431 B. Wsie: Bołbiany, Podbołbiany, Hajduki liczą 54 P. Razem 799 ludności, podzielonej jak podano.

10. Gm. Jagielany. Wsie: Jagielany Górne 221, J. Dolne i Piktakiemie liczą 368 L.

11. Gm. Dowgierdziszki. Wsie: Dowgierdziszki 194, Łojcie 160 i 14 pomniejszych liczą 851 B. Wsie: Nowa Buda, Niedźwiedziówka, Podłonajcie, Monie, Pasieki, Nowe Pole, folwark Dowgierdziszki, mają 177 P. W całej gminie 1.028 ludności, podzielonej na plemiona, jak podano.

Cała włość liczy 7.733 w tem 561 R., 499 P., 1.997 B., 4.626 L. 50 Ż. O oświacie brak danych.

XIV. Włość Ołkieniki.

Cała ludność chrześcijańska zaliczona ryczałtowo do języka litewskiego.

1. Gm. Pomerecz. Pamerkis 241, Bekszios, Kukei, Kukiszkeis. Razem 385.

2. Gm. Wójtowo. Wajtakarczmis 130, Puszkarnia 181, Kalenci 117, Darnamunis 114, Kaniakai 154. Razem 696.

3. Gm. Czarne Kowale. Jodikalwej 217, Leiepunis 286, Sprengliszkai 114. Razem 587.

4. Gm. Klepacze. Klepocziai 111, Zierunis 109, Wajksztianaj 134, Dajlieles, Kularyszki, Ajgelunis, Pawłoszczyzna. Razem 425.

5. Gm. Mosty. Ciltaj 220, Naujenos, Graużupis. Razem 425.

6. Gm. Dorguże. Dargużiai 344, Pirciupis, Marżelej. Razem 464.

7. Gm. Ogrodniki. Darżinikaj 130, Nausi Naniszkaj, Kursziai 232, Zigmontiszkes. Razem 378.

8. Gm. Naniszki. Naniszkiaj 172, Misztunaj 182, Gielunaj, Wisincziaj, Gumba. Razem 419.

9. Gm. Wieżańce. Weżionis 191, Dojnawa 118, Użaklunis, Gilwiniszkes, Kubańce. Razem 424.

10. Gm. Czebotary. Czebatoriaj 180, Jakienaj. Razem 207.

11. Gm. Krumińce. Kruminiaj 145, Bućwidonis 111, Gieniunaj, Szlajtis. Razem 360.

12. Gm. Olkieniki. Miasteczko Walkenikaj 1041, Cziżunaj 117, Poszaltis. Razem 1.213.

13. Gm. Waryszki. Woriszkas, Urkionis 226, Papiszkiaj 105. Razem 374.

14. Gm. Podziany. Padziaj 115, Auksztakalnis 106, Werdakiemis 146, Stralcziszkes. Razem 411.

Wymienione gminy były czysto L. Następuje czysto żydowska, rolnicza gmina:

15. Gm. Daksznie. Dziaksnes 260, Liepunis 153. Razem 413 Ż.

Cała włość liczy 7.028, w tem 6.615 L., 413 Ż.

Oświatę R. posiada 240 osób, a P. $^1/_7$ ogólnej cyfry ludności (czyli około 1000 osób).

XV. Włość Międzyrzecz.

Włość w spisie nader niedbale opracowana, mianowicie co do języka dane bardzo ogólnikowe i bez cyfr. Z tego powodu wystawiłem cyfry przypuszczalne, odpowiednio do ogólnikowych wskazówek rejestru.

1. Gm. Skorbuciany. Wsie: Skorbuciany 257, Moreszlany 190, Małachowicze 126, Sorok Tatary 111 i 10 mniejszych. Ludność 1048. Co do plemienia odnotowano w spisie 8 R., 45 T., 11 P., 38 Ż., resztę jako L. Z języków zaś uwzględniono tylko B. i P. Odliczywszy 8 R., 45 T., 38 Ż., pozostaje 957. Z tego odliczam $^1/_3$ na Polaków, $^2/_3$ na Białorusów, wzorując się na stosunkach językowych włości zosłańskiej i krońskiej — i otrzymują 19 P. i 638 B.

2. Gm. Porudomina. Wsie: Wielkopole 125, Halin 144, Predteczanka 109 (B.), Porudomina 206, Taraszyszki 235 i 7 mniejszych. Ludność razem 1.150. Co do plemienia: „117 B., reszta L.“. Języki „B. i P.“. Jak wyżej policzyłem $^2/_3$ B. i $^1/_3$ P., czyli okrągło 800 i 350.

3. Gm. Landwarowo. Wsie: Landwarochowo, Pietuchowo 96 i 10 drobniejszych. Ludności razem 835. Odnotowano co do plemienia 25 P. na folw. Landwarowo, resztę podano jako „Litwinów“. Języki podano B. i P. Jak wyżej, — policzyłem 278 P. i 557 B.

4. Gm. Angleniki. Wsie: Angleniki 167, Ołona 137, Połuknia 159, Ulkiszki 129, Jurgielany 120 i 26 mniejszych, razem 1.175 ludności. Co do plemienia odnotowano 1 B. i 138 P., resztę „Litwinów“; języki zaś: „przeważnie polski i białoruski“, nie wspominając o litewskim. Policzono 588 P. i 587 C.

5. Gm. Ludwinowo. Wsie: Ludwinowo 253, Chorbijewicze 125 i 3 drobne, — razem 529. Co do plemienia odnotowano 19 P. (folw. Waka), resztę L., a języki B. i P. Jak wyżej, — policzono 353 B. i 176 P.

6. Gm. Rudniki. Wieś: Sudniki 290 i 9 mniejszych. Razem 707 ludności. Co do plemienia, sami „Litwini". Co do języka przeważnie polski, prócz tego białoruski i po części litewski. Wobec tej wskazówki odliczam $^3/_6$ na Polaków, $^2/_6$ na Białorusów i $^1/_6$ na Litwinów i otrzymuję 353 P., 236 B, 118 L.

7. Gm. Cierniany. Wsie: Ligojnie Wielkie i L. Małe (253), Popiszki 206, Prudek, Cierniany 206, — razem 913 ludności. Odnotowano plemię litewskie, języki: białoruski, litewski, polski. Policzono 305 B., 304 L., 304 P.

8. Gm. Międzyrzecz. Wsie: Międzyrzecz Stary 302, Międzyrzecz Nowy 281, Wekształany 125, Madziuny 120, Strokiszki 173, Swietniki 214 i 20 drobniejszych, — razem 1 653 ludności. Co do plemienia odnotowano 60 Białorusów, resztę Litwinów. Co do języka: B., po części L. i P. Porachowałem $^3/_4$ Białorusów czyli 1.240, a po $^1/_8$ Polaków i Litwinów, czyli 307 i 306.

9. Gm. Piłołówka liczy 23 Żydów rolników w Piłołówce i Krzyżówce.

W całej włości 8.023 ludności. Niewątpliwą jest narodowość 8 R., 45 T., 61 Ż. Resztę podzieliłem przypuszczalnie na 2.075 P., 4.716 B. i 728 L. O oświacie ludowej brak danych.

XVI. Włość Troki.

W włości trockiej Litwinów niema. W ośmiu jej gminach: Waka-kowieńska, Stare Troki, Bobrówka, Michniszki, Podworańce, Brażoły, Rykonty — razem 7.195 mk., w tem 502 R., 231 P., 6.381 B., 18 T., 8 N., 55 Ż. i Karaimów. Kolonie rosyjskie znajdują się w wsiach: Nowosiółki 52 (Waka), Woźniczany 39, Podjeziorko 58 (Michniszki), Jagieliszki 121 (Brażoły), Rykonty II. 29 (Rykonty).

Kurhany znajdują się w lesie wsi Rykonty. Na wyspie jeziora trockiego zachowały się ruiny zamku „byłego księcia litewskiego.

Powiat święciański.

Wykaz gmin i włości.

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	I. Melegiany.						
1	Gm. Melegiany	2643	30	441	1977	134	61
2	„ Polesie	2206	172	72	1918	35	9
3	„ Jurgieliszki	400	362	38	—	—	—
	Razem	5249	564	551	3895	169	70

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	II. Łyngmiany.						
1	Gm. Łyngmiany	2037	—	—	1760	277	—
2	„ Kołtyniany	603	—	—	507	96	—
3	„ Łabonary I.	405	—	5	341	59	—
4	„ Łabonary II.	736	—	—	733	3	—
5	„ Sylgudyszki	708	—	24	654	30	—
6	„ Petkuniszki	225	5	—	220	—	—
7	„ Antokiełmiany	2130	—	14	2042	74	—
8	„ Drabiszki	840	—	—	816	24	—
	Razem	7684	5	43	7073	563	—
	III. Daugiellszki.						
1	Gm. Daugieliszki	2669	204	39	2111	331	14
2	„ Izabelin	1890	377	10	1467	36	—
3	„ Seniszki	1252	38	—	1137	77	—
4	„ Michałów	1035	22	9	963	41	—
5	„ Przyjaźń	2162	30	81	1895	152	4
6	„ Ożany	1258	23	30	1171	34	—
7	„ Cejkinie	409	—	—	409	—	—
	Razem	10675	694	169	9153	671	18
	IV. Zabłociszki.						
1	Gm. Zabłociszki	2405	185	82	2074	74	—
2	„ Cejkinie	1917	126	267	1448	76	—
3	„ Pierwieniszki	1335	21	236	1000	78	—
4	„ Szwinta	1267	116	84	1049	18	—
	Razem	6924	448	669	5571	246	—
	V. Kukuciszki.						
1	Gm. Kukuciszki	1316	10	59	1150	89	8
2	„ Galeniszki	1508	43	187	1186	92	—
3	„ Puczkaryszki	1306	11	14	1214	67	—
4	„ Purwieniszki	961	—	13	916	32	—
5	„ Styrniany	452	30	21	388	13	—
	Razem	5543	94	294	4854	293	8
	VI. Twerecz.						
1	Gm. Twerecz	2026	97	20	1840	69	—
2	„ Orweta	1547	233	—	1274	34	6
3	„ Gontowniki	971	—	—	963	8	—
4	„ Dzisna	2034	—	—	2022	12	—
	Razem	6578	330	20	6099	123	6
	VII. Święciany.						
1	Gm. Święciany	1104	15	15	1069	5	—
2	„ Wójtostwo Sadac.	1503	61	—	1436	6	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V
3	Gm.	Pokretonie	1538	22	8	1156	352	—
4	„	Mile	1896	382	69	1425	15	5
5	„	Konciarzyny	1385	29	166	1190	—	—
6	„	Symoniszki	726	12	704	—	10	—
		Razem	8152	521	962	6276	388	5
		VIII. Michałów.						
1	Gm.	Cerkliszki	2265	3	131	2118	13	—
2	„	Strunojcie	1787	20	66	1682	14	5
3	„	Święcianki	604	10	27	567	—	—
4	„	Sorokpole	1365	200	1111	33	16	5
		Razem	6021	233	1355	4400	43	10
		IX. Komaje.						
1	Gm.	Serenczany	831	26	766	—	8	31
2	„	Kowalewce	1186	80	784	309	13	—
3	„	Jaczew	1166	57	460	345	4	—
4	„	Dobrowszczyzna	892	1	878	—	13	—
5	„	Komaje	1473	42	1358	—	73	—
		Razem	5548	206	4246	954	111	31
		X. Hoduciszki.						
1	Gm.	Hoduciszki	2206	107	—	2099	—	—
2	„	Rokity	1052	—	—	1052	—	—
3	„	Stojaciszki I.	50	—	—	—	50	—
4	„	Stojaciszki II.	1492	—	—	1492	—	—
5	„	Mirkliszki	1353	—	—	1353	—	—
6	„	Kowalciszki	1682	211	223	1248	—	—
		Razem	9283	318	223	8692	50	—
		Razem w włościach litewskich:	71.660	3413	8512	56.925	2.657	153
		Włości słowiańskie						
		XI. Łyntuny	6287	1010	4962	51	263	1
		XII. Stracza	7180	41	7041	—	98	—
		XIII. Kiemieliszki	5424	—	5424?	—	—	—
		XIV. Swir	5971	149	4851	—	1007	—
		XV. Szemietowo	4483	—	4433?	—	70	—
		XVI. Niestaniszki	6537	—	6537?	—	—	—

Włości słowiańskie		I.	II.	III.	IV.	V.
XVII. Jasiew	4306	—	4306?	—	—	—
XVIII. Zanarocz	3455	—	3455?	—	—	—
XIX. Wojstom	8429	11	8162	—	256	—
XX. Dubotowo	5967	46	5921	—	—	—
XXI. Kobylniki	5413	10	4953	—	450	—
XXII. Wiszniewo	4528	—	4528?	—	—	—
Razem w włościach słowiańskich:						
	67 180	1267	64.517	51	2144	1
Razem w całym powiecie święciańskim:						
	139 640	4 680	73.029	56 976	4 801	154

Uwagi o opracowaniu pojedynczych włości i wykaz miejscowości z językiem litewskim.

1. Włość Melegiany.

1. Gm. Melegiany. M. Melegiany 494 mk., w tem 5 B., 365 L., 29 T., 95 Ż. Wsie litewskie: Godakatwis 119, Buckunaj 176, Krikiany 231, Malikaj 143, Szrubas 116, Kolninie 166, Rubielnikaj 140, Macunaj, Dymbidej, Mildanienaj I i II, Pustoszka czyli Kondratyszki, Kikizielis, Nowadzialos, Diaksnie I i II, Awizdiszkie czyli Owsianiszki, Szukieniki, Komariszkie, Mitrokak czyli Dworoniewo, Wołokówka, Warniszki, Rakieciszkie.

Białorusini zamieszkują Widejszany 129, Milkuny 94 i 21 drobnych nomenklatur.

W całej gminie 2.643, w tem R. 30, B. 439, P. 2, L. 1.977, T. 61, Ż. 134.

2. Gm. Polesie.

Wsie litewskie: Gitulas 383, Kierwiszkie 122, Raściuny I 125, Sołomianka 162, Turmielanej 141, Polesie 145, Mieszenis 151, Bernetej 235, Pakalniszkiej 130, Rascunej II, Kalwiszkiej I i II, Ażupe czyli Zarzecze, Malkowszczyzna, Zweryniszki, Apszaty II, Inżelikowo, Asonówka, Wabieliszkiej, Błażejkiszki I

i III, Maciejkiszki, Zardaliszki, Tarciszki, Miłoszajcie, Szukiejliszki, Simiszki I i II, Rogówka, Słyczkiej, Pimpiszkiej, Sylwiszki, Kozłowszczyzna. Z wsi rosyjskich najważniejsze Apiszaty I (62). W 14 drobnych miejscowościach mieszka ludność mieszana: Słowianie, Żydzi, Niemcy.

W całej gminie 2.206, w tem 177 R., 43 B., 22 P. 1.918 Litwinów, 9 Niemców, 35 Żydów.

3. Gm. Jurgieliszki.

Sami prawie Rosyanie, we wsiach J. 101, Produpiany, Jodaliszki, Zabieżka, Horka, Romaciszki, Danciszki, Zurawiszki, Zabołocie. W całej gminie 400, w tem 362 R. i 38 B. Cała włość liczy 5.249, w tem 564 R., 520 B., 31 P., 3.895 L., 61 T., 9 N., 169 Ż.

Oświatę rosyjską posiada 276 osób, litewską 70.

2. Włość Łyngmiany.

1. Gm. Łyngmiany. Cała ludność chrześciańska jest litewska. Miasteczko Łyngmiany 523 (168 Ż); wsie: Minejszkiamis 222, Kirdejkej 267, Szyszkinej 162, Rypelaukis 110, Połusze 111 (98 Ż.), Linkmianes, Liminas, Nowosadej, Warcuciszkia, Warniszkia, Dierwiniszka, Deguciszka, Kalitiszkia, Kimbariszkia, Kuliniszkia, Katyniszkia, Małynej, Medinas, Polimas, Pożewiszkia, Pożozdria I i II, Rypajciej, Rukszanej, Staniuliszkia, Seliszkia. Ludności razem 2.037, w tem 1.760 Litwinów i 287 Żydów.

2. Gm. Kołtyniany.

M. Kołtyniany 96 Żydów. Wsie: Untanawas czyli Antonowo, Kuklej 124, Barniunej 136, Aszkirej 107, Bojarej, Berżija, Dolina, Jozepanas, Łosiszkia, Szakaliszkia. Ludności razem 603, w tem 507 L., i 96 Ż.

3. Gm. Łabonary I.

Wsie litewskie: Ażubala, Alsodia, Untanawas, Winelawiszkia, Gutakiemis, Zatiszej, Kewnaliszkia, Porudinia, Pogajgala, Poplauszkina, Palsodia, Szepieniszkia, Szczurej, Janowas. Miasteczko Łabonary 189 (131 L, 59 Ż.). Wieś Budry ma 5 P. Razem 405, w tem 5 P., 341 L., 59 Ż.

4. Gm. Łobonary II czysto litewska.

Wsie: Łabonarej II i III, Aukszta-ala, Untaledia, Budrej, Bredeniszkia, Wasiuliszkia, Wilkarej, Gilutia, Zyczkaj, Zwirbliszkia, Intikla, Kurinej, Lakna, Podumblis I—III, Pominela, Pogajgala I—II, Pokanej, Poluknia, Pożemej, Poszekstia I—II, Pojbutiszkia, Powlinawas, Rudupia, Syrliszkia, Styrninia, Tarpieżetia, Elnis I i II. Razem 736, w tem 733 L. i 3 Ż.

5. Gm. Sylgudyszki.

Wsie litewskie: Antakolis, Untalcmiesta I i II 140, Ażupru-

dzis, Bindrawa, Warniszkia, Wiłkokalnia, Zabłociszkia, Kriwaselis I 183, K. II, Ksawerinowas, Laboszka, Zezdrala, Nowosadas, Plauciszkia, Pokewna, Pajsiata, Palsodia, Poszarkia, Silgudiszkia, Syndytiszkia, Trinkunej, Ejsiata, Truda, Jasiaklej. Wsie polskie: Sidoryszki i Szubiszki. Razem 708, w tem 24 P., 30 Ż., 654 L.

6. Gm. Petkuniszki.

Pietkuniszkiaj, Strakinej 105, Stripejkaj 101 — litewskie. Parwiniszki 5 R. Razem 211, w tem 5 R., 206 L.

7. Gm. Antokiełniany.

Antołkiena lub Untalkona 187, Untagawa 181, Untaprudzie, Brazantiszkia, Berżaragis, Benediktowas, Wajszniunej 109, Witkowszczyzna, Wojdziuszkia, Ginejtiszkia, Grikopela, Ginuciej 230, Drutanej, Derżalej, Kiszkaj, Kaukiszkia, Kazimirowas, Kawaliszkia, Kuprej, Łapiekalnia, Leidiakima, Matiejunej, Mazuriszka, Mejranej, Maksiunej, Maciuciszkia, Mikaliszkia, Narunej, Pelenej, Pelegrynda, Pelmaja, Poplauszis, Popilekalna, Pobirża, Pagawe, Puzyniszkia, Poszakarwis, Pojawna, Rukiszkia, Simaniszkia I i II, Salas I i II, Stegalenej, Tumeniszkia, Trejniszkia, Cijanej, Szyliniszkia, Szakarwa — litewskie. Szyliniszki 14 P. Razem 2.130, w tem 14 P., 2.042 L., 74 Ż.

8. Gm. Drabiszki.

Widziszkia, Wiaziszkia, Gianiskalnis, Gejwasej 92, Dyrniszkia, Drabiszkia, Indulakiej 93, Katieniszkia, Kemeszyszkia, Klejminia, Lomejtas, Medinas, Akmeniszkia, Opwinia, Pajodenia, Prusakiszkia, Plauszkiecia, Uniszkia I i II, Szarkej. Razem 840, w tem 816 L, 24 Ż.

Cała włość liczy 7.687, w tem 5 R., 43 P., 7.076 L., 563 Ż.

Oświatę R. posiada 149 osób. Pod względem archeologicznym zanotowano: „na folwarku Szubiszki jest mnóstwo kurhanów, ciągnących się do góry, zwanej Karalenia-Kałnas, leżącej na gruntach z. Pojadenia w gm. Drabiszki. Rozkopujący znajdowali: kości ludzkie, siekierki żelazne, szable. Lud zwie je okopy szwedzkie“. Na górze Karalenia-Kałnas leży horodyszcze, tegoż nazwiska, w którem znajdowano kule żelazne, wewnątrz puste. Góra i horodyszcze leżą w pobliżu jeziora Zazdrałka i z. Pajodenia i Szubiszki. Dalej na gruntach zw. Popilikalnis, w pobliżu jez. Ukais, leży horodyszcze zwane Pilikalnis. Według podania ludowego był tam zamek, zamieszkany przez królewnę, która podczas wojen szwedzkich niewiadomo gdzie zaginęła. R. 1886 włościanin Antoni Klimaszewski znalazł na tej górze pierścień złoty, a poprzednio matka włościanina Tomasza Rukasa znalazła złotą laseczkę. U szczytu rozkopujący znajdują gruzy kamieni i cegły, a u stóp horodyszcza, nad jez. Ukais, znajdują żużle żelazne, jak w kuźniach.

3. Włość Dawgieliszki.

1. Gm. Dawgieliszki. Miasteczka: Daugieliszkia Geras (D. Stare) i D. Maujas (D. Nowe) liczą, pierwsze 451 mk. (8 R., 10 T., 196 L., 237 Ż.), drugie 246 (68 R., 13 P., 62 Ż., 103 L.). Wieś Mikalawas I 162, w tem 112 R, 50 L. Wieś Wiewiórka 5 B., Zagurele 20 P. Zresztą wsie gm. D. są czysto lub przeważnie L., jako to: Angliniszkia, Bousziszkia I i II, Beciszkia, Wasiulej 110, Endrikawas, Degutiszkia I i II lub Malaglariszkia, Daubariszkia, Zakontej, Iwanenej 150, Katiszkia, Kalwiszkia, Łatokes, Łabiniej I i II, Maksimanes, Makariszkia, Merleniszkia, Maknialaukis, Malakalnis, Pojurgiszkia, Pekariszkia, Prisiaginia, Palaukej, Pasiekas, Piwaryszkia, Radostis, Rzeszyszki lub Abugalej, Radejkisznia, Ramuciszkia, Rokiszkia, Stanisławów lub Blazinia, Czebotarce lub Kelweselis, Czebuliszkia. Razem 2.669, w tem 204 R., 6 B., 33 P., 2.111 L., 14 T., 331 Ż.

2. Gm. Izabelin.

Wsie: Izabelinek I—III liczą 273, w tem 237 R., 24 L., 12 Ż., Jodaliszki 79 (76 R., 3 L.), zresztą są czysto lub przeważnie L. jako to: Wostakiszkia, Wirszupis, Wingiry lub Pustoszka, Wabiliszkia, Winclawiszkia, Grygiszki lub Paliwarmas 149 (80 L., 60 R.), Daubaniszkiala, Kiniunej 200, Kozakowas lub Awdeniszki, Kaczergiszkia, Konstantinowas, Ławriczurisznia, Pimpiszkia, Paszakarejstis, Rawej, Smilginiszkia, Slesariszkia, Trapikiszkia, Triburcej 166, Upis, Urwalis, Szarkiszkia, Szialenej 133, Szakarejstis, Sarkiszkia. Razem 1.890, w tem 337 R., 10 P., 1.467 L., 36 Ż.

3. Gm. Seniszki.

Ażubalis, Gerweliszkia, Gerszwinia 62 (29 Ż.), Gribawej 151, Gedzinelej, Gedziunej 73 (20 Ż.), Gawejkiszkia, Dejniszkia, Kazliszkia lub Ewangeliszki, Joda, Jawnis 101, Kuzliszkia, Koloniszkia, Kozłupiszkia, Łakszuniszkia, Markieniszkia, Szumirej lub Paszyszki, Padeliszkia, Pinigiszkia, Pasamanis, Pagarba, Paukszts, Seniszki lub Guzouciszkia 173 (37 R.), Telukiszkia, Kameleuczina lub Chmielewszczyzna, Szakaliszkia I i II, Renoniszkia lub Januszowszczyna. Razem 1.252, w tem 38 R., 1.137 L., 37 Ż.

4. Gm. Michałów.

Augustyszki lub Szaudiniej, Bojaciszki lub Balenteniszkia, Baniszkia, Budnikej, Bindariszkia, Wiktorinia, Wajteniszkia, Daniunej 195 (22 R.), Dubeliszkia, Zileniszkia, Kiszkia, Kniszkia lub Wiktoryn, Makniszia, Mikalawas II, Paringis I i II, Pamiliszkia, Powersnis, Kriszialanas lub Podworyszki, Rapiszkia, Ryzgunis, Straksziszkia, Miziuniszkia. W Podworyni 9 P. Razem 1.035, w tem 22 R., 9 P., 963 L., 41 Ż.

5. Gm. Przyjaźń.

Wsie litewskie: Untanowas, Budrej, Baltaniszkia, Baloweckej, Bajorej 105, Bujwiliszkia, Barżasala, Wernianka, Winczisżkia, Gawejkianej 137, Dziedziszkia, Maziukiszka lub Dobra Nadzieja, Gudas, Zitamondas, Zwirbliszkia, Ażuszila lub Zaborce 153, Witkokalnis lub Zalesie, Untakmenia lub Zakamionka 175, Zadeksnis, Ignalin II lub Agzalas 60 (45 Z.), Kilotrakis, Ażubalis lub Kiryliszki, Kukariszkia, Kaniejszej 150, Labiniej lub Łabańce II, Mikalinia, Nawikaj lub Nowiki II, Oaza, Pawiliszkia, Petrowas 103, Paszwaginia, Potukej, Pajaniszkia, Belejszeragis lub Pogawie, Buriszkiej I i II 273 lub Rymszańce I i II, Strigaliszkis 102, Utelinia lub Trumpiszkis, Rudupis lub Czarnotrobka. Osady polskie: Rymszienej lub Zytomondy folwark, Zielonka, Ignalin I, Kejryszki, Sakuszemietis lub Lasbrzezie, Mironiszkia lub Leonki, Widziszkia lub Przyjaźń, Pażere lub Pojeziornie, Romaniszki, Janopolis liczą razem 68 P., Smelinka 9 R., Nowosiółki 4 N. Razem 2.162, w tem 30 R., 81 P., 1.895 L., 4 N., 152 Ż.

6. Gm. Ożany.

Biliszkia, Golaloukis, Guriej, Godziszkia, Komorouciszkia lub Deguciszki III, Lakiej, Maletyltis, Maźwiliszkia, Nawinej lub Nowiki I, Ażianis lub Ożany I, Ażianalej lub Ożany II, Praciunej 124, Pipeniszkia, Pietraniszkia, Pleniszkia I i II, Padisinis, Rapiszkia, Dwaralis lub Seniszki II, Taujunej, Szuminia, Juragiszkia, Jurgieliszkia, Janianis 134, Kużeliszkia. Razem 1.258, w tem 23 R., 4 B., 26 P., 1.171 L., 34 Ż.

7. Gm. Cejkinie.

Akmeniczia, Becianis, Dudzieniszkia, Pakriżie, Abugaliszkia lub Zakrzewszczyzna I, Pojaniszkia lub Zakrzewszczyzna II, Mežulanis 80, Ażusienis lub Niakiszki, Palaukiszkia, Paniżiszkia, Szymaniszkia lub Zerdeniszkia, Urwiniszkia, Cejkiniej 68, Kumpinikej, Dwarala lub Wysiółek Cejkiński. Razem 409 L. W całej włości 10.675, w tem 694 R., 10 B., 159 P., 9.153, L., 14 T., 4 N., 671 Ż. Oświatę rosyjską posiadało 450, polską lub litewską 2.495.

4. Włość Zabłociszki.

1. Gm. Zabłociszki. Wsie litewskie: Zablatiszkie. Melnikiej, Wojciukiszkie I 130, W. II, Niewejsze, Wielej, Murmas, Lilejkas, Rymaszas, Szaminej, Ruksztalej, Stiepurkiszkia, Sala Zastiankas lub Wielka-Wieś 190, Jodinas, Bieciunej 195 (99 R.), Zujkas 106, Kaziczynas, Soboliszkie, Kirkuciej. Kiejriszkie, Łukiszkie, Narsutiszkie I i II, Girminiej, Dajniej I i II, Czajkiszkie, Melukaj, Garbaniej I i II, Ruksziszkia, Gawrelej 114, Zydelej,

Andrejawas, Gilucis, Murowanka, Paulanka, Pomaliszkia 15 (7 R), Junciszkia, Wielej II, Klimiszkia, Budrej, Kaczeniszkie, Naliwajka, Krziczeriszkia zaścianek, Jasiuniej, Kraszonas, Daryniej, Jukiszkie, Szutaniej, Senadworus, Walentynowo. Osady R.: Kniczeryszki, Wielej I, Zujkiszki, Krawczuny, Zawryszki, razem 66. Osady P: Anastazowo, Koziczyn folwark, Badrej, Jakiszki, Stanisławów, Kraszonka, Bielany, Swikła, Wincelej, razem 76. Osady żydowskie: Drozdziszki, Krzyżówka, Owczyny, Gawędy razem 28. W całej gminie 2.405, w tem 185 R., 82 P., 2.074 L., 74 Z.

2. Gm. Cejkinie.

Osady litewskie: Cejkinej 113, Saulej I i II, Mieszlej, Burkalej, Czyżyszkej, Wołojskowkas, Pieciulej, Kalneniej lub Górne. Labinej lub Dolne, Romanówka, Staniunej 164, Munczelej, Merkuranes, Garnej, Jaunej, Nouwjas Dwaras luh Dworzyszcze, Ażusamanis, Usiauwciszkia, Brukciszkia, Bujaciszkia, Konciaginis I—IV, Tarasówka, Purwianej, Delgiades, Kondraciszkie, Szylejkiszki I i II, Jodiszkie, Budrej, Bortkuszki, Szukieniszki, Rapiszkie, Kalnelis lub Pagórek, Wielikomiszkie, Giryniszkiej, Stefaniszkiej, Dziedziulej, Pankowszczyzna, Dergaciszki, Zweryniej, Czebotary. Wsie litewsko-polskie: Podciejkinie, Poragiszkie, Salele, Nowa. Wieś rosyjsko-litewsko-polska: Janianis. Wsie rosyjskie: Szałtupis, Czuprynka, Fiworyszki, razem 49. Wieś rosyjsko-polska: Ciejkinie II (8 R., 8 P.). Wsie polskie Ciejkinie, Merkwianes, Lubciszki, Dzieguciszki, Gasperyszki, Tumiany, Karacieniszki, Dudele, Budry, Kurniszki, Iwkowszczyzna, Moskaliszki, Deguciszki, Wojtkuszki, Antonowo, Zacisze, Dudeliszki, Januryszki, Milejce, Teoderyszki, Podciejkinie, razem 208. We wsi Bierżawis 6 Ż. W całej gminie 1.917, w tem 126 R., 267 P., 1.448 L., 76 Ż.

3. Gm. Perweniszki.

Wsie litewskie: Raszkutanej 292, Rekuciej 172, Berżyja, Akmieniszkie, Maszkienej, Miedziuszkie, Poprawelas, Cegielnia, Paliunie, Krasnobórka 32 (20 Ż.), Poszumienie I 183 (30 P.), P. II i III, Swinta, Białunej, Podemka, Swintela, Gajszkie, Michałowo, Kretoniata (7 P., 8 Ż.), Perweniszki, Bohomoliszki, Polaukaje, Paszuniszki, Rudziany 145 (13 R., 132 P.), Oleśkierkata lub Dorojście, razem 219, w czem 13 R., 8 Ż., Kajetanowo 6 Ż. W całej gminie 1.335, w tem 21 R., 236 P., 1.000 L., 78 Ż.

4. Gm. Szwinta.

Wsie litewskie: Bojarus, Zukej, Gaśdakej, Matukaj, Owczynas, Poilgie, Wiejkuciej, Grażulej, Czułonis, Kniczeryszkiej, Pietraszkiej 30 (21 R.), Tateryszkiej, Szylinis, Stuglej 115, Doryniej, Kryczałas, Maluniszki, Jurszanej, Szutaniszkas, Szadziniej, Wolenej lub Bojareminka, Giliszki, Poszwinta, Borabaliszki, Sza-

farnia, Zabłociszki 17 (9 R.), Lipniszki, Ażurojście, Giryniszkie. Litewsko-polską jest wieś Niewieściej, rosyjskimi: Raukształe 15 i Lalucie 156, polskimi: Woszywka, Bieciuny, Wojakiszki, Stawki, Awiżeniszki, Benedyktowo, Szukańce — razem 44. Żydów 10 zamieszkuje Węgorkę. W całej gminie 1.267, w tem 116 R., 84 N., 1.049 L., 18 Ż.

W całej włości 6924 mk.. w tem 448 R., 669 P., 5.571 L., 246 Ż. Oświatę R. posiada 328, P. lub L. 1.223 osób.

5. Włość Kukuciszki.

1. Gm. Kukuciszki. Miasteczko Kukuciszki 473 mk., (10 R., 9 P., 411 L., 43 Ż.). Wsie litewskie: Bujtanej 269, Borejszej, Kaulapis, Asmalej 167, Ażubalis, Warkaliszkias, Gintynias, Liganiszkias, Natratis, Naradiszkias, Polksna, Pogoloniele I i II, Poszakszczej, Polsodia, Rybnikiej, Rubakalis, Ignatiszkias, Horodoczewo lub Radyszawka, Bajtunej. Wsie polskie: Korejwiszki, Kukuciszki, Perkasinias. Razem w gminie 1.316, w tem 10 R., 59 P., 1.150 L., 8 N., 89 Ż.

2. Gm. Puczkaryszki, prawie czysto litewska.

Awiniszkiej, Widżanej, Wojales, Gudialej, Dryżej, Mintowskiej, Milejkiszkias, Mataleniej, Naprawnej, Pouzolej, Pogilpis lub Jodziej, Puczkariszkias, Stasiunej 58 (29 Ż.), Sidobrynias, Tarejlej, Apidialis, Ażastrupis, Antarostis, Bryliszkias, Waronej I, Grybowczej, Datieniej, Zawietiszkis, Jodosales, Poworonis I i II, Pagimblis, Podumbla I i II, P. III 37 (14 Ż.), Pokapis, Palsadias, Panatritis, Powiżintis I i II, Powienowelksznis, Podelinis, Pleszisnies, Wilunej, Sienowietie, Trimaniszkis. Wieś polska: Worońce II (11). Razem 1.306, w tem 11 R., 14 P., 1.214 L., 67 Ż.

3. Gm. Galeniszki.

Wsie litewskie: Andrejkańce 117, Koszejkiej 121, Lalijczej, Możejkiej, Mitkienej I i II, Pieleniej, Padwarniej, Szakiej, Szkodatiszkis 122 (30 Ż.), Wisznaloukis, Wilkinias, Galinias, Pakanakia, Gajdziszkias, Nowazej, Gajdotowszczyzna, Naniszkias, Jodopurwis, Kunigiszkias, Galoloukis, Ligalaukiej, Podgon lub Pikietka, Pamusztiniej, Pajsiatia, Padworiszkiej, Saladiszkis, Raudanida lub Czerwonka, Szklariszkias, Galeniszkias, Szylelej. Wsie polsko-litewskie: Untatryberże, Broniszewo, Gieczonis, Zwirbliszkias, Doroniszkias, Pietraliszkias, Krakiszkias, Kumpej, Tribiarżej, Cwiergieliszkias, Karwieliszkias, Lelujczej, Skudatiszkias, Bugaliszkias. Wsie polsko-litewsko-rosyjskie: Szlawialej, Kaszejniej. Wsie polskie: Werki, Koszejki, Annomyśl, Stefanowo, Padziunie 4 R., Grauża 6 Ż. W gminie 1.508, w tem 43 R., 187 P. 1.186 L., 92 Ż.

4. Gm. Purwieniszki.

Bilakiamiej 190, Gimżiszkias 137, Kaczuny 167, Lapiaszkias, Poniewieżyn, Podzej 185, Didilaukis lub Wilkopol, Gudeniszkias,

Gryniszkias, Kirdyszkias, Purwiniszkias, Palsodia, Rudinias, Rudakiszkias, Rożapolis Stumbrinias, Szlapias, Wienklewinas lub Wacławów, Melanowo. Razem 961, w tem 13 P., 916 L., 32 Ż.

5. Gm. Styrniany.

Paużolej, Alne, Antoroszej, Ażerinis, Wilkasala, Zagarej I, Kryżowka, Likiszkias, Milej, Nowosadej, Podumbie, Papugzlinis, Padsztelunes, Papasztie, Stachowszczyzna, Styrnie, Tartakas, Szarmuksznis, Szajkiszkia, Szlapias, Unelka, Budziszkias, Sznieriszkias, Purwinej, Pokriże — wsie litewskie. Wsie rosyjskie: Domaszyszki I, Zagarej II, Ołkas. Wieś polska: Domaszyszki II. Razem w gminie 452, w tem 30 R., 21 P., 388 L., 13 Ż.

W całej włości 5.543 mk., w tem 94 R., 294 P., 4.854 L., 8 N., 293 Ż. Oświatę R. posiada 167, P. 1.600 osób.

Kurhany znajdują się w następujących miejscowościach: *a*) w gm. Puczkaryszki, we wsi Powiżyńcie II, Napruny i Paużole II, nad jeziorami: Dumblis, Ożirinis i Taurupis; *b*) w gm. Galeniszki, we wsi Jodopurwis.

6. Włość Twerecz.

1. Gm. Twerecz. Popówko liczy 97 R., Paświle 10 P., miasteczko Twerecz czyli Twereczius 298, w tem 6 B., 250 L., 42 Ż. Reszta osad jest litewską, jako to: Wejkszczej, Czelniukaj, Kalwieliszkaj, Paszianaj 125, Kalwiszkaj, Szakieliszkaj, Bukliszkaj, Daktarej, Rapena, Czepieliszkaj I i II, Kelpuczej Nawiej i Senej, Poczurkas Mażasias i Didesnes, Kliakaj, Dideja Sala czyli Wielka Wieś 384, Kerksztej, Marjampolis, Podisnis, Pokalna. Razem 2.026, w tem 97 R., 10 P., 10 B., 1.840 L., 69 Ż.

2. Gm. Orweta.

Wsie czysto litewskie: Jaciunaj, Astrowiszkaj 132, Dworyszczej, Laumaki, Krauczyszki, Zwinej, Ryżyszka 104, Miczanis 142, Erzwętas (Orweta) 217, Łataniszkias, Audenina, Matutiszkias, Kiszkiepie, Zalesias. Wsie mieszane LR.: Szulgas 65 (37 R.), Dżeskauczej czyli Dietkowszczyzna 139 (25 R.), Janiszke 23 (13 R.). Wsie R: Andrejewka 55 i Łukaszewo 66. Razem w gminie 1.547, w tem 233 R., 1.274 L., 6 T., 34 Ż.

3. Gm. Gontowniki.

Wsie litewskie: Ażubalis lub Czarnokiszki, Kaczanowszczyzna, Kudobiszkias, Swirkas 113, Pietrasziunej 164, Babenaj, Pietraniszkis, Malupis, Ażubalis II, III, IV, Gontaunikaj 270. Razem 971, w tem 963 L., 8 Ż.

4. Gm. Dzisna.

Wsie: Wiliekas 123, Kurcziszkas, Szmilginiszkas, Kaubryszkie, Galalaunaj lub Koniecpole, Sapliej, Siekanej, Kuksas, Kukeczejdudej 134, Nowińce 163, Piwanej 200, Kaukiszkas, Pajo-

dupis, Jodupis lub Czarny Ruczaj, Radiszkas, Pupena, Łożyszkas, Pamanes lub Pastuszki, Wasiukaj lub Wasiewicze, Karolicze, Siakiszkies lub Lechowszczyzna, Marges, Dzisna 216. Razem w gminie 2.034, w tem 2.022 L. i 12 Ż.

W całej włości 6.578 mk., w tem 330 R., 10 P., 10 B., 6.099 L., 6 T., 123 Ż. Oświatę R. posiada 229, P. 1.267 osób.

7. Włość Święciany.

1. Gm. Święciany. Zadwarnikej, Cegielnia, Wieleskriakej, Jodaliszki, Rawiszkie, Wojszkunej 162, Barbas, Wejkunej, Wojnia, Pipiriszkie, Aścikiszkie, Rusaliszkie, Wróblewszczyzna, Madziunej 101, Maciunej, Misiunej, Raudanałaukis lub Czerwonopole, Gołodajewka 166, Ligumej, Sanieliszkie, Bieżuwis. Razem 1.104.

2. Gm. Wójtostwo-Sadackie.

Mieżanis 254, Dietynianej 207, Mamieliszkie, Satriszkie, Griby, Mielegianej 130, Sudata, Jakubieniszkie, Jaunodaris, Czinczikas, Niemenczinienej lub Untazeris 102, Wojckunej, Loukej, Załoby, Rudieliszkie, Stary Młyn, Pagłusze, Ragowszczyzna, Warakalej, Popieliszkie, Łosiszkie, Grażulenej, Joganpolis, Łuninie, Popingiej — są litewskie. W Marguniszkach 21 R. i 12 L.; w Pokrowce 40 R. W całej gminie 1.503, w tem 61 R., 1.436 L., 6 Ż.

3. Gm. Pokretonie.

Miasteczko Nowo-Święciany 406, w tem 8 B., 46 L., 352 Ż. W Lubochowie 18 R. Zresztą osady czysto litewskie: Kratonis 208, Pakratonis, Adamiszkia, Trabuciej, Paszeminie, Mirszczyzna, Kirdejkes, Wierekalej, Bujwidej, Rinkunej, Słododziszki, Seniuszki, Jodziszkis, Jodziszninej, Plauszkies, Paszwinejs, Fiederiszkie, Gromackej, Jankowszczyzna, Pienkowszczyzna, Augustawas, Pniowes, Prudej. W całej gminie 1.538, w tem 22 R., 8 B., 1.156 L., 352 Ż.

4. Gm. Mile.

Ażurejscis liczy 25 R., 67 B. Mile 121 R., 2 B., 31 L., 6 Ż., Minaliszki 28 R., 12 L., Zusiny 23 R., 44 L., Wysoka 27 R., 4 L, Cwirkliszki 50 R. i 18 L., Aściszcze, Ługi, Czepiszki, Gołoszyszki liczą razem 71 R. Pozostałe wsie są czysto L., mianowicie: Trokej, Gasiuliszkie, Wygódka, Janczuny, Kapturuny 166, Kobylnikiszkie, Popielikis, Wialikiszkie 148, Januszyszki lub Pogurejsze, Rinkanis, Bartoszyszki, Jacunej, Czepukienej, Cegielnia, Swiliszki lub Szczyty, Niewieriszkie, Welukiszkie, Gudialiszkie, Ruwialiszkie, Zybajliszkie, Berżelata, Wincentowas, Wygarej, Swiliszkie. W gminie 1.896, w tem 382 R., 69 B., 5 T., 1.425 L., 15 Ż.

5. Gm. Konciarzyny.

Wsie: Akmienicza, Peligunej, Kochanówka I., K. II., K. III. 15 (11 R.), Ligumej, Nowiaselis, Maliuniszkie, Sacikis, Bywejkiszkie, Bielaniszkie, Kulniszkie, Kuciej, Wieliszkas, Kunigiszkie, Papiszkiej, Ragówka, Kukiszkie, Kazlej, Samaduwiszkie 129, Sakaliszkie, Widawciszkie, Traczunej, Boczkieniki 163 (145 B.), Adamowas, Blekiszkie, Boczkieniki II. 33 (10 R., 5 P.), Gawejciszkie, Miedziszkie, Mościszkie, Miedziuszanis, Mechowszczyzna (8 R.), Milkuszkej, Petriszkas, Rudeszkes, Skarbiszkie, Swiła, Skrutiszkie, Sadkuszkie, Tris Puszas lub Trzy Sosny, Girdziuliszkis. Razem 1.385, w tem 29 R., 21 P., 145 B., 1.190 L.

6. Gm. Symoniszki jest białoruska.

Wsie: Symoniszki 108, Gajluny 101, Kowale 126, Raczawy 126 i 6 mniejszych liczą razem 776, w tem 12 R., 704 B., 10 Ż.

W całej włości 8.152 mk., w tem 521 R., 21 P., 941 B., 6.276 L., 5 T., 388 Ż. Oświatę R. posiadało 553, P. 1.123 osób.

8. Włość Michałowska.

1. Gm. Cerkliszki.

Wsie litewskie: Szylinie lub Borowa 118, Dwilanis 130, Dowiaciszkies, Zibaliszkies 170, Kościukiej 139, Karklinies 138, Kuszliszkies, Mieżanies 352, Akwieryszkies 120, Rapiszkies 196, Widucinie, Switej, Szaudzieniszkies, Szykszniszkies, Ażurojście, Bilelas, Zabłociszkies, Kulbaciszkies, Kamieniszkies, Mieszkowszczyzna, Talejkas. Mieszane: Piarszakstis (3 R., 5 P., 7 B., 25 L., 13 Ż.), Cerkliszki (14 L., 12 P.). Prócz tego 13 drobnych osad białoruskich, ważniejsze z nich są: Baldaniszki, Swirtuniszki i 2 drobne osady polskie. W całej gminie 2.265, w tem 3 R., 23 P., 108 B., 2.118 L., 13 Ż.

2. Gm. Soro-Strunojska.

Wsie litewskie: Strunojtis I., S. II. 307, Teodorynia, Undrejkas, Szylinienaj lub Borówce, Bogutiszkie, Dowmilej 119, Dworciszkies, Kliszyskies 146, Kalwenej lub Kowalczyki, Lajżenej, Matasanis, Pokarwienie, Pietruszkas, Szakimas, Szatej 138, Bierzynie, Kisieliszkies, Kowaliszkies, Łakiszkies, Mariszkies, Azerszczyzna, Pirkejnej, Tartakas, Trakej, Czyrwiniszkies, Szeparnia, Żenotiszkies, — 3 drobne osady R. mają razem 16 ludności, 7 drobnych osad B. 42, 5 małych osad P. 28, 2 żydowskie 14, 1 niemiecka 5. W całej gminie 1.787, w tem 20 R., 28 P., 38 B., 1.682 L., 5 N. i 14 Ż.

3. Gm. Święcianki.

Wsie litewskie: Berżynej, Grygalunej, Daukszej 134, Drustieniaj, Maszliskies, Munkuszkiej, Niewieriszkies, Paszkanis, Oży-

niej, Pogulankie, Smieliszkie. 2 osady R. mają 10, 2 P. 7, 3 B. 20 mk. W całej gminie ludności 604 osób, w tem 10 R., 7 P., 20 B., 567. L.

4. Gm. Sorokpole-Zułowo.

Litwini zamieszkują 2 osady: Borsukiszkie 16 L. i Załowo (17 L., 5 B., 10 P., 5 N., 11 Ż.). Rosyanie w 16 drobnych osadach, z których ważniejsze: Klonówka 27, Leszczynowo lub Lazdziniej 17, Korszunówka lub Waraginie, Dubówka lub Użalinie, Krynica lub Wierszna. W 41 osadach mieszkają Białorusini, z nich ważniejsze: Babale 139, Guże 174, Zułowo II. 162, Kocielniki 135. W całej gminie 1.365 ludności, w tem 200 R., 10 P., 1.101 B., 33 L., 5 N., 16 Ż.

W całej włości 6.021 mk., w tem 233 R., 68 P., 1.267 B., 4.400 L., 10 N., 43 Ż. Oświatę R. posiada 83 osób.

9. Włość Komaje.

Litwini mieszkają w 2 gminach, a trzy są zupełnie białoruskie.

1. Gm. Serenczany. Wieś Serenczany 221 i 35 drobnych osad. Razem 831, w tem 26 R., 75 P., 691 B., 31 T., 8 Ż.

2. Gm. Kowalewce. Wsie litewskie: Romaszkowicze 135 i Czyczele 114. Ważniejsze wsie polskie: Surweliszki 99, Mackowicze 65. Ważniejsza wieś rosyjska: Grażuły 62. Ważniejsze wsie białoruskie: Meguny 263, Trabszewicze 232, Koralewce 61. Ludność wynosi 1.186, w tem 80 R., 187 P., 597 B., 309 L., 13 Ż.

3. Gm. Jarzew. Wsie litewskie: Maldziewicze 184, Norkowicze 388 L. i 11 R., Swilele, Celin. Wsie B.: Muncewicze 113 (10 R.), Ockowiecze 117 (30 R.), Celinowo, Jarzewo, Mulery 65 (31 P.). Wsie P.: Ciebuta (30 B.), Ockowicze II. 40. Razem w gminie 1.166, w tem 57 R., 129 P., 331 B., 645 L., 4 Ż.

4. Gm. Dąbrowszczyzna. Wsie Łodasie 187, Nowosiółki 123 i 22 drobniejszych liczą razem 892, w tem 1 R., 41 P., 837 B., 13 Ż.

5. Gm. Komaje. Miasteczko Komaje 312 (243 B., 4 T., 65 Ż.), wsie: Bucewicze 120, Gwozdowicze 161, Kruki 111, Łapuny 102 i 27 mniejszych liczą razem 1.473, w tem 42 R., 98 P., 1.260 B. i 73 Ż.

Cała wartość liczy 5.548, w tem: 206 R., 530 P., 3.716 B., 954 L., 31 T., 111 Ż.

10. Włość Haduciszki.

1. Gm. Hoduciszki. Wsie L.: Hoduciszki I. 426, Wasiuny 202, Horodniki 114, H. II. 261, Grejcie 144, Lachowicze 290,

Romaniuny 232, Jakiale 288, Milkuszki, Rekiaciszki, Sabociszki. W Krukach mieszka 107 starowierców czyli R. Ludność 2.206, w tem 107 R.

2, Gm. Rokity. Wsie: Wołodyki 206, Kojra 115, Moskaliszki 113, Rymałdziszki 131, R. 136, Tarły 120, Borsuczyzna, Baraniszki, Grygolewszczyzna, Spijaszki. Razem ludności 1.025.

3. Gm. Mirkliszki. Wsie: Girdanie 119, Mirkliszki 203, Hejbowicze 107, Gajlusze 151, Gotówki 117, Kaalzany 264, Werkaciszki, Gudziszki, Zukiszki, Zwiry, Jociszki, Pustoszka, Kozakiszki, Olsia, Swirki, Tataryszki, Trakiele. W gminiu ludności 1.353.

4. Gm. Stojaciszki I. Stojaciszki mają 50 Żydów rolników.

5. Gm. Stojaciszki II. Wsie: Dewojsie 283, Swilany 298, Bołtupiszki, Warciszki, Bondaryszki, Dzikowina, Kojryszki, Łosiszki, Miłosze, Akmeniszki, Porosteliszki, Rakowska, Sawlaniszki, Swilany, Stojaciszki, Symoniszki, Szwałkuniszki, Szlejwiszki. Razem 1.492.

6. Gm. Kowalciszki: Bulejty 126, Gudele 200, Łozdeje 230, Paciszki 145, Untony 123, Buczeliszki, Gołotylce, Kowalciszki, Łozdynele, Łosie, Madziny, Mikuliszki, Maciszki, Petryki, Ejmunis. Ludności 1.458.

Gm. Jankiszki. Wsie: Grodzie 149, Dziawyny 182, Sakuny 111, Jankowicze 131, Smilginy 102, Wirszyły, Hejbowszczyzna, Zapole, Józefinopol, Kużelany, Sławuciszki, Trabiszyszki, Jakubiszki — odnotowane jako plemienia L.; Andruszyszki, Mantegoliszki, Starczuny 149, jako wsie zamieszkałe przez 211 Starowierców czyli R.; Piotrowicze jako B., a Jankiszki 149, jako prawosławne, zapewne też B. Razem w całej gminie 1.682, w tem 211 R., 223 B.

Cała włość liczy 9.283, w tem 318 R., 223 B., 50 Ż. i resztę 8.692 zapewne L. Tak przynajmniej należy się domyślać ze spisu i z brzmienia nazw miejscowych. Spis wykonany niedbale; o języku brak wzmianki; jako plemiona figurują przeważnie Litwini, prócz tego zaś „Roskolnicy, Prawosławni, Białorusy".

Włości słowiańskie:

Wł. Łyntuny. W gm. Podjelniaki mieszka 39 L. w wsi Nowe Podjelniaki, a w gm. Swirduny 12 L. w wsi Łukaszewszczyzna. Kolonie R. w gm. Polesie: Sachoryszki, Czarne Błoto, Apielony 196, Zwojryszki 200, Pasieki, Wejszyszki liczą razem 600 R., a w gm. Podjelniaki wsie: Kaczeniszniaki, Potasznia, Nowosiółki, Paukszteie, Dubów, po części: Bieleniszki i Podjelniaki liczą 308 mk. R. P. odnotowano 212. Oświatę R. posiada 302, P. 1.289 osób.

Wł. Stracza. P. Ponotowano 44. Oświatę R. posiada 490 mk. Niedaleko karczmy Zielonka v. Zezelka w gm. Stracza w lesie na drodze do m. Swiru jest do 120 małych kurhanów, zarosłych staremi drzewami. Podań niema.

Wł. Kiemieliszki. Ludność ryczałtowo podana za B.

Wł. Swir. Ludność osad szlacheckich nie uwzględniona. Oświatę R. posiada 351 mk. Pod m. Swir góra sypana, gdzie znajdowano niegdyś starożytną broń i drobne przedmioty metalowe; tamże rozkopano cmentarzysko. Zaświr posiada starożytne kurhany, gdzie znajdowano przedmioty metalowe i kości ludzkie. W pobliżu wsi Czarnej Łazy są kurhany, gdzie znajdowano kości i różną starą broń, jak: siekierki obosieczne, piki, szable i strzelby.

Wł. Szemietowo. Ludność chrześcijańska ryczałtowo zaliczona do B. Oświatę R. posiada 114, P. 402 mk.

Włość Niestaniszki.

Ludność cała ryczałtowo została zaliczona do Białorusów. Oświatę rosyjską posiada 338 męszczyzn, żadna kobieta, a polską $^1/_2$ męszczyzn i i $^1/_4$ kobiet.

Włość Jasiew.

Zarejestrowano 86 P.

Włość Zanarocz.

Ludność cała zaliczona do Białorusów.

Włość Wojstom.

Nie zarejestrowano ani jednego Palaka.

Włość Dubotowo.

Naliczono 260 Polaków.

Włość Kobylniki.

Naliczono 551 Polaków.

Włość Wiszniewo.

Podano tylko ogólną cyfrę ludności włości, bez podziału jej między poszczególne osady. We wsi Horanie mieszkają Roskolnicy.

Powiat oszmiański.

Wykaz włości i gmin.

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	I. Wł. Dziewieniszki.						
1	Gm. Utkony	461	—	—	455	6	—
2	„ Bienakonie	417	—	7	410	—	—
3	„ Szadonie	1142	—	75	1049	18	—
4	„ Dowlany	536	79	—	452	5	—
5	„ Stołhany	704	—	—	701	3	—
6	„ Milkuny	703	—	8	695	—	—
7	„ Dziewieniszki	2147	7	—	1306	834	—
8	„ Girdziuny	977	—	—	947	30	—
9	„ Konwaliszki	1400	8	—	1093	299	—
	Razem	8487	94	90	7108	1195	—
	II. Wł. Siedlisko.						
1	Gm. Hermaniszki	1644	—	10	1634	—	—
2	„ Paszele	611	—	—	611	—	—
3	„ Politnica	671	—	346	325	—	—
4	„ Gilwińce	527	—	527	—	—	—
5	„ Gieraniony	1216	—	1216	—	—	—
	Razem	4669	—	2099	2570	—	—
	III. Wł. Juraciszki,						
1	Gm. Juraciszki		4		—	26	
2	„ Korzkienięta		—		—	34	
3	„ Dowgierdziszki	5264	—	4783	—	55	
4	„ Tokaryszki		—		312	34	
5	„ Winkszniany		—		—	12	4 T.
	Razem	5264	4	4783	312	161	4 T.
	IV. Wł. Ługomowicze.						
1	Gm. Łazduny				2298	—	—
2	„ Gudzienięta					—	—
3	„ Mikołajew	9423		6425?		—	—
4	„ Ługomowicze					—	—
5	„ Czepunie					—	—
	Razem	9423	—	6425	2298	—	—
	V. Wł. Bakszty.						
1	Gm. Bakszty	3597	—	3241	—	356	—
2	„ Grabów	1085	—	927	158	—	—
3	„ Dziewiergi	801	—	—	801	—	—
	Razem	5483	—	4168	959	356	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	VI. Wł. Soły.						
1	Gm. Zabłocie	601	—	—	601	—	—
2	„ Gańciewicze	557	—	557	—	—	—
3	„ Zufrany	828	—	828	—	—	—
4	„ Daukrzyszki	424	—	424	—	—	—
5	„ Zajeziorce	706	—	706	—	—	—
6	„ Kowale	931	—	931	—	—	—
7	„ Kuszlany	961	—	961	—	—	—
8	„ Kuszlewszczyzna	700	—	700	—	—	—
	Razem	5708	—	5107	601	—	—
	Razem włości litewskie	39.034	98	23.184	13.848	1.711	4 T.
	Włości słowiańskie						
	VII. Sobotniki	5465	—	5198	—	267	—
	VIII. Smorgonie	13340	—	7878	—	5462	—
	IX. Wołożyn	11787	—	9787	—	2000	—
	X. Derewno	3800	—	3800	—	—	—
	XI. Bienica	7654	—	6775	—	—	37 T.
	XII. Naliboki	5787	—	5650	—	137	—
	XIII. Krewo	8357	—	7476	—	613	68 T.
	XIV. Wiszniew	9373	16	9288	—	35	4 N. 30 T.
	XV. Połoczany	5142	—	4999	—	127	16 N.
	XVI. Kucewicze	4488	92	4198	—	155	3 N.
	XVII. Polany	11898	11	11512	—	375	—
	XVIII. Olszany	5822	—	5436	—	386	—
	XIX. Graużyszki	5778	—	5778	—	—	—
	XX. Traby	4723	—	4723	—	—	—
	XXI. Lipniszki	3918	—	3918	—	—	—
	XXII. Iwie	4776	—	4262	—	508	6 N
	XXIII. Gawija	6708	37	5484	—	1187	—
	Razem włości słowiańskie:	108.846	156	95.799 (1.957 P.)	—	12.727	135 T. 29 N.
	W całym powiecie:	148.880	254	119.171 (2.145 P.)	13.848	14.438	139 T. 30 N.

Wykaz miejscowości z językiem litewskim i uwagi o pojedynczych włościach.

1. Wł. Dziewieniszki.

Wsie L. w gm. Utkony: Utkony 146, Kaczany 134, Zajaszowo, Slozki, Ozikolnie, Aleksandryn. W gm. Bienakonie: Bienakonie, Litwica 133, Wojsznie, Zabejgi, Mikolcze, Kowańce, Birżyń, Dolina. W gm. Szadomie: Szadonie 136, Dejlidy 106, Grzybiszki, Dzidziusie, Podworańce, Lizowszczyzna, Wołoćka, Chmielszczyki, Chodkiszki, Szaciły, Kruniszki, Antoniszki, Jakubiszki, Poginie, Romaszki, Łastowce, Paszki, Siewryny. W gm. Dowlany: Dowlany 184, Urlańce 125, Gieduny, Skajwiny. W gm. Stołhany: Stołhany 120, Koziule 148, Skrejczany, Beczany, Mežany I. i II., Szakiny, Rymorze, Papiszki. W gm. Milkuny: Milkuny 126, Jurgielany I. 124, J. II., Jurgielniszki, Leśnia, Chomucie, Plusty, Zabieliszki, Szurkiszcze, Rudnia. W gm. Konwaliszki: Konwaliszki wieś 133, Bile 128, Bilańce 150, Lenie Wielkie 107, Lenie Małe, Smolina, Beciany, Czerkańce, Kirby, Rekliszki, Masiuny, Ożubele, Błażany. W gminie Dziewieniszki: Dziewieniszki miasteczko 1.110 (827 Ż.), Zyżma 214, Kowale Stare 142, K. Nowe, Proboszczyki 114, Rojstowo, Krakany 234, Ryndziuny, Ambrowszczyzna. W gm. Girdziuny: Girdziuny 119, Sobolany 128, Pogawiany 120, Wiażykańce, Wejszaćki, Szarkojcie, Powidańce, Wersoka, Gudele, Osobniak, Szedziuny, Soluki, Dobramyśl, Waszkiele 117, Hołynka. W rejestrze Platera opuszczono ludność 8 majątków i folwarków. Oświatę R. posiada 382 osób.

2. Wł. Siedlisko.

Wsie L. W gm. Hermaniszki: Hermaniszki I. 168, H. II., Dejnowa 288, Romaszkańce 272, Parabiszki 194, Łoszaki 194, Traumańce 159, Nowosiady, Markowszczyzna, Miluńce, Daukszańce, Wołodyszki, Petrymany. W gm. Paszele: Paszele 205, Wianeczki I. i II. 193, Stanulańce, Bolsie, Makszewicze, Czechy, Kowalewszczyzna. „Starzy mówią po litewsku młodzi po białorusku“ zaznacza spis Ptatera. W gm. Politnica: Pirogańce 135, Szeszki 103, Zasie I. i II. We wsi Gieraniony znajdują się „mury zamku b. polskich książąt Jagiełło“.

3. Wł. Juraciszki.

Gm. Tokaryszki ma 2 wsie L.: Zubowicze v. Zubaniej i Zabielawce v. Ażubiały. Ludność pojedynczych wsi tej włości u Platera nie podana, tylko ogólna ilość mk. włości na 5.264. Według „Spisu włości i gmin gub. wileńskiej podług okręgów sądowych“ z r. 1870, włość Juraciszki liczyła „dusz“ 1.398, z czego na Zabieławce przypadało 57, na Zubowicze 27, razem 84. Stąd oblicza się proporcyonalnie ludność obydwu wsi 1890 r. na 312 osób.

4. Wł. Ługomowicze.

I tu nie podano ludności pojedynczych wsi, lecz ogólną 9.423. Wsie L. w gm. Łazduny: Łazduny, Jaśkiewicze i w gm. Gudzienięta: Bobrowicze, Bezemcze. Według wspomnianego wyżej spisu z r. 1870 wsie te liczyły „dusz“ 489, a cała włość 2.008. Na r. 1890 licząc proporcyonalnie uczyni to 2.298 osób.

5. Wł. Bakszty.

Wsie L. w gm. Grabów: Zamorze I. i II., Szeszki, Wołkowy. W gm. Dziewiergi: Dziewiergi 294, Dowszary 218, Zydowicze, Pasieki, Ożgiry, Jancewicze, Nowe Dziewiergi. Wielkie kurhany na polach w Potasznia I. gm. Bakszty.

6. Wł. Soły.

Wsie L. w gm. Zabłocie: Zabłocie 224, Zabrodzie I. i II., Jakintary Małe 122, Wielki Jelnik, Carsko-Marjewsko 112, Powerby, Saniewo.

7. Wł. Smorgonie.

Oświatę R. 3.141 osób. Pod m. Smorgoniami kurhany.

8. Wł. Wołożyn.

Kurhany na polach wsi Łużany i Piekary, gm. Łużany.

9. Wł. Derewna.

Oświatę R. posiada 25% męszczyzn i 3% kobiet.

10. Wł. Naliboki.

W gm. Naliboki na 2.660 mk. oświatę R. posiada 512, P. 891 osób, w gm. Prudy R. 169, P. 120; w gm. Pilnica tylko kobiety posiadają oświatę tylko P. W gm. Pilnica w lesie majątku Zamianka kurhan okrągły, pod w. Czosnową 3 kurhany, zwane szwedzkimi. W gm. Naliboki, majątku Kraczety w lesie, na uroczysku Wielkie Pole 3 wielkie kurhany; w lesie maj. Naliboki, na uroczyszczach Szczykura i Pochoroń 2 wielkie kurhany.

11. Wł. Krewo.

Pod m. Krewo, o wiorstę na północ, na lew. brzegu rzeki Krowianki horodyszcze, obwodu u wierzchołka 84 sążni, u podstawy podwójnego obwodu, okrągłe, na pagórku, zawiera kotliny. Wschodnia jego część przylega do góry, zachodnia do parowu, przez który przepływa Krawianka. Tu jest wejście do horodyszcza. Podań ludowych brak. Koło horodyszcza znajdowano kości ludzkie.

11. Wł. Wiszniew.

Oświatę R. posiada 364 osób. W gm. Wiszniew, pomiędzy wsiami Zacisze, Nowosiółki, Jurkowce 24 kurhanów owalnych, po części zarosłych krzakami.

12. Wł. Polany.

Cświatę R. posiada 656 osób.

13. Wł. Graby.

Oświatę R. posiada 5% ogółu mk. włości.

14. Wł. Iwie.
Oświatę R. posiada 713 mk., oświatę P. ogół mk.

Powiat lidzki.

Wykaz włości i gmin.

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
	I. Wł. Aleksandrów.						
1	Gm. Rakiszki	1340	—	—	1340	—	—
2	„ Horodno	1295	—	—	1295	—	—
3	„ Kozakowszczyzna	538	—	—	538	—	—
4	„ Narkuszki	1809	—	—	1809	—	—
	Razem	4982	—	—	4982	—	—
	II. Wł. Koniawy.						
1	Gm. Koniawy	1627	—	—	1627	—	—
2	„ Rudnia	1229	—	—	1229	—	—
3	„ Krzywile	869	—	—	869	—	—
4	„ Czepieluny	1049	—	—	1049	—	—
5	„ Nacza	653	—	653	—	—	—
	Razem	5427	—	653	4774	—	—
	III. Wł. Raduń.						
1	Gm. Pelasa	1723	—	302	1421	—	—
2	„ Możejkowszczyzna	1697	—	382	1127	188	—
3	„ Raduń	1589	—	568	1021	—	—
4	„ Kiwańce	1321	—	400	921	—	—
	Razem	6330	—	1652	4490	188	—
	IV. Wł. Ejszyszki.						
1	Gm. Nowy Dwór	953	7	853	93	—	—
2	„ Poraduń	1130	—	962	161	7	—
3	„ Wersoka	1182	7	462	713	—	—
4	„ Bratołoże	2323	6	899	218	1200	—
5	„ Górnostale	1015	—	867	137	11	—
6	„ Podbory	1171	—	1171	—	—	—
	Razem	7744	20	5914	1322	1218	—
	V. Wł. Zyrmuny.						
1	Gm. Zyrmuny	1940	—	1544	202	194	—
2	„ Horodny	1803	2	931	783	87	—

	Włości litewskie		I.	II.	III.	IV.	V.
3	Gm. Dworzyszcze	1861	2	1839	—	16	4 N.
4	„ Apolin	1200	4	1169	—	27	—
	Razem	6804	8	5483	985	324	4 N.
	Razem w włościach litewskich	31 317	28	13.702	16 553	17.30	4 N.
	Włości słowiańskie						
	I. Zabłocie						
1	Gm. Zabłocie	3180	2	3103	19	40	15 T. 1 N.
2	„ Misiewicze	2492	—	2454	—	38	—
	Razem	5672	2	5557	19	78	15 T. 1 N.
	II. Bieniakony.						
1	Gm. Woronów	1283	—	923	60	300	—
2	„ Bolceniki	1075	—	1075	—	—	—
3	„ Sokolszczyzna	963	—	948	—	—	15 N.
4	„ Hajciuniszki	853	—	853	—	—	—
	Razem	4174	—	3799	60	300	15 N.
	III. Pokrowsk	3505	—	3505	—	—	—
	IV. Wasiliszki	10075	5	8459	—	45	45 T.
	V Myto	2881	5	2799	—	77	—
	VI. Lida	8120	—	8101	—	—	19
	VII. Tarnów	3823	10	3752	—	61	—
	VIII. Lack	5299	14	5049	—	236	—
	IX. Dubicze	6613	—	5793	—	820	—
	X. Możejków	3757	2	3736	—	19	—
	XI Ostryna	5100	—	4110	—	990	—
	XII. Lebioda	4563	5	4451	—	107	—
	XIII Dokudowo	3526	10	3366	—	145	5 N.
	XIV. Gonczary	4434	—	4434	—	—	—
	XV Bielica	9783	25	9112	—	627	7 N. 12 T.
	XVI. Szczuczyn	6085	33	5443	—	609	—
	XVI. Żołądek	6095	—	4879	—	1214	2 T.

Włości słowiańskie		I.	II.	III.	IV.	V.
XVIII. Orla	6914	2	5598	—	314	—
XIX. Rożanka	6576	26	5864	2	684	—
Razem w włościach słowiańskich:						
	105 708	139	97 388	81	7960	123 T. 17 N.
Razem w całym powiecie lidzkim:						
	137.025	167	110.390 (1580 P.?)	16 634	9.690	123 T. 21 N.

Wykaz miejscowości z językiem litewskim i uwagi o opracowaniu pojedynczych całości.

Wł. Aleksandrów.

Gm. Raciszki. Wsie L: Strzelce 250, Rzezy 182, Stawidańce 169, Pozole 132, Poutrymańce, Czurańce, Popiszki, Kaszetańce, Rudnie, Kowalki, Porojście, Raściuny, Jurgańce, Gierwiszki. Gm. Horodno: Saliszki 297, Pohorodno 112, Zylańce 142, Podzie 140, Trumpiszki, Tatarka, Powiłańce, Grabiańce, Łopaciszki, Sakowicze. Gm. Kozakowszczyzna: Kozakowszczyzna I i II 262, Pasiawory 121, Waszkiele, Janopol. Gm. Narkuszki: Polećkiszki 261, Dejlidy 105, Janiańce 129, Gudakiemie 169, Auksztakolnie 169, Kuze 128, Wojdacze 160, Dowgiełły Wielkie 192, D. Małe, Nowosady, Jundziliszki, Podworzany, Żyżczejtyszki, Porojście, Mackiszki, Huta, Cegielnia. W włości nie podano cyfry polskich mk. 25 folwarków i 7 zaścianków.

Wł. Raduń.

Gm. Pelasa. Wsie L.: Smilgiszki 110, Wigańce 224, Dubińce 220, Pelasa 280, Kłajsze 183, Kargowdy 166, Połaszki 54, Leluszki 139. Gm. Raduń: Wojkuńce 176, Horodyszcze 193, Popiszki, Składańce 142, Straczuny 108, Jaciuny 176, Jatowicze. Gm. Możejkowszczyzna: Możejki 115, Orla 134, Pomiedzie 142, Druskieniki I 103, D. II, Podzitwie 177, Powłoki 134, Pilińce 163, Rackuny. W gm. Kiwańce: Kiwańce 254, Powilańce

147 Posada 112, Polunce, Bartoszyszki, Penteszyszki, Postawka, Radziunce, Odźwierniki.

Wł. Ejszyszki.

Gm. Nowy Dwór. Wieś L.: Juryszki 93. Gm. Poraduń: Lebiedniki 132, Berczówka, Kiryliszki. Gm. Wersoka: Koleśniki 216, Dobra, Dowidańce 118, Prudek, Purwiany 253. Gm. Górnostale: Kiewlaki, Zachowszczyzna. Gm. Bratołorze: Podzitwie 191, Zegaliszki.

Oświatę R. posiada 540, P. 981 osób.

Wł. Zyrmuny.

Gm. Zyrmuny. Wsie L: Pliki 102, Matuny 100, Gm. Horodno: Koniuchy 196, Podworańce 156, Raczkuny, Zaniuny, Zusiny, Wiekańce 100, Niewone, po części Gołomontyszki.

Oświatę R. posiada 109, L. 53 osób.

Wł. Koniawy.

Gm. Koniawy. Wsie L.: Słuczaj, Bohata, Poszana 105, Michalczuny 151, Koniuchy 121, Koniawa 344, Krukle 156, Naszkuńce 134, Dolina, Huta, Staniuńce, Malin, Ogrodniki, Kazinkowicze, Poddębie 121, Prawda. Gm. Rudnia: Rudnia 200, Kaszety 119, Pokołbiel, Powołsupie, Zerwiny 170, Sinnice 122, Krakiszki, Morgi, Grybosze, Dubicze 220, Montaty, Borowo, Drućmiany 112. Gm. Krzywile: Bieduńce 117, Strażuny 140, Popiszki 151, Melekańce, Pajsze, Sienkańce, Koledańce, Romanówka, Komarowszczyzna, Rozczonka, Gombiszki, Krzywile 128, Hołodyszki, Szarkucie. Gm. Czepieluny: Borciele 292, Komarańce 180, Widzieniańce 163, Dejnowa 160, Powojniki, Podbaranie, Pozgrunda, Kijucie, Ryliszki, Cybańce. Ulbiny. Opuszczono w rejestrze ludność polską 25 folwarków, 9 okolic, 7 zaścianków,

Wł. Zabłocie.

We wsiach gm. Zabłocie: Zabłocie 4 L. na 78 mk., Ranczy 10 na 31, Pirowce 5 na 13.

Kurhany znajdują się na polu Dworczany, wsi Oponowce, gm. Zabłocie.

Wł. Beniakony.

W gm. Woronów 22 L. mieszka w zaściankach: Woronów, Ambrożyszki, Borce, Mirampol, a 38 L. wraz z 42 Słowian zamieszkuje 12 drobnych zaścianków.

Wł. Wasiliszki.

Oświatę R. posiada 1 186 osób. Kurhany we wsi W. Dworczany, gm. Hlinicze, na gruntach wsi Zrąbki. Horodyszcze we wsi Kościenicwo, gm. Szejbakpol.

Wł. Myto.

Oświatę R. posiada 122 osób.

Wł. Tarnów.

Oświatę R. posiada 201 osób. Kurhany we wsi Bańcowicze, gm. Olża.

Wł. Lack

Oświatę R. posiada 339 osób.

Wł. Mojżejków.

Oświatę R. posiada 294 osób.

Wł. Ostryna.

Oświatę R. posiada 920 osób.

Wł. Lebioda.

Oświatę R. posiada 270, P. 29 osób.

Wł. Dokudowo.

Na polach wsi Wielka Olchówka, gm. Dokudowo, na przestrzeni 3 wiorst ciągnie się wzdłuż Niemna szereg kurhanów.

Wł. Bielica

Oświatę R. posiada 1.830 osób.

Wł. Szczuczyn.

Oświatę R. posiada 450 osób.

Wł. Rożanka.

Oświatę R. posiada 256, P. 352 osób.

Powiat wilejski.

Tylko w wł. Wiazyń, gm. Łotygal odnotowano 23 Litwinów.

1. Wł. Rabuń ma 4 972 mk. W gm. Huby pod miasteczkiem Rzeczki, liczne kurhany i horodyszcza. W gm. Rabuń, we wsiach Rabuń i Słoboda kurhany, w Kłowsiach cmentarzysko. W gm. Orpa, we wsi Sosenka dwa cmentarzyska. W gm. Korejkowce, we wsiach Leonowicze i Zakowicze cmentarzyska, we wsi Horodziłowicze kurhany.

2. Wł. Hermaniszki ma 3.744 mk. Oświata R. 106.

3. Wł. Krajsk ma 5.665 mk. (11 R., 4 N., 3 T., 217 Ż.). Oświata R. 22.

4 Wł. Kurzeniec ma 3.772 mk.

5. Wł Iża 2.902 mk.

6. Wł. Chomęcice 6.562 mk. (145 R., 188 Ż., 16 N.). Oświata R. 512.

7. Wł. Wiazyń 9 878 mk. (5 R., 23 L, 2 N., 3.239 Ż.).

8. Wł. Radoszkowicze liczy bez miasta Radoszkowicze 5 871 mk, w tem 13 R, 321 Ż. Oświatę R. posiada 167 mk.

9. Wł. Lebiedziew 4 976 mk. (854 Ż.).

10. Wł. Kniahinin 5.859 mk. Oświatę R. posiada 189 osób.

11. Wł. Mołodeczno 5377 mk. (13 R., 584 Ż.). Oświata R 451.

12. Wł. Miadzioł 12 560 mk. (60 T., 160 Ż). Oświatę R. posiada 4% męszczyzn.

13. Wł. Badsław 3 937 mk. (17 R., 163 Ż.). Oświata R. 300.

14. Wł. Krywicze 5.125 mk. (20 T., 421 Ż.). Oświata R. 346.

15. Wł. Mańkowicze 1.783 mk. (313 R, 107 Ż.). Oświata R. 257. P. 47 osób.

16. Wł. Dołhinów 7 039 mk. (12 T., 403 Ż.).

17. Wł. Łuczaj 5 168 mk. (3 R., 62 Ż.). Oświata R. 82.

18. Wł. Wołokołata 5.315 mk.

19. Wł. Porpliszcze 4 510 mk. (5 T., 73 Ż.). Oświata R. 485.

20. Wł. Zośnia 4.597 mk. (6 R, 4 N., 6 Ż.). Oświata R. 242.

21. Wł. Daniłowicze 3.529 mk.

22. Wł. Wilejka 5.949 mk. Oświata R. 440.

23. Wł. Norzyca 4.896 mk. (182 Ż.). Oswiata R. 309, P. 711. W gminie Norzyca, pod karczmą Wyrwa, liczne wołotówki czyli kurchany w lesie. We wsi Rudakowo, okopy fortyfikacyjne i liczne wołotówki; w gm. Łopaczewszczyna, we wsi Zawrótka, w lesie nader liczne wołotówki.

24. Wł. Parafianowszczyzna 5.677 mk. (4 T.). Oświata R. 310.

W cłym powiecie zarejestrowano 135.623 ludności. W 15 włościach, gdzie rejestrowano i język domowy, podano 526 R, 637 P., 22 N., 108 T., 7 003 Ż.

Powiat dziśnieński.

Litwinów lub Łotyszów odnotowano w większej ilości tylko w gm. Domaszewo, włości Bohiń, na pograniczu gub. kowieńskiej, niedaleko od miasta Widz. Na 742 mk. tej gminy jest 164 R., 122 B, a 516 L. we wsiach: Domasze, Zaborniki, Matysze, Rymasze, Medynka, Ucinki. Sporadycznie napotyka się: 2 Łotyszów w gm. Ziabki, wł. Prozoroki; 6 L. w gm. Aleksandrowo; 22 L. w gm. Sebastjanowo, wł. Ihumenowo; 17 Łotyszów w gm. Ludwinów, wł. Stefanpol.

1. Wł. Prozoroki ma 7.810 mk. (29 R., 5 N, 2 Ł., 295 Ż.). Oświata R. 328, P. 540 osób. Liczne wołotówki w lasach zaśc. Dołhe, maj. Bobrowszczyzna, kol. Ziabki, wszystko w gm. Ziabki, tudzież w zaśc. Socze, gm. Dziwniki.

2. Wł. Woropańszczyzna 3.786 mk. (100 R., 30 Ż.). Oświata R. 289, P. 502.

3. Wł. Jazno 7.486 mk. (7 R., 43 Ż.). Owiata R. 287.

4. Wł. Łużki 9.198 mk. (23 R., 33 T., 749 Ż.). Oświata R. 306.

5. Wł. Ihumenowo 8.076 mk. (192 R., 28 L., 500 Ż).

6. Wł Czerniewicze 1 964 mk. Oświata R. 87, P. 24.

7. Wł. Głębokie 15.263 mk. (390 R., 2 275 Ż.). Oświata R. 707. Nasyp ziemny we wsi i gm. Szarabaje, 2 wołotówki we wsi Merackie, gm. Litewszczyzna.

8. Wł. Weranie 5.904 mk. (44 R., 19 Ż, 79 T.). Oświata R. 189, P. 1.069. Horodyszcze we wsi Łusicze, gm. Udział.

9. Wł. Łuck 7.115 mk. (9 R., 79 Ż.). Oświata R. 199, P. 62. Na polach wsi Krukowszczyzna gm. Buki 30 wołotówek.

10. Wł. Czarasy 4 675 mk. (9 R., 37 Ż.). Oświata R. 451.

11. Wł. Zalesie 6.925 mk. (106 R., 195 Ż.). Oświata R. 640.

12. Wł. Plisa 5.713 mk. (157 R., 415 Ż.). Oświata R. 330. Wołotówki w gm. Przedoły, wsi Przewóz; gm. i wsi Świła; gm. Filipowszczyzna, we wsi Ostójki.

13. Wł. Hołubicze 3.655 mk. (140 R., 165 Ż.). Wołotówki w gm. Hołubicze, wsiach: Niedzwiedziewo, Koklino, Puńki.

14. Wł. Jody 8 237 mk. (748 R., 7 N, 360 Ż.) Oświata R. 305.

15. Wł. Mikołajew 6.960 mk. (31 Ż.). Oświata R. 34.

16. Wł. Przebrody 5.855 mk. (183 Ż.). Oświata R. 180.

17. Wł. Miory 3.592 mk. (4 R., 260 Ż.) Oświata R. 290.

18. Wł. Miory 5.522 mk. (144 R., 229 Ż.). Oświata R. 201. We wsi i gm. Obł-atowo dawne cmentarzysko.

19. Wł. Postawy 14.503 mk. (1,520 Ż.).

20. Wł. Bohiń 8 292 mk. (1 151 R, 510 L.). W gm. Bohiń, przy wsi Ujście, nad jez. Bohińskiem 120 wołotówek, do 2 arszynów wysokości, zarosłych lasem. W 10 rozkopanych znaleziono kości ludzkie i ozdoby metalowe.

21. Wł. Nowy Pohost 6,437 mk. (468 R., 219 Ż.). Oświata R. 440.

22. Wł. Druja. Bez m. Drui liczy 6.277 mk.

23. Wł. Stefanpol ma 4 077 mk. (1 R., 9 N., 17 Ł., 154 Ż.). Oświata R. 64.

W całym powiecie dziśnieńskim zarejestrowano 157.322 mk.,

w tem 3.722 R., 3.253 P., 544 L., 19 Łot., 112 T., 21 N., 7.758 Ż.

Zakończenie.

Porównywając dostarczone przez Balińskiego w „Starożytnej Polsce“ wiadomości o obszarze językowym litewskim z danemi zaczerpniętemi ze spisu Platera widzi się, że od czasu Balińskiego jęz. litewski wygasł we włości Bystrzycy, w pow. wileńskim, przedewszystkiem zaś w pow. oszmiańskim, we włościach: Traby, Iwie, Grażyszki, Lipniszki, Holszany i Sabotniki, a w pow. lidzkim w włości Bienakonie.

Język litewski ciągnie się dwoma pasami: jeden ze wschodu na zachód wzdłuż pogranicza gub. kowieńskiej, drugi z południa na północ wzdłuż Niemna i gubernii suwalskiej. Obydwa pasy spotykają się nad dolną Wilią pod kątem prostym i przechodzą w obszar ludności litewskiej wspomnianych dwu gubernii. Pogranicze gub. witebskiej, mińskiej, po części grodzieńskiej, dalej środek gub. wileńskiej zamieszkane są przez Słowian. Pas nadniemeński rozpoczyna się nad Rotniczanką, gdzie przechodzi do osad litewskich, w północnym krańcu pow. grodzieńskiego położonych, i zajmuje północną część pow. lidzkiego, włości Aleksandrów, Koniawa, Ejszyszki, Raduń, Zyrmuny, pow. trocki, prócz północnej części wł. międzyrzeckiej, całej wł. trockiej i cząstek wł. jawskiej, wreszcie na południowo-zachodnim krańcu pow. wileńskiego gm. Karolin z włości solecznickiej. Nad Wilią od Kiernowa aż po Janów przechodzi w pas północno litewski, obejmujący z pow. wileńskiego włości: Gielwanie, Muśniki, część Mejszagoły, Szyrwinty, Giedrojcie, Malaty, Janiszki, części Podlrzezia i Niemenczyna, a przechodzący do pow. święciańskiego, którego północną część zajmuje, aż do pogranicza pow. dziśnieńskiego. Obejmuje on w pow. święciańskim włoście: Kukuciszki, Łyngmiany, Dawgieliszki, Twerecz, Melegiany, Goduciszki, Święciany, Zabłociszki, Michałów i część Komaj. Ludność gm. Domaszew włości Bohiń w pow. dziśnieńskim, opiera się o masę ludności litewskiej w gub. kowieńskiej. Prócz tego tworzą Litwini trzy większe wyspy etnograficzne: jedna z nich w pow. oszmiańskim, na lewym brzegu górnej Zyżmy obejmuje włość dziewieniską i część siedliskiej, oddzielona od głównego pnia litewskiego w północnej części pow. lidzkiego przez włość bieniakońską. Druga z nich, również w pow. oszmiańskim na prawym brzegu Berezyny niemnowej, obejmuje graniczące z sobą cząstki litewskie włości: Juraciszki, Baksztany, Ługomowicze i oddzielona jest dzisiaj przez słowiańskie włości od głównego pnia, które za czasów Balińskiego były jeszcze litewskie: Iwie, Lipniszki, Sabotniki.

Wyspa ta leży w porzeczu rzeczki Szylwianki. Trzecia wreszcie wyspa litewska znajduje się nad dolną Oszmianką i obejmuje okolice miasteczka Gierwiat, we włości worniańskiej, pow. wileńskiego i okolicę Jakintan we włości solskiej, pow. oszmiańskiego. Nadto znajduje się bardzo mała wysepka litewska we Wiazyniu, nad Rybczanką, w pow. wilejskim. Pierwszą z nich zamieszkuje 9.678 Litwinów, drugą do 3.000, trzecią do 4 000; ostatnią zaledwie 37 Litwinów.

BIBLIOTEKA NARODOWA

VERITAS